ئابلەت جۇمە، مجىت نىزامدىن

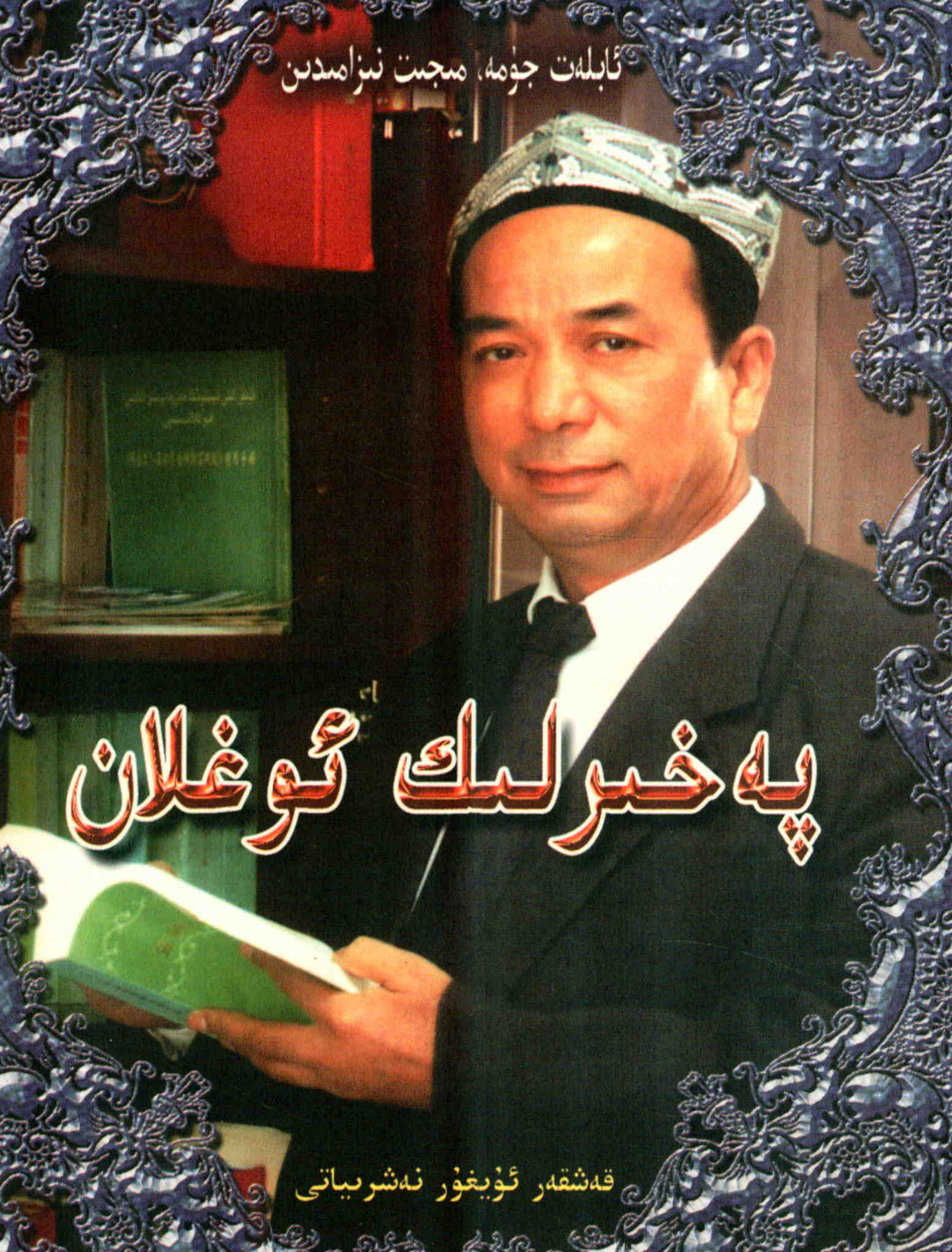

پەخىرلىك ئوغلان

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

مۇقاۋىنى لايىھەلىگۈچى : مەخمۇتجان تۇردى

ISBN 7-5373-1360-1
9 787537 313605 >

بۇ كىتابنى ئۆزىنى سۆيۈشنى،
ئۆزگىلەرنى قەدىرلەشنى بىلىدىغان
كىشىلەرگە بېغىشلايمەن!

ئىھتىرام بىلەن: ئابلەت جۇمە

2005 - يىلى 1 - يانۋار

ئابلەت جۇمە، مجىت نىزامدىن

پەخىرلىك ئوغلان

(ئەدەبىي ئاخبارات)

نەشرگە تەييارلىغۇچى: قەشقەر سەمەن ساياھەت گۇرۇھى
قامۇس يېزىقچىلىق مۇلازىمەتچىلىكى

پىلانلىغۇچى: ئىبراھىم سەمەن

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

مەسئۇل مۇھەررىرى: **گۈلباھار مۇھەممەتئىمىن**
مەسئۇل كوررېكتورى: **بەختىيار ئابلىمىت جەسۇر**
سۈرەت تارتقۇچى: **نۇرمۇھەممەت مەمەتساۋۇت**

پەخىرلىك ئوغلان

(ئەدەبىي ئاخبارات)

ئاپتورى: **ئابلەت جۇمە، مىجىت نىزامىدىن**

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى نەشر قىلىپ تارقاتتى
(قەشقەر شەھىرى تاربوغۇز يولى 14-قورۇ، پوچتا نومۇرى: 844000)
جايلاردىكى شىنخۇا كىتابخانىلىرىدا سېتىلىدۇ
قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى: 850×1168مم، 1/32
باسما تاۋىقى: 4.5، قىستۇرما ۋارىقى: 5
2005 - يىل 2 - ئاي 1 - نەشرى
2005 - يىل 2 - ئاي 1 - بېسىلىشى
تىرازى: 1 — 5000

ISBN7 — 5373 — 1360 — 1
باھاسى: 9.00 يۈەن

سۈپەتتە مەسىلە كۆرۈلسە ئالماشتۇرۇپ بېرىلىدۇ
تېلېفون: 0998 _ 2653927

مۇندەرىجە

كىرىش سۆز 1
گۈلگە پۈركەنگەن سەھەر 3
ھايات ئاددىي، تۇرمۇش مۇرەككەپ 12
«بىلىم نەدە بولسا سوراپ ئال» 19
شۇ كۈنلەردە 25
دىلى ئاقنىڭ قولى پاك بولىدۇ 33
ئەگۈستە چاقنىغان مۇھەببەت 42
دېھقان بولغاچقىلا بىز مەۋجۇت 48
«ئۈچ ئۈچۈن» سوققان يۈرەك 52
ئىقبال شوتىسى 57
مۇرەككەپ ھېسسىيات ئاددىي ئۇقۇمدىن غالىب ئەمەس ... 61
ھاياتقا يانداشقان سۆيگۈ 67
بىر گۇرۇپپا ئادەمنىڭ پەزىلىتى 73
تىزگىن تۇزىدۇ 81
شەرەپ مۇنبىرىدە چاقنىغان نۇر 87
خاتىمە 92

目　录

前言 …………………………………… 1

充满鲜花的早晨 ……………………………… 3

人生是简单的又是复杂的 ………………………… 6

不懈的求知欲 ……………………………… 9

在那些日子 ……………………………… 12

心净才能身洁 ……………………………… 16

情系艾古斯 ……………………………… 21

农民伟大，我们也伟大 ………………………… 24

为“三农”跳动的心 …………………………… 26

幸福的使者 ……………………………… 28

复杂的情感无法战胜简单的道理 ………………… 30

与生命相伴的爱 …………………………… 33

一班人的品德 ……………………………… 36

约束的力量 ……………………………… 40

荣誉榜上闪亮的星 …………………………… 43

尾声 …………………………………… 45

كىرىش سۆز

«... ئوقۇمىسىمۇ بىلىم بولمىسا بولمايدۇ، دىپلوم بولمىسىمۇ، كەسپىي ماھارەت بولمىسا بولمايدۇ! ...» قارىماققا بۇ شۇ قەدەر ئاددىي جۇملىدەك بىلىنىدۇ، ئىچكىرلىسىڭىز، ئۇنىڭغا چوڭقۇر مەزمۇن ۋە پەلسەپىۋى ئۇقۇم يوشۇرۇنغانلىقىنى ھېس قىلىسىز.

مەن تېلېۋىزوردا تونۇشتۇرۇلۇۋاتقان مەلۇم بىر ئورۇندىكى مەملىكەتلىك ئەمگەك نەمۇنچىسىنىڭ ئىش - پائالىيەتلىرىنى كۆرۈۋېتىپ، ئۇ ئۆز ئاغزى بىلەن ئېيتقان يۇقىرىقى يەكۈنگە دەسلەپ ئانچە ئېرەنشىپ كەتمىدىم، كېيىن بۇ گەپنىڭ مەنىسى ئۈستىدە ئىختىيارسىز ئويلىنىپ قالدىم. بۇنىڭدىكى سەۋەب ئۇنىڭ ھازىرقى زامان كىشىلىرىگە، شۇنداقلا ھازىرقى زامان ھاياتلىق پائالىيىتىگە ئاجايىپ ماس كەلگەنلىكى ئىدى. ئۇنى ئەتراپىڭىزدىكى ئىشلارغا ۋە ئۆزىڭىزنىڭ خىزمەت، تۇرمۇشىغا تەتبىقلاپ باقسىڭىزلا، شۇنچىلىك يىغىنچاق ئۇقۇم ئىكەنلىكىگە قايىل بولۇپ، تەكرار تەشەككۇر ياغدۇرىسىز.

راستىنى دېسەم، بۇ مەلۇم ئېھتىياج تۇپەيلىدىن ئۇدۇلىغا ئېيتىپ قويۇلغان ۋە بىلدۇرگۇ سۇپىتىدە بازارغا سېلىنغان ئوقۇم ئەمەس، بەلكى دەۋرىمىزگە تولىمۇ ماس كېلىدىغان يىمىرىلمەس بىر ھەقىقەت. بۈگۈنكى كۈندە ئاشۇ خىل مەنبە ھەربىر ئادەمدە بولۇشى كېرەك. بىراق، بىز ئۇنىڭ ۋەسلىگە قانداق يېتىمىز؟ مانا بۇ بىز يەشمىسەك بولمايدىغان يەنە بىر ئاددىي سوئال.

دوستۇم، مەن شۇ ۋەجدىن سىزنى پېرسوناژىم رازىق مۇھەممەتنىڭ ھاياتى، ئىش - پائالىيىتى جەريانىغا باشلاپ بارىمەن. ئاددىي-ساددا، تەمكىن، جاسارىتى ئۇرغۇپ تۇرىدىغان بۇ ئادەم بىزنىڭ نۇرغۇن سوئاللىرىمىزغا جاۋاب بېرىدۇ، شۇنداقلا ھەممىمىزگە ئىلھام، رىغبەت ئاتا قىلىدۇ. چۈنكى ئۇ، ئاشۇ خىل ئاددىي- ساددىلىقى بىلەن ھەقىقەتنى نۇرلاندۇرۇپ، خىزمەتتىكى جاپالىق ئەجرى بەدىلىگە كىشىلىك ھاياتنى تېگىشلىك مەنە تېرەنلىكىگە ئىگە قىلدى.

ھەقىقەتەنمۇ ئاددىيلىق تەركىبىدە سەمىمىيلىك بولىدۇ، سەمىمىيلىك ھەققانىيەت ئۈچۈن خىزمەت قىلىدۇ، مانا بۇ كىشىگە ۋاپا، ساداقەت بەخش ئېتىپ، مەڭگۈلۈك كىشىلىك قەدىر- قىممەت يارىتىشقا تۈرتكە بولىدۇ. مانا شۇنداق بولغاندىلا، ھاياتنىڭ ئەڭ قەدىرلىك ھەم قىممەتلىك مىنۇتلىرى مەنىلىك مەزمۇنلار بىلەن بېزىلىپ، ئۆزىنىڭ ھەقىقىي مەنىسىنى تاپىدۇ.

رازىق مۇھەممەت دەل ئەشۇنداق شەرەپلىك ھايات مۇساپىسى داۋامىدا كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغان پاراسەت، كەسپىي ماھارەت ئارقىلىق، كېلەچەك ئۈچۈن ئۆچمەس ئابىدە تىكلىدى.

گۈلگە پۈركەنگەن سەھەر

كېچىنىڭ كۆزى ئاي، سەھەرنىڭ كۆزى چولپان، سېھرىي كۈچكە تولغان بۇ ئىككى مۆجىزات تۈن قوينىنى ئۆزىنىڭ پۈتمەس-تۈگىمەس نۇر خەزىنىسى بىلەن تولدۇرۇپ، كائىناتقا رەڭ- جۇلا بېرىدۇ، قاراڭغۇلۇقنى بۇلۇڭغا قوغلايدۇ؛ يەر يۈزىگە تۈمەن تۈرلۈك ئېسىل «جاۋاھىرات»لارنى بەخشەندە قىلىدۇ، ئۇنىڭ خالىس تۆھپىسى بەدىلىگە مېۋىلەر رەڭ ۋە شېرىن تەمگە كىرىدۇ، گۈللەر خۇش پۇراق ۋە گۈزەللىككە تولىدۇ، بىخلار يوپۇرماققا ئايلىنىدۇ... دېمەك، سەھەردىكى تۈمەن خىل رەڭ-پۇراقلارنىڭ مەنبەسى - ئاي بىلەن يۇلتۇز، مەۋجۇداتلارنىڭ تىمەن، ساغلاملىقىنىڭ مەنبەسى - قۇياش بىلەن ساپ ھاۋادۇر.

شۇنداق، ھەر ئىشنىڭ مەنبەسى بار. قەدىمىي شەھەر قەشقەردىكى نۇرغۇن مۆجىزىلەرمۇ بۇنىڭدىن مۇستەسنا ئەمەس، ئاشۇ مۆجىزىلەر قاتارىدا شەھەرنىڭ غەربى - توققۇزاق يولىنىڭ شىمال تەرىپىدە ھەيۋەتلىك قەد كۆتۈرۈپ، بوي-بەستى كۆككە تىرەلگەندەك ھەيۋەتلىك كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان 10 قەۋەتلىك بىر بىنامۇ بار. ئۇنىڭغا نۇرغۇن مۆجىزىلەر يوشۇرۇنغان ۋە يەنە بىھېساب ئەجىر-ئەقىدە جەم بولغان، شۇنىڭ بىلەن بىر چاغدا، سېخىيلىك ۋە ئالەمچە تەرەققىياتنىڭ مەنبەسىمۇ ئۇنىڭ قوينىدىن تارقالغان. شۇنىڭ ئۈچۈنمىكىن، ئۇ قەشقەر شەھىرىگە قەدەم باسقان ھەربىر ئادەمنىڭ نەزەر كۆزىدە پارلايدۇ، قايسى تەرەپتىن قارىسا، گىگانت قامىتى كۆزگە تاشلىنىدۇ، تېخى ئۇكىشلەرنىڭ

ماختاش ـ تەشەككۈرلىرى بىلەنمۇ تىلدا داستان: مۇبادا سىز بىرەر زۆرۈرىيەت بىلەن، شەھەرنىڭ شەرقىي شىمال دەرۋازىسى بولغان ئايرودروم رايونىدىن قارىسىڭىز، ئۇ گوياكى ئۇپۇق بىلەن تۇتىشىپ كەتكەندەك، بولۇتلار ئۇنىڭغا باش قويۇۋاتقاندەك كۆرۈنىدۇ؛ شەھەرنىڭ شەرقىي جەنۇبىدىن قارىسىڭىز، قەشقەر بوستانلىقىدا جۇلالاۋاتقان مەرۋايىتتەك يالتىرايدۇ؛ شەھەرنىڭ غەربىي تەرىپىدىن قارىسىڭىز، ئۇ قەشقەر بىلەن ئاتۇش «چىگرىسى» دىكى تاقىر تاغلارنىڭ ئۇستىدىن بىسىپ تۇرغان بەھەيۋەت مەۋجۇداتتەك تىكلىنىپ تۇرىدۇ؛ شەھەرنىڭ غەربىي شىمالىدىن نەزەر سالسىڭىز، ئۇ گويا مۇشۇ قەدىمىي تۇپراقنىڭ ئۇپۇققا تۇتاشقان بوستانلىقىنى بۇيۇك مۇنبەرگە سازاۋەر قىلغاندەك كۆرۈنىدۇ...

10 قەۋەتلىك بۇ بىنانىڭ ئۆگزىسىگە چىقىپ قەشقەر بوستانلىقىغا ۋە قەدىمىي شەھەر رايونىغا نەزەر سالسىڭىز، ھەرە كۆنۈكىدەك مەھەللە-قىشلاق، ھويلا ـ ئارام، دەريا-كۆللەرنى، يول ـ رەستىلەرنى، تاۋاپگاھ-سەيلىگاھلارنى، باغۇبوستان-چىمەنلىكلەرنى كۆرىسىز. بۇ ئالتۇن دىيارنىڭ قەدىمىيلىكى يوقالمىغان سىيماسىدىن، يېڭىلىنىۋاتقان ھۆسن-جامالىدىن ھوزۇر ئېلىپ بەھرە ئالىسىز، شۇ مىنۇتلاردا قەلبىڭىزدە نۇرغۇن مۇرەككەپ خىيال پەيدا بولىدۇ. شۇ چاغدا سىز بەلكىم مۇشۇ بىباھا تۇپراق، قەدىمىي شەھەرنىڭ كېلەچىكىنى، بەختىنى تەسەۋۋۇر قىلىسىز! مۇبادا سەزگۈرلۈكىڭىز سىزنى ئاشۇ بىنانى ئاپىرىدە قىلىش يولىدىكى سەزگۈزەشتىلەر قايىنىمىغا غەرق قىلىپ قالسا ئەجەب ئەمەس، شۇ چاغدا خاتالاشمايسىز، سىز بىنانىڭ ئۇستۇنكى قەۋىتىگە چىققاندا، ئىختىيارسىز پەسكە قارايسىز-دە، كۆزىڭىز بىنا ئەتراپىدىكى گۈلزارلىققا چۈشىدۇ،

دەل ئاشۇ جاي بۇ يەردىكى كىشىلەرنىڭ تاڭ سەھىرىنى ئەڭ ئاۋۋال كۆتۈۋالىدۇ، كۈندىلىك ھاياتىمۇ كۆزنىڭىزنى قاماشتۇرغان ئاشۇ گۈلزارلىقتىن باشلىنىدۇ.

كۈن غەربكە پاتقاندا، ئەتراپىدىكى گۈللۈكنى 10 قەۋەتلىك بىنا سايىسى بىلەن بېسىۋالىدۇ، شۇنىڭدىن كېيىن، كېچە لەشكەرلىرى ئالدىراپ يوپيوقىياپقاندەكتۇن قاراڭغۇسى كېلىدۇ... ئەتىسى شەرق ئۇپۇقى ئاقارغاندا تەرەپ-تەرەپلەردە سايرىغان سازەندە قۇشلارنىڭ يېقىملىق كۈي - نەغمىلىرى ھاياتلىقنىڭ شاۋقۇنىغا قېتىلىپ كېتىدۇ. كىملەردۇر چەك دۈملەنگەن غۇنچىلىرىنى ئاچىدۇ، كېرىلگىنىچە ھاۋالانغىلى گۈلزارلىققا ماڭىدۇ. تولىمۇ ساپ، گۈزەل مۇھىت ئۇلارنى قوينىغا تارتىپ، جىسمىدا يېڭىچە تۇيغۇ، جانلىنىش پەيدا قىلىدۇ، ھاياتىي كۈچ ۋە ئىزگۈلۈك بەخش ئېتىدۇ. بالدۇر ئويغانغان بالىلار مەخسۇس ئورۇنلاشتۇرۇلغان ھەر خىل ئويۇنچۇقلارنى تالىشىپ ئوينايدۇ، بىلىمگە ھېرىسمەن ياشلار قوللىرىغا دەپتەر - قەلەم، كىتابلىرىنى ئېلىپ، دەرسلىرىنى تەكرارلايدۇ، ئوتتۇرا ياشلىقلار يۈگۈرىدۇ، بالدۇر تۇرۇشنى ئادەتكە ئايلاندۇرغان پېشقەدەملەرنىڭ بەزىلىرى سالماق قەدەم بىلەن ئالدى - ئارقىسىغا ماڭىدۇ، بەزىلىرى ئۆزلىرىگە ماس كېلىدىغان چېنىقىش سايمانلىرى ئورنىتىلغان جايغا بېرىپ، جىسمانىيەتكە ماس تەنھەرىكەت مەشقى بىلەن شۇغۇللىنىدۇ. ھېچكىم بىكار تۇرۇشنى خالىمايدىغان يازنىڭ ھەر بىر سەھىرى مانا شۇنداق جۇشقۇن كەيپىياتتا باشلىنىدۇ، ھۆپپىدە ئېچىلغان رەڭدار گۈللەر، يارىشىملىق كىيىنگەن كىشىلەر، گۈزەللىك شەيداسى جانۇ جانىۋارلار بۇ قورۇنى ئاجايىپ جانلاندۇرۇپ، رىۋايەتلەردىكى ئېرەمباغدەك قىلىۋېتىدۇ. ئاشۇ مەنزىرە قوينىدا، سىز تولىمۇ

ئاددىي بىر كىشىنى، يەنى بۇ مەنزىرىنىڭ ئاپىرىدە بولۇشىدا زېھىن - تەرىنى ئايىمىغان رازىق مۇھەممەتنىمۇ كۆرىسىز. ئۇ ھەر كۈنى تاڭ ئېتىشىغىلا ئورنىدىن تۇرۇپ كېتىدۇ، ناشتا قىلىشتىن ئاۋۋال ئورگان ئىچىدىكى يۇرۇشلۇك دەم ئېلىش، چېنىقىش ئەسلىھەلىرىگە ئىگە گۈللۈككە چىقىدۇ، قورۇ ئىچىنى تەكشى ئايلىنىدۇ، ئەسلىھەلەرنى كۆزدىن كەچۈرىدۇ، نېمىلەرنىڭدۇر دېرىكىنى قىلىدۇ، دەرۋازىدىكى دىجورنىلىك ئەھۋالىنى كۆزىتىپ، كۆڭلى ئەمىن تاپقاندىن كېيىن، گۈلزارلىقنى ئايلىنىپ يەڭگىل يۈگۈرەيدۇ، تەنھەرىكەت ئەسلىھەلىرىدە بەدەن چېنىقتۇرىدۇ... بۇ ئۇزاقتىن بېرى ئۇنىڭغا ئادەت بولۇپ قالغان، شۇڭا كاماندىروپكىغا چىققان چاغلاردا قورۇ گۈللۈكىنى تولىمۇ سېغىنىدۇ. بۇنداق سېغىنىش ئۇنىڭغىلا تالىق ئەمەس، باشقا خادىملارمۇ بىر كۈن ئايرىلىشقا قىيالمايدۇ، ئۆزلىرى باشقا جايدا بولغاندا، رازىق مۇھەممەتنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرىدۇ، بولۇپمۇ پېشقەدەم خىزمەتچىلەرنىڭ قەلبىدە بۇنداق تۇيغۇ ھەمىشە زاھىر بولۇپ تۇرىدۇ. رازىق مۇھەممەت كۆرۈنمەي قالغان سەھەرلەردە، ئۇنىڭ ئۆزلىرى بىلەن كۈلۈپ تۇرۇپ سالاملاشقىنىنى، ئامان - ئېسەنلىك سورىغىنىنى، كىبىر-تەمەنناسىز سەمىمىيىتى ۋە قىزغىن مۇئامىلىسىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرىدۇ.

- ئىلگىرى خىزمەت بىناسى ياكى ئائىلىلىكلەر بىناسىدىن چىقساق يەنە بىناغا دۈچ كېلەتتۇق، ئېغىز-بۇرنىمىزنى بىركىم تۇتۇۋالغاندەك بوغۇلاتتۇق، ئىچىمىز سىقىلاتتى، - دەيدۇ ئۇلار گۈللۈكتە مۆڭدىشىپ ئولتۇرغان چاغلاردا، - ئۇنىڭ ئۈستىگە تار ئۆيلەر دېسىلە... شۇ مەزگىللەردىكى رەھبەرلەر ئىشلەشنىلا بىلىپ، تۇرمۇش ئورۇنلاشتۇرۇش، مۇھىتنى گۈزەللەشتۈرۈشكە

سەل قارىغانىدى. مانا ھازىر جەننەتنىڭ پەيزىنى سۈرگەندەك بولۇۋاتىمىز.

— ئىش دېگەن پاراسەتكە باغلىق، — دەيتتى يەنە بىرسى قۇۋۋەتلەپ، — ئىلگىرىكى رەھبەرلىرىمىزمۇ ياخشى ئىدى، جان-جەھلى بىلەن ئىشلەيتتى، بىراق كۆزىنىڭ ئالدىنى، بۇرنىنىڭ ئۇچىنى كۆرگەن، يىراققا نەزەر سالمىغان، جۈرئەت قىلسا، قىلغىلى بولمايدىغان ئىش يوق، ئىلگىرىكىلەر ھازىرقىلارغا ئۇل سېلىپ بەرگەن، ھازىرقىلار ئۇلاردىن ساۋاق ئېلىپ، ئىلگىرىلەش يولىنى ئاچتى...

— ھەر نېمە دەيمىز، ھەر كىم ئۆز بېشىغا كەلگەندە بىلىدۇ، ئۇ چاغلاردا جاھان شۇنداق ئىدى. بۈگۈن ئۇنىڭغا ئوخشمايدۇ، باشلىقلىرىمىز شارائىتقا بېقىپ ئىش قىلىشنى، پۇرسەتنى تۇتۇشنى بىلدى. شۇ سەۋەبتىن مەركىزىي تارماق بانكىمىزنىڭ قەشقەردىلا ئەمەس، پۈتۈن مەملىكەت تەۋەسىدە داڭقى چىقتى، «ئاتىقى يوق ئەردىن، خەشىكى يوق دۆڭ ياخشى» دېگەن گەپ بار ئەمەسمۇ؟ نامغا لايىق شارائىتىمىزمۇ بار بولدى...

بۇنىڭدىن ئىككى يىل ئىلگىرى بۇ مەركىزىي تارماق بانكا قەشقەر شەھىرىدىكى قۇمدەرۋازا كوچا ئىش بېجىرىش باشقارمىسى تەۋەسىدە بولۇپ، نەچچە ئون يىللىق تارىخقا ئىگە ئىكەنلىكىگە قارىماي، ئورنى بىرقەدەر كىچىك، قۇرۇلۇش كۆلىمى ئاز، ئولتۇراق ئۆيلەر تار، شارائىتى ناچار ئىدى، بىر-بىرىگە يۆلەپ دېگۈدەك سېلىنغان ئۈچ بىنادا 100 نەچچە نەپەر ئىشچى-خىزمەتچى ۋە ئۇلارنىڭ بالا-چاقىلىرى ئولتۇراتتى. تۆت قەۋەتلىك خىزمەت بىناسىدىكى ئىشخانىلاردا خىزمەتچىلەر قىستىلىشىپ ئولتۇرۇپ ئىشلەيتتى...

1999-يىلى رازىق مۇھەممەت بانكىنىڭ ئومۇمىي ئىشلىرىغا مەسئۇل قىلىنغاندا، تۇنجى بولۇپ ئۇنىڭ بېشىنى قاتۇرغان

ئىشمۇ ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىڭ ئولتۇراق ئۆي مەسىلىسىنى ھەل قىلىش بولدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئاساسلىق زېھنىنى بۇ ئىشقا قارىتىپ، بۇنى ھەل قىلىشنىڭ تەدبىرلىرى ئۈستىدە ئويلاندى ھەمدە ۋاقىتلىق ئورۇنلاشتۇرۇش چارىلىرىنى يولغا قويدى، باشقا جايلاردىن ئولتۇراق ئۆي ھەل قىلىش ئۈستىدە ئىزدەندى. بۇ، ئىشچى -خىزمەتچىلەرگە نۇرغۇن ئاۋارىچىلىك ۋە ئىقتىسادىي قىيىنچىلىق تۇغدۇردى. بازار ئىگىلىكى ۋە پۇل مۇئامىلە ئىسلاھاتىنىڭ ئۇچقاندەك تېز تەرەققىياتى بانكىنىڭ ئوبراز قۇرۇلۇشىغا نۇرغۇن بېسىم ئېلىپ كەلدى، شۇنداقتىمۇ بانكا ئالدىنقىلارنىڭ ئىزىنى بېسىپ، تۇرمۇشتا ئاددىي-ساددا، خىزمەتتە تېجەشلىك بولۇپ، پارتىيىلىك كادىرلارنىڭ ئاكتىپچانلىقىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇپ، بار شارائىتتىن پايدىلىنىپ، قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ يېزا ئىگىلىكى، سانائەت، تەرەققىيات، مۇقىملىق، نامراتلىقتىن قۇتۇلۇپ ھاللىق سەۋىيىگە يېتىش يولىدىكى تىرىشچانلىقىنى مەبلەغ ياردىمى بىلەن تەمىنلەشتىن ئىبارەت ئومۇمىي نىشاننى ئىشقا ئاشۇرۇشتا ھەمىشە سەپنىڭ ئالدىدا ماڭدى.

رازىق مۇھەممەت نۆۋەتتىكى مىكرو ئېلېكترون دەۋرىنىڭ پۇل مۇئامىلە ساھەسىگە كەلتۈرگەن كۈچلۈك بېسىمى ۋە خىرىسى ئالدىدا تىرىشىپ شەرت - شارائىتنى ياخشىلاپ، خىزمەت ئۈنۈمىنى ئۆستۈرۈشنىڭ قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ تەرەققىياتىنى ئىلگىرى سۈرۈشتىكى تۈرتكىلىك رولىغا سەل قارىمىدى. ئۇ 2000-يىلى بانكا پارتكومىنىڭ شۇجىسى، بانكا باشلىقى بولغاندىن كېيىن، رەھبەرلىك بەنزىسىدىكىلەرگە تەكلىپ بېرىپ، شەرت - شارائىتنى ياخشىلاشنىڭ بىر قاتار پىلان - تەدبىرلىرىنى تۈزۈش تەسەۋۋۇرىنى ئوتتۇرىغا قويدى ۋە ئۆزىنىڭ ئويلىغانلىرىنى ئېيتتى. نەتىجىدە ئۇنىڭ پىكرى بىردەك قوللاشقا ئېرىشىپ، بىرنەچچە ئاي ئىچىدىلا لايىھە تۈزۈلدى، كونكرېت

پىلان مۇناسىۋەتلىك تارماق، ئورگانلارغا يوللاندى، ئاندىن ئۇ، قۇرۇلۇشقا يەر ئىشلىتىشتىن تارتىپ تاكى قۇرۇلۇشقا ئىش باشلىغۇچە بولغان ھەربىر ھالقىدا ئۆزى بىۋاستە قول سېلىپ ئىشلەپ، چېرتيوژنى تەستىقلىتىش، مەبلەغ ھەل قىلىش، قۇرۇلۇشنى ئۆتكۈزۈۋېلىشقىچە بولغان كۆپ قاتلاملىق خىزمەتتە ئىش قوشۇپ ئىشلىدى. مۇشۇ ئىش مۇناسىۋىتى بىلەن ئۇرۇمچى، شىئەن شۆبە بانكا قاتارلىق جايلارغا بېرىپ، مەسلىھەت سورىدى، يولىيورۇق ئالدى. ئەمما ئۇ، قۇرۇلۇشقا خېرىدار چاقىرىشتا بولسۇن، قۇرۇلۇشنى قىلدۇرۇشتا بولسۇن، ئۆزىنى چەتكە ئېلىپ، خىزمەت ئىستىلىدىكى پاكلىقنى نامايان قىلدى، ئەمما نازارەت قىلىش، سۈپەت تەكشۈرۈش قاتارلىق ئىشلارنىڭ بىرىنچى قول رەھبەرلىكىنى ئۈستىگە ئالدى. مۇشۇ جەرياندا ئۇنىڭ ئىچىنىڭ قانچىلىك تىت - تىت بولغانلىقىنى، قانچىلىك ئالدىراش بولۇپ كەتكىنىنى ئۇيقۇسىز ئۆتكۈزگەن تۈنلەر، ئارامسىز كۈنلەر ئىسپاتلاپ بېرىدۇ. بۇنداق ھايات ئۇنىڭ شۇ كۈنلەردىكى تۇرمۇشىدا كەينى - كەينىدىن تەكرارلاندى. 30 مىليون يۈەندىن ئارتۇق مەبلەغ سېلىنغان خىزمەت بىناسى قۇرۇلۇشى ۋە 132 يۈرۈش ئۈچ كورپۇس ئائىلىلىكلەر بىناسى 2001-يىلى ۋە 2002-يىلى ئارقا-ئارقىدىن پۈتتى. ئىشچى-خىزمەتچىلەر 100 كۋادرات مېتىردىن ئارتۇق كۆلەمگە ئىگە ئازادە ئۆيلەرگە كۆچۈپ كىردى ۋە ئايرىم-ئايرىم، ئازادە، يورۇق، ئەسلىھەلىرى يۈرۈشلەشكەن ئىشخانىلاردا ئىشلەش ئىمكانىيىتىگە ئىگە بولدى. ئۇلار ئازادە ئۆيلەردە پۇتىنى ئۇزۇن سۇنۇپ راھەتلەنگەندە، كەڭ-كۇشادە ئىشخانىلاردا خاتىرجەم خىزمەت بېجىرگەندە، بىر خىل ئازادىلىك سېزىپ، كۆڭلى يورۇدى، دىلى سۆيۈندى، قەلبىدە شادلىق جىلۋە قىلدى. ئۇلارنىڭ راستىنلا ھاردۇقى چىقتى. ھەر بىنانىڭ ئالدى-ئارقىسىدىكى باغچا شەكلىدىكى گۈلزارلىق ئۇلارغا جەننەت

ھۇزۇرى بەخش ئەتتى. ئۇلار ئۆزلىرى بەھرىلىنىدىغان بۇ باغلارنى، گۈلزارلىقنى تۇجۇپىلەپ پەرۋىشلىدى. بوش جايلارغا تۈرلۈك تەنتەربىيە سايمانلىرى، كۆكتۆل ئېچىش ئەسلىھەلىرى بېكىتىلدى.

مايمۇن يىلىنىڭ ئەتىياز پەسلىدە قورۇدىكى مېۋىلىك كۆچەتلەر غۇچچىدە چېچەكلەپ مېۋىلىدى. بۇ ھال كىشىلەرنىڭ كۆڭلىنى بۆلەكچىلا خۇشال قىلىۋەتتى. ھەممىدىن بەكرەك خۇشال بولغىنى يەنىلا رازىق مۇھەممەت ئىدى. ئۇ باغۋەنلەر ۋە ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىڭ ئاغزىدىن گىلاس قاتارلىق مېۋىلەرنىڭ قىزىرىشقا باشلىغانلىقىنى ئاڭلاپ، قاتتىق سۆيۈندى !

- بەك ياخشى بوپتۇ !- دېدى ئۇ،- بۇ يىلقى مېۋىلەر تولۇق پىشقاندا، ئاندىن ئېغىز تەگكۈزەيلى، يەنە بىر قانچە يىلدا ھەممە كۆچەتلىرىمىز بولاققا كىرسە، جاپا تارتقاننىڭ راھىتىنى كۆرىمىز...

رازىق مۇھەممەتنىڭ نۇرغۇن ئەجرى بۇ يەرگە سىڭگەچكە، ئۇمىدىمۇ بىر-بىرلەپ ئىشقا ئاشتى. ئۇ ھەر كۈنى سەھەردە قورۇدىكى باغچىغا چىققاندا، خىزمەتداش، ھەقەمسايىلىرى بىلەن باغچىنى ئايلانغاندا، ئۇنىڭ قەلبىنى بىر خىل مەمنۇنلۇق چۇلغايدۇ، گۈلزارلىق ھۇزۇرىنى سۇرۇپ ئۆتكەن دەقىقىلەر ئۇنى نۇرغۇن ئىشلاردىن يىراق قىلىدۇ. ئۆزى ھەققىدە ھەر قېتىم ئويلىغاندا، نۇرغۇن مۇساپە ئۇنىڭ كۆكتۆل ئېكراندىن ئۆتىدۇ، راستىنى دېگەندە، ئۇ مۇشۇ بىر قانچە يىللىق ھاياتىدا نۇرغۇن مۇشكۈلاتنى يېڭىپ، قەدەم ئىزىنى گۈللەرگە پۈركۈدى. بۇلار ئىچىدە كۆزگە كۆرۈنمەيدىغان ئۇششاق ئىشلارمۇ بار. ئەمەلىيەتتە دەل ئاشۇلار ئۇنىڭ خىزمەت، ھايات پائالىيىتىنىڭ ئاساسىي قىسمى بولسىمۇ، ئەجىر دەپتىرىگە يېزىلغىنى بەك ئاز. ئۇ زادىلا تۆر تالاشمىدى، بەلكى ئۆزىنىڭ كىشىلىك قەدىر-قىممىتىنى ئەتراپىدىكىلەرنىڭ باھالىشىغا، پارتىيە-ھۆكۈمەت ئۆزىگە

تاپشۇرغان مەجبۇرىيەتنىڭ ئادا قىلىنىش دەرىجىسىگە قاراپ بىر تەرەپ قىلىشقا تاشلاپ قويدى. ئىدىيىۋى ھاسىلاتنىڭ ماددىي ھاسىلات بولۇپ شەكىللىنىشى ئۇنىڭ ئەجىر-تۆھپىلىرىنى روياپقا چىقىرىپ، كىشىلەرگە يەتكۈزگەن شاپائىتىنى، خالىس كۆيۈمىنى نامايان قىلدى، بۇ ناماياندە دەل بايىقى ئەسلىھەلەر بولۇپ، مەدھىيىلەرنىڭ مەركىزىي تېمىسى ھەمىشە ئۇنىڭ تەرىپ-تەۋسىپىنى ئاساس قىلاتتى. بۇ ئۇنىڭ ھاياتىغا مەنە قوشقان يەنە بىر تاشقى ئامىل ئىدى...

رازىق مۇھەممەت ھەر كۈنى ئەتىگەندە خىزمەتكە ماڭىدىغاندا، خەلق بانكىسىنىڭ فورمىسىنى كىيىۋېتىپ جىددىيلىشىدۇ، ئاشۇ ئېگىز بىنا كۆزىگە تاشلىنىشى بىلەنلا ئۆز زىممىسىدىكى خىزمەت بېسىمىنىڭ ئاشۇ بىنادىنمۇ ئېغىر ئىكەنلىكىنى سېزىدۇ. دەل شۇ چاغدا ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىڭ ئەتىگەنلىك گىمناستىكا پائالىيىتى گۈلزارلىقنى بىردەملىككە تىنچلاندۇرىدۇ. گۈلگە پۈركەنگەن سەھەر ئۆزىنىڭ شۇ كۈنلۈك ھاردۇقىنى چىقىرىش، ئەتىنى كۈتۈۋېلىشنىڭ مۇقەددىمىسىنى باشلايدۇ. ھايات ئەنە شۇنداق داۋام قىلىدۇ. كىشىلىك تۇرمۇشچۇ؟ ئۇمۇ ئۆز قانۇنىيىتى بويىچە داۋاملىشىدۇ، كۆرۈنۈشتە تەكرارلىنىۋاتقاندەك بىلىنسىمۇ، ئەمەلىيەتتە ئۇ ھەر كۈنى بىر يېڭىلىقتا، ئىجاد ۋە مۆجىزىگە تولىدۇ. مانا بۇ ھال كىشىلەرنى مەڭگۈ تىنىم تاپتۇرمايدۇ.

ئەنە قاراڭ، كۆز ئالدىڭىزدىكى ئېگىز بىنانىڭ ئالدى تەرىپىدىكى دولقۇنسىمان ھەيۋەتلىك پەلەمپەي ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىڭ قولىنى كۆرۈنمەس رىشتە بىلەن تارتىپ ئۈستىگە قەدەم ئېلىشقا يېتەكلەۋاتىدۇ. ئاشۇ كىشىلەر ئارىسىدىكى رازىق مۇھەممەتمۇ قەدىمىنى تېز-تېز يۆتكەپ، ئالدىراش چىقىپ كېتىۋاتىدۇ...

ھايات ئاددىي، تۇرمۇش مۇرەككەپ

تېلېفون يېقىملىق جىرىڭلىدى، تەقەززالىق ئىچىدە قىزىنىڭ تېلېفون قىلىشىنى ساقلاۋاتقان ئادىلجاننىڭ يۈرىكى ئويناپ كەتتى. شۇ تاپتا ئۇ قىزىنىڭ ئۈرۈمچىگە چۈشۈش ۋاقتىنى ھېسابلاپ ئولتۇرغانىدى.

— ئەسسالامۇئەلەيكۇم، دادا!

— ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام قىزىم!

— دادا، بىز سالامەت يېتىپ كەلدۇق، ياتاققىمۇ ئورۇنلىشىپ بولدۇق. سەپەر جەريانىدا قىيىنچىلىق تارتمىدۇق، رازىق ھاجى دادام خويمۇ ياخشى ئادەم ئىكەن، ئۇ بىزگە ھەممە جەھەتتىن ياردەم قىلدى...

— ئوبدان بوپتۇ، مەن خاتىرجەم بولدۇم. پات - پات تېلېفون قىلىشنى ئۇنتۇماڭلار... مەن بەك ئەنسىرەيدىكەنمەن!...

— خاتىرجەم بولغىن، دادا، چوقۇم دېگىنىڭدەك قىلىمىز. رازىق ھاجى دادامغا رەھمەت ئېيتىپ قويغىن! ئايروپىلان كۆتۈش ئۆيىدە سەن بىلەن خوشلاشقاندىن كېيىن، رازىق ھاجى دادام مېنىڭ ھارۋامنى ئىتتەردى، سۆرىدى، كۆتۈردى، ئايروپىلاندىن يۇدۇپ پەسكە ئېلىپ چۈشتى. بىز بۇنچە قىلىپ كەتمەسلىكنى ئېيتساق، ئۇ قەتئىي ئۇنىمىدى! قارىسام، رازىق ھاجى دادامنىڭ كۆڭلى بەك ياخشى ئىكەن، ئۇنىڭ ئاددىي-ساددا مىجەزى ۋە سەمىمىيلىكىدىن كۆڭلۈم يورۇپ، كېسىلىم بىردىنلا ساقىيىپ قالغاندەك بولدۇم. ئۇ ماڭا نۇرغۇن ساۋاقلارنى دەپ بەردى، ھە دېگەندە ئىلھاملاندۇرۇپ، قاتتىق ھاياجانغا

سېلىۋەتتى. ئۇنىڭ مۇشۇ جەرياندىكى ئىشلىرىدىن بەكمۇ تەسىرلەندىم...

- شۇنداق، قىزىم، ئۇ بەك ئېسىل ئادەم! . . .

ئادىلجان يېڭىۋاشتىن ئويلىنىپ قالدى، قانداقتۇر بىر خىل ئىچكى ھېسسىيات، چوڭقۇر تەشەككۇر قەلبىنى چۇلغىدى. ئادىلجان بىر ئاددىي خىزمەتچى، خىزمەتنى بېرىلىپ ئىشلەيدۇ، تۇرمۇشىمۇ پاراۋان، بىراق ئائىلىسىدە بىر كۆڭۈلسىز ئىش بار: قىزى تۆت ياشقا كىرگەندە بېلىق قاسىرىقى خاراكتېرلىك تېرە يىگىلەش كېسىلى بىلەن مېيىپ بولۇپ قالغان. مانا شۇنىڭدىن بۇيانقى 12 يىلدا ئادىلجاننىڭ يېگەن-ئىچكىنى ئاش، ماڭغان-تۇرغىنى يول بولماي كەلدى، كۆڭلىرى بىسەرەمجانلىق ئىچىدە ئۆتتى. بۇنىڭغا چىدىمىسا بولمايتتى. ھەر قېتىم بالىنىڭ كېسىلى ئېغىرلىشىپ، داۋالىتىدىغان چاغدا، پۈتۈن ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ئازابى ئاشاتتى، ئىقتىسادىي بېسىمى ئېغىرلايتتى. شۇنداقتىمۇ ھەر قانداق ئەھۋالدا دەردىنى ئىچىگە يۇتۇپ، بالىنىڭ ئازابىنى ئازايتىش، ئائىلىسىنىڭ بېسىمىنى يېنىكلىتىش ئۈچۈن تىرىشاتتى. قېرىشقاندەك بۇ ئىشلارنىڭ ئايىغى چىقمايۋاتاتتى. ئامال قانچە؟ ئۇلار ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە بەرداشلىق بېرىپ، قىلىشقا تېگىشلىك ھەممە ئىشتىن باش تارتمىدى. بۇلارنىڭ دەردىنى بەش قولدەك بىلىپ تۇرىدىغان رازىق مۇھەممەت ھەمىشە ئادىلجانغا تەسەللى بېرەتتى. ھەر قېتىملىق تەسەللى ئادىلجاننى ئۈمىد، ئىشەنچكە ئىگە قىلىپ، ئازابلىق قەلبىنى ئىللىتاتتى، كۆڭلىدىكى چىگىشلەرنى يېشىپ، بۇرۇقتۇرمىلىقنى تۈگىتەتتى. ئۇ كاماندىروپكىغا چىقىپ كەتكەندە، ھېيت-بايراملاردا رازىق مۇھەممەت ئۇنىڭ ئائىلىسىگە كىرىپ، ئاغرىق قىزىنى يوقلاپ، قەيسەرلىك بىلەن ياشاش، كېسەللىككە تاقابىل تۇرۇش روھىغا مەدەت بېرەتتى. پۇرسەت بولسىلا، ھەر خىل كىتاب، قىزىقارلىق ئويۇنچۇق، يېمەكلىك

قاتارلىقلارنى تەقدىم قىلىپ، كېسەللىك ئۈستىدىن غالىب كېلىشكە ئىلھام بېغىشلايتتى.

ئادىلجان ئەر-خوتۇن ۋە ئۇرۇق-تۇغقانلىرى رازىق مۇھەممەتنىڭ بۇنداق ئىنسانپەرۋەرلىكىدىن قەۋەتلا سۆيۈنۈپ، نېمە دەپ رەھمەت ئېيتىشنى بىلەلمەي قالاتتى...

2004-يىل 2-ئاينىڭ مەلۇم بىر كۈندىكى بۇ ئىش بۇ ئائىلىگە يەنە بىر ئۇنتۇلماس ئەسلىمە بولۇپ قالدى. شۇ كۈنى بېيجىڭغا كېسەلنى داۋالاتقىلى ئېلىپ مېڭىلغان ئادىلجاننىڭ قىزى كۈتمىگەن يەردىن رازىق مۇھەممەت بىلەن بىر ئايروپىلانغا چىقتى. تېخى ئالدىنقى كۈنى كەچتە پۇل ۋە بىر قىسىم نەرسە-كېرەكلەرنى ئېلىپ كىرىپ، قىزچاقنى ئۇزىتىپ قويغانىدى. كۈتمىگەندە رازىق مۇھەممەت بىلەن بىرگە سەپەرگە چىقىپ قېلىش قىزچاقنى قەۋەتلا خوش قىلىۋەتتى: رازىق مۇھەممەت يول بويى ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىپ، ئېغىرىنى كۆتۈردى، كۆرگەن-بىلگەنلىرىدىن قىزچاققا ھېكايە سۆزلەپ، نەسىھەت قىلىپ، تەسەللى بەردى. بۇنىڭ بىلەن روھىي جەھەتتىن چۈشكۈنلەشكەن قىزنىڭ قەلبىدە ھاياتقا بولغان ياشاش قىزغىنلىقى، كېسەلنى ساقايتىش ئىشەنچىسى قايتىدىن يالقۇنلىدى...

ئادىلجان قىزىنىڭ تېلېفوندا ئېيتقان سۆزىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، ئىختىيارسىز ھالدا ياش تۆكتى، ئۆزىنىڭ خىزمەتتىكى ئۇتۇق، نەتىجىلىرىنى بىر-بىرلەپ كۆز ئالدىغا كەلتۈردى، بەزى ئىشلارنىڭ دېگەندەك ياخشى بولمىغانلىقىنى ھېس قىلغاندا كۆڭلىدە بىر خىل خىجىللىقنى سەزدى، بىر رەھبەرنىڭ قول ئاستىدىكى خادىمدىن قورقۇپ ئەمەس، بەلكى يۈكسەك ئىنسانىي پەزىلەت، كىشىلىك مەجبۇرىيەت تۇيغۇسى بىلەن خالىس كۆيۈمچانلىق تەقدىم قىلىشىدىن، ئۇنىڭ ئۆزىدىكى زەررىچە ھارارەتنىمۇ ئايانماي باشقىلارغا بېغىشلاۋاتقانلىقىنى چوڭقۇر ھېس

قىلدى. بۇ ئادىلجاننىڭ قەلبىدە كۈچلۈك مەسئۇلىيەت، ئالغا ئىنتىلىش گۈلخانلىرىنى ياندۇردى. شۇنچە يىلدىن بۇيان رازىق مۇھەممەت باشقىلار ئۈچۈن نۇرغۇن بەدەل تۆلىگەن بولسىمۇ، پەقەت مىننەت قىلمىدى، بەلكى ئۇنى ئىزچىل داۋاملاشتۇرۇپ كەلدى. ئادىلجاننى ئالساق، رازىق مۇھەممەت ئۇنىڭ بىلەن مەيلى تۇرمۇشتا بولسۇن، مەيلى خىزمەتتە بولسۇن، پۇرسەت بولسىلا مۇڭدىشىپ-سىردىشىپ، نۆۋەتتىكى ئەھۋالىنى بىلىپ تۇردى. ئەمما، ئادىلجان رازىق مۇھەممەت ئۈچۈن ھېچقانداق نەپ يەتكۈزمىدى، سوۋغا-سالام بەرمىدى. ئادەمگەرچىلىك نۇقتىسىدىن ئېيتقاندا، ئۇمۇ پۇرسەت چىقىرىپ، شاپائەتچىسىگە جاۋاب ياندۇرۇشى كېرەك ئىدى. لېكىن، بۇنىڭ ئەكسىچە رازىق مۇھەممەت ئۇنىڭغا داۋاملىق ياخشىلىق قىلىپ كېلىۋاتىدۇ. ئادىلجان چوڭقۇر ئويغا پېتىپ، ھەرقانداق ئىشتىن كۆرە، پەقەت ئۆز زىممىسىدىكى ۋەزىپىنى، كەسپىي خىزمەتنى جان-دىل بىلەن ئورۇنداپ، نەتىجە قازانسا رازىق مۇھەممەتنىڭ خۇش بولىدىغانلىقىنى تونۇپ يەتتى. رازىق مۇھەممەتنىڭ قول ئاستىدىكىلەردىن كۈتىدىغان ئۈمىدىمۇ دەل مۇشۇ ئىدى. رازىق مۇھەممەت ھەر بىر ئىشچى-خىزمەتچى قائىدە - تەرتىپ بويىچە ئىشلەپ، ھەر دەرىجىلىك رەھبەرلەرنىڭ خىزمىتىنى سەمىمىي قوللاپ، ئۆز زىممىسىدىكى بۇرچىنى ياخشى ئادا قىلسا كۇپايە دەپ قارايتتى، ئۇنىڭ ئادىلجاندىن كۈتىدىغىنىمۇ شۇ بولۇپ، بۇ ئۇنىڭ ئۇزاق يىللاردىن بۇيان داۋاملاشتۇرۇپ كېلىۋاتقان ئەنئەنىۋى ئىدىيىسى ئىدى.

ئادەم ھەر كۈنى، ھەر سائەتتە بىر يېڭى ئىشقا دۇچ كېلىدۇ، بۇنىڭ نۇرغۇنلىرىنى قىلىشقا، نۇرغۇنلىرىنى قولاق يوپۇرۇپ ئۆتكۈزۈۋېتىشكە توغرا كېلىدۇ. بۇنىڭدا قىيىنلىق بىلەن ئاسانلىق ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەت مۇھىم رول ئوينايدۇ. ئەمما، ئۆز كەسپىنىڭ ئىشقىدا كۆيگەن، ئۆزىنىڭ خىزمىتىگە

بارلىق مۇھەببىتىنى ئاتىغان ئادەملەرگە ھەر قانداق ئىش قىيىن تۇيۇلمايدۇ. ھەر قانداق بىر باشلىققا نىسبەتەن خىزمەت داۋامىدا يولۇققان ھەر بىر ئىشقا ئىنچىكە قاراش، توغرا مۇئامىلىدە بولۇشمۇ بىر خىل رەھبەرلىك سەنئىتى ھېسابلىنىدۇ. بۇ خىل مەسئۇلىيەتچانلىق پىسخىكىسىنى رازىق مۇھەممەت ئۆزىنىڭ بىر خىل خاراكتېرىگە ئايلاندۇرغان. بۇمۇ ئۇنىڭ كىشىلىك تۇرمۇشتىكى ئاددىي-ساددا ياشاش، بارلىقىنى خەلققە ئاتاش روھىنى جارى قىلدۇرۇشى نەتىجىسىدە مەيدانغا كەلگەن.

رازىق مۇھەممەتنىڭ گېپى چىقسىلا، خۇشۇدۇڭ ھەممىدىن بەك ھاياجانلىنىپ سۆزلەيدۇ. چۈنكى، ئۇنىڭ چوڭقۇر تەسىراتى ۋە بىۋاسىتە سەرگۈزەشتىسى بار. ئۆز ۋاقتىدا ئۇ جۇڭگو خەلق بانكىسى قەشقەر يېڭىشەھەر ناھىيىلىك تارماق بانكىسىنىڭ باشلىقى بولۇپ، ئاساسىي قاتلامدا 40 نەچچە يىل جاپالىق ئىشلەپ، پېنسىيىگە چىققان ھەمدە مۇشۇ بىر قانچە يىلدىن بۇيان، ئاددىي-ساددا تۇرمۇش كەچۈرۈپ، تەشكىلگە ھېچقانداق شەرت قويمىغانىدى. رازىق مۇھەممەت ھەر قېتىم ناھىيىگە خىزمەت تەكشۈرۈشكە بارغاندا، ئۇنىڭدىن ھال سوراپ، تۇرمۇشىنى ياخشى ئورۇنلاشتۇرۇشنىڭ غېمىنى يېدى. ئەينى چاغدا خۇشۇدۇڭ پېنسىيىگە چىقىشقا تەستىقلانغاندا، رازىق مۇھەممەت ئۇنىڭ رەسمىيىتىنى ۋىلايەتلىك مەركىزىي تارماق بانكىغا يۆتكەش تەكلىپىنى بەردى، ئەمما بۇ گەپ تولىمۇ تاساددىپىي ئوتتۇرىغا قويۇلغانلىقتىن، خۇشۇدۇڭ نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي تۇرۇپ قالدى. ئۇنىڭمۇ بۇرۇنلا قەشقەر شەھىرىگە كىرىپ، كېيىنكى ئۆمرىنى خاتىرجەم ئۆتكۈزۈش خىيالى بولسىمۇ، بىراق بۇنى ئېغىزدىن چىقىرالماي كەلگەنىدى.

— مېنىڭ مىڭ مەرتە شۇنداق قىلغۇم بار ئىدى، — دېدى خۇشۇدۇڭ تەسىرلىنىپ، — بىراق سىلەرنى يەنە ئاۋارە قىلسام بولمايدۇ، مېنىڭ كۆڭلۈمنى ياسىغىنىڭىزغا كۆپ رەھمەت!...

- بۇ گەپنى كۆڭۈل ياساپ دەۋاتقىنىم يوق، راست ئېيتىۋاتىمەن، تەشكىلگە ئىشىنىڭ، - دېدى رازىق مۇھەممەت قەتئىي تۇردە، - سىز بانكىنىڭ تەرەققىياتى، رايونىمىزنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىياتى ئۈچۈن ئۆچمەس تۆھپىلەرنى قوشقان ياخشى كادىر. جاپالىق جايلاردا بىر ئۆمۈر تەر ئاققۇزۇپ، ياشلىق باھارىڭىزنى چېگرا رايونغا تەقدىم قىلدىڭىز. ئەمدى شارائىتى ياخشى بولغان تۇرمۇش مۇھىتىدا خاتىرجەم ياشاش پۇرسىتىگە ئىگە بولمىسىڭىز بولمايدۇ... بۇنچىلىك ئىشنى قىلىش مېنىڭ مەجبۇرىيىتىم، پارتىيە ماڭا تاپشۇرغان بىر تۇرلۇك مۇھىم خىزمەت. سىلەر پېشقەدەملەر خاتىرجەم بولساڭلار، مەن ۋە بانكا رەھبەرلىكى، شۇنداقلا ئىشچى-خىزمەتچىلەر خاتىرجەم خىزمەت قىلالايمىز... چۈنكى، پېشقەدەم كادىرلار بىزنىڭ بۇگۇنىمىزنى يارىتىپ بەرگەن، بىز بۇنى ئۇنتۇپ قالساق بولمايدۇ. سىلەرنىڭ بۇگۇنڭلار بىزنىڭ ئەتىمىز بولۇپ قالىدۇ. ھازىر باشقىلارغا غەمخورلۇق قىلساق، كېيىن بىزگىمۇ غەمخورلۇق قىلىدىغان ئادەم چىقىدۇ. بۇ نۇقتىنى ئەستىن چىقىرىپ قويساق بولمايدۇ...

شۇنداق قىلىپ، خۇشۇدۇڭنىڭ ئىشى ھەل بولدى. ئۇ ئاخىرقى ئۆمرىدە پارتىيىنىڭ غەمخورلۇقىدىن يەنە بىر قېتىم بەھرىمەن بولۇپ، قەلبى ياشاردى...

يېقىنقى 10 نەچچە يىلدىن بۇيان، رازىق مۇھەممەت ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىڭ تۇرمۇشىغا كۆڭۈل بۆلۈشنى خىزمىتىنىڭ مۇھىم بىر قىسمى قىلدى، پېنسىيىگە چىققان خادىملارنى پات-پات يوقلاپ تۇردى. ئۆزى بارالمىسا، ئادەم ئەۋەتىپ، تېلېفون بېرىپ ھال سورىدى. ھېيت-بايراملاردا ۋاقىت ئىچىدىن ۋاقىت چىقىرىپ ئالايىتەن يوقلىدى، ھال سوراش بۇيۇملىرى ئەۋەتتى. ئۇلارنىڭ تۇغۇلغان كۇنىگە ئاتاپ گۇل ۋە تورت قاتارلىقلارنى تەقدىم قىلدى. بۇ جەھەتتە بانكا

ئىشچىلار ئۇيۇشمىسىنىڭ رولىنى تولۇق جارى قىلدۇردى. كېسەل بولۇپ قالغانلارنىڭ داۋالىنىشىغا ئىلھام بېرىش ۋە يوقلاشنى دائىملىق ئىشقا ئايلاندۇردى. ئىقتىسادىي جەھەتتە قىيىنچىلىققا ئۇچرىغانلارنىڭ قىيىنچىلىقىنى ۋاقتىدا، مۇۋاپىق ھەل قىلىپ، خاتىرجەملىككە ئېرىشتۈردى.

بۇ قارىماققا بەك ئۇششاق ئىشلار جۈملىسىگە كىرسىمۇ، ئۇنىڭغا مۇجەسسەملەنگىنى ساپ قەلب، چىن ئەقىدە ئىدى. ئادەم مەلۇم مەنىدىن ئالغاندا، ئەنە شۇنداق كىچىك ئىشلارنىڭ يىغىندىسى بىلەن تۇرمۇشقا يېقىنلىشالايدۇ، كىشىلىك ھاياتنىڭ ھەربىر ئۆتكىلىنى بېسىشقا ئاساس سېلىش مەقسىتىگە يېتەلەيدۇ. كىشىلىك قەدىر-قىممەتنىڭ دەرىجىسىمۇ ئاشۇنداق كىچىك ئىشلارنىڭ يىغىندىسىدىن ھاسىل بولىدۇ. كىچىك ئىش نەزەردىن ساقىت قىلىنغاندا ئادەمنىڭ قەدىر-قىممىتىمۇ تەبىئىي تۆۋەنلەپ كېتىدۇ، چۈنكى كىچىككىنە بىر ئىشمۇ بەزىدە ئادەمنىڭ قەدىر-قىممىتىنى، ئوبرازىنى يەرگە ئۇرۇپ، سەلبىيلىك پاتقىقىغا پاتۇرىدۇ. گەرچە رازىق مۇھەممەت بىر تالاي ياخشى ئىشلارنى مۇشۇ خىل نۇقتىدىن چىقىپ قىلمىغان بولسىمۇ، توڭغانلارغا كۆمۈر، ئۇسسۇزلارغا سۇ يەتكۈزۈپ بەرگەندەك، ھەربىر ئىشى كىشىلەر قەلبىگەيېقىپ، ۋۇجۇدىنى لەرزىگە سالدى. ئۇ ئېرىشكەن تەشەككۈر ۋە قايىللىق بىر ياكى بىرنەچچە ئادەم بىلەن چەكلەنگەن ئەمەس، ئۇ بۇنداق ئۇششاق ئىشلارنى قاچان، قەيەردە ئۇچراتسا دەرھال بەجا كەلتۈردى، يەنە كېلىپ ئۈزۈلدۈرمەي داۋاملاشتۇردى. شۇڭا، كىشىلەر ئۇنىڭ ئالىيجاناب روھىنى باھار ئاپتىپىغا، كۆڭۈل-كۆكسىنى ئەزىم دەرياغا ئوخشاتتى. ئاددىي ھايات قايىنىمىدىكى مۇرەككەپ تۇرمۇش مۇھىتى ئۇنى ھەر قەدەمدە نۇسرەت پەرلىرى بىلەن پەپىلىدى.

بىلىم نەدە بولسا سوراپ ئال

كونىلار «سورا - سورا بىلىم ئاپتۇ، ئۇيىلا - ئۇيىلا كىيىن قاپتۇ»، «سورىغان يولدىن ئازماس» دەپ ناھايىتىمۇ توغرا ئېيتقان. ئۆزىنىڭ ھەربىر قەدىمىدە ئۇتۇق قازانغان دانىشمەنلىرىمىز بۇنى ھېكمەت بىلىپ، ئىشلىرىدا دەستەك قىلىپ، ھاياتىنىڭ مۇشكۇلاتلىرىنى يېڭىپ، مۇۋەپپەقىيەت پەللىسىگە چىققان. ئۇلارنىڭ ئورتاق ئارتۇقچىلىقى شۇكى، بىلىمسە تارتىنماي سورىغان، بىلگىنىنى ئايانماي باشقىلارغا ئۆگەتكەن، يەنە بىلىم نەدە بولسا، شۇ يەرگە بېرىپ ئېرىنمەي ئۆگىنىپ ئۆزىنى تاكامۇللاشتۇرغان… ئەمما، بۈگۈنكى كۈندە نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ تويۇنۇشى ئۆتكەن زامان كىشىلىرىدىن زور دەرىجىدە ئېشىپ كەتتى، شۇ ۋەجىدىن ئايرىم كىشىلەرنىڭ نەزىرى ھەقىقەتەن ئۇستۇن، ھوقۇقى بار بىر قىسىم كىشىلەر تەكەببۇرلۇقى، مەمەدانلىقى تۈپەيلىدىن ھېچكىمنى ئۆزىگە تەڭ قىلمايدۇ. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى ھوقۇقىدىن ئايرىلسىلا سۇغا چۈشكەن مۈشۈكتىنمۇ بەتتەر ھالغا چۈشۈپ قالىدۇ، ھەتتا بەزىلىرى ئۆزىنىڭ خىزمىتىنى دەۋرنىڭ، زامانىنىڭ تەلىپى بويىچە ئىشلەشكە قۇربى يەتمەي، ئىستاژىنى دەستەك قىلىپ، باشقىلارنىڭ مەسخىرە - كۈلكىسىنىڭ ئاساسىي تېمىسىغا ئايلىنىدۇ. بۇ تېگى-تەكتىدىن ئالغاندا بىلىم - ساپانىڭ يوقلۇقىنىڭ ئىپادىسى. زامانغا مۇناسىپ بولمىغان بۇنداق ئادىمىيلىك شۇ خىل كىشىلەرنىڭ ھەقىقىي ماھىيىتىنى

ئاشكارىلاپ، بىلىمسىزلىكى ۋە ئىقتىدارسىزلىقىنى ئىسپاتلاپ بېرىدۇ.

رازىق مۇھەممەتتە ئازراقمۇ كىبىر-تەمەننا يوق، ئۇ ھوقۇقىنى ۋە بىلىمىنى پەش قىلىشتىن يىراق، ھەر دائىم بىلىمنى دوست تۇتۇپ، بىلىم نەدە بولسا، ئىزدەپ-سوراپ ئۆگىنىشتىن ئايانمىدى؛ ھەر كۈنى يېڭىلىنىۋاتقان دەۋرگە ماس قەدەم بىلەن يېتىشىپ مېڭىش ئۈچۈن، بۈگۈننى بۈگۈننىڭ، ئەتىنى ئەتىنىڭ، ئۆگۈننى ئۆگۈننىڭ ئىدىيىسى بىلەن قوراللىنىشنى توختىتىپ قويمىدى. مەيلى ئەينى يىللاردا بولسۇن، مەيلى ھازىر بولسۇن، ئۇنى ئۆز خىزمىتىدە ھەقىقىي كەسىپ ئەھلى دېيىشكە ھەقلىقمىز! ئۇ تېخى بۇرۇتى خەت تارتمىغان مەزگىللەردىلا بانكا كەسپىي ساھەسىگە قەدەم قويغان ۋە كەسپىنىڭ ھەر بىر بۇلۇڭ-پۇچقاقلىرىغا قەدەر بېرىلىپ ئۆگەنگەن، كەسپنى پىششىق ئۆزلەشتۈرۈشتە تەڭتۇشلىرى ۋە كەسپداشلىرىنىڭ ئۈلگىسىگە ئايلانغان. ئۇ شۇنچە يىللاردىن بۇيان قەدەممۇقەدەم ئالغا ئىلگىرىلەشنى بۇرچۇم دەپ قارىغان. پۇل مۇئامىلە ھېساباتى ۋە قائىدە-قانۇنىيەتلىرىنىڭ ھەممە قەدەم باسقۇچلىرىنى بىرمۇبىر ئىگىلىگەن، باشقۇرۇش ساھەسىگە قەدەم قويغاندىن كېيىنمۇ كەسپكە دائىر بىلىملەرنى ئۆزلەشتۈرگەن ۋە پەيدىنپەي يېڭىلاپ، قابىل يېتەكچىگە ئايلانغان.

ئەينى يىللاردا رازىق مۇھەممەت خەنزۇ تىل-يېزىقىنى ئانچە بىلىپ كەتمەيتتى، ئۇزاق يىل يېزا ئاساسىي قاتلامدا ئىشلىگەنلىكتىن، تىل تاۋۇشلىرىمۇ تۇراقلىشىپ قالغانىدى. ئۆتكەن ئەسىرنىڭ 90-يىللىرىدىن كېيىن ئۇ خەنزۇ يولداشلار بىلەن ئارىلىشىپ ئىشلىدى، بۇ مەزگىللەردە يۇقىرى دەرىجىلىك بانكىلارنىڭ ئاساسلىق ھۆججەت-ماتېرىياللىرى خەنزۇ

تىل-يېزىقىدا كېلەتتى. بۇ ھال ئۇنىڭ كۈندىلىك خىزمەت ۋە تۇرمۇشىغا چوڭ قىيىنچىلىق تۇغدۇردى. بۇ چاغدا ئۇ قىلچە بەل قويۇۋەتمەي: «قىيىن ئىش يوق ئالەمدە، كۆڭۈل قويغان ئادەمگە»، دەيدىغان روھ بىلەن خەنزۇ تىلىنى ئۆگىنىشكە بەل باغلىدى. ئازراق بوش ۋاقىت تاپسىلا خەنزۇ تىل-يېزىقىنى ئۆگىنىشنى، مەشىق قىلىشنى داۋاملاشتۇردى... كۈن، ئاي، يىللار ئۆتتى، ئۇنىڭ خەنزۇ تىلى سەۋىيىسىمۇ كۈنسايىن ئېشىپ باردى. 1997-يىلىغا كەلگەندە، ئۇ بىر قولىدا خىزمەتنى، بىر قولىدا تىل ئۆگىنىشنى تۇتتى، ھەر كۈنى كەچتە ئىشخانىسىدا ۋە ئۆيىدە يېرىم كېچىگىچە خەنزۇچە ئۆگىنىش، مەشىق قىلىشنى داۋاملاشتۇرۇپ، خەتمۇخەت، سۆزمۇسۆز، جۈملىمۇجۈملە مەشىق قىلدى، بىلمىسە لۇغەتلەرنى ۋاراقلىدى، رادىئو ئاڭلاپ تەلەپپۇزنى توغرىلىدى. خەنزۇ تىلىنى بىلىدىغان ئۇيغۇر ئىشچى-خىزمەتچىلەردىن ئېرىنمەي سورىدى، ھەربىر خام خەتنىڭ تاۋۇشلىرىنى تەكرار-تەكرار ئوقۇدى، يادقا ئالدى... «سورىغان ئاشار، سورىمىغان قالار» دېگەندەك، قاچاندا كامانىدىروپكىغا چىقسا، خەنزۇ خىزمەتداشلىرىدىن سوراشتىن ئېرىنمىدى، ھەتتا شوپۇرنى ئۇستاز تۇتۇپ، يول بويى ئۇنىڭدىن خەنزۇچە خەتلەرنىڭ ئوقۇلۇشى، ئىشلىتىلىش ئورنى قاتارلىقلارنى ئىگىلىدى، قېتىرقىنىپ مەشىق قىلدى.

رازىق مۇھەممەت قېتىرقىنىپ ئۆگەنگەننىڭ تۇنجى مېۋىسىنى 1998-يىلىنىڭ بېشىدا كۆردى. شۇ چاغدا ئۇ، شىنجاڭ بويىچە ئېچىلغان خەلق بانكىسى سىستېمىسىنىڭ يىغىنىغا قاتناشتى، يىغىندا تۇنجى بولۇپ خەنزۇ تىلىدا سۆز قىلىشقا توغرا كەلدى، ئۇنى بىر خىل سۈر ۋە جىددىيلىك ئىلكىگە ئالدى. ئەمما، ئۇ جۈرئەتلىك بولۇپ بۇ ئۆتكەلدىن

غەلىبىلىك ئۆتۈش قارارىغا كەلدى-دە، سۆزلىمەكچى بولغان سۆز تېكىستىنى ئاخشىمى ياتىقىدا تەكرار مەشىق قىلدى ھەمدە يەنە يىغىنغا بىللە ئېلىپ بارغان بانكا ئىشخانىسىنىڭ مۇدىرىغا 25 قېتىم ئۇنلۇك ئوقۇپ بېرىپ، قېيىن ئۆتكەلدىن ئوڭۇشلۇق ئۆتۈشنىڭ ئۇلىنى ھازىرلىدى. ئىككىنچى كۈنى ئۇ خەنزۇچە خەت ھېسابىدىكى 4000 خەتلىك سۆز تېكىستىنى ھېچبىر دۇدۇقلىماي ئوقۇپ تاماملىغاندا، يىغىن زالى گۈلدۇراس ئالقىش ساداسىغا تولدى، ئۇزاققىچە چېلىنغان چاۋاك ئاۋازىدىن ئۇ ئۆزىنىڭ غەلىبىسىنى كۆرگەندەك بولدى، پېشانىسىدىكى تەر تامچىلىرى سىڭىپ، قەلبىدە ئالەمچە ئۇمىدۋارلىق تۇغۇلدى. بۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ ھۆرمەت-ئابرۇيى يەنە بىر بالداق ئۆستى. ئاشۇ چاغدىكى ئۇنتۇلغۇسىز ھاياجان تۇرتكىسىدە نەچچە يىللىق ھاردۇقى بىراقلا چىقىپ، قىيىنچىلىق ۋە جىددىيچىلىك ئىچىدىكى ئارامسىزلىق پەيدا قىلغان بېسىملىرىنى يېنىكلەتتى؛ بىلىم ئېلىش يولىدىكى گۈزەل ئىستەكلەر ئۇنى يەنىمۇ كەڭ مەيدان ۋە ئىستىقبال قىرغاقلىرىغا باشلاپ ماڭدى. ئۇنىڭ خەنزۇچە ئۆگىنىشكە ئىشتىياق باغلىشى تۇنجى غەلىبىسىنىڭ ئىلھامىدىن ئىدى. شۇڭا، ئۇنىڭ خەنزۇ يولداشلاردىن سوراپ بىلىۋالغانلىرى ئاز ئەمەس. ئۇلارمۇ ئۇنىڭغا ئېرىنمەي ئۆگەتتى، بۇ جەھەتتە، ئۇ خەنزۇ ئۇستازلىرىغا قانچىلىك تەشەككۇر ياغدۇرسىمۇ ئازلىق قىلىدۇ، ئۇ قەلب تۆرىدە ئۇلارغا بولغان تەشەككۇرنى ئىنچىل ساقلاپ، كۆڭۈل گۈلزارىنىڭ يېڭى بىر گۈلى سۈپىتىدە پەرۋىشلەپ كەلدى.

رازىق مۇھەممەت زامانىنىڭ تەرەققىياتى، كەسپىنىڭ يۈكسىلىشىدىكى ھەربىر ھالقىغا دىققىتىنى ئاغدۇرۇپ، قانداق يېڭى تۈر بارلىققا كەلسە، ئۇنى باشلامچىلىق بىلەن قوبۇل

قىلىپ، خىزمەتنىڭ ئۈنۈمىنى، سۈپىتىنى ئۆستۈردى. شۇنىڭغا بىرلەشتۈرۈپ، بارلىققا كەلگەن ھەربىر يېڭى بىلىمنى، تېخنىكىنى ئۆگىنىش، ئۆزلەشتۈرۈشنى بىر كۈنمۇ توختاتمىدى. ئالايلۇق، كومپيۇتېر مەشغۇلاتى يولغا قويۇلغاندا، ئاساسلىق سىستېمىلىرىنى ئالدى بىلەن ئىگىلىدى، شۇنداقلا باشقىلارنىڭ ئۆگىنىشى ئۈچۈن پۇرسەت ۋە شارائىت يارىتىپ بەردى. بۇنىڭغا دائىر ئىشلار بەك كۆپ.

1990- يىلىدىن كېيىن، كومپيۇتېر ئۇچۇر تېخنىكىسىنىڭ پۇل مۇئامىلە ساھەسىگە كىرىشى ئىنتايىن تېز بولدى ۋە تېزدىن ئومۇملاشتى. رازىق مۇھەممەت بانكىدىكى ئىشچى-خىزمەتچى-لەرنىڭ بۇ خىل ۋەزىيەت تەقەززاسىغا ماسلىشىشىنى كۆزدە تۇتۇپ، خىزمەت ئۈنۈمىنى يۇقىرى كۆتۈرۈشنىڭ بىر قاتار يېڭى تەدبىرلىرىنى تۈزۈپ يولغا قويدى. بانكىدىكى ئاز سانلىق مىللەت كادىر، ئىشچى - خىزمەتچىلەرگە قارىتا، ئومۇمىيۈزلۈك خەنزۇ تىل-يېزىقىنى ئۆگىنىش تەلىپىنى قويۇش بىلەن بىر چاغدا، ئۇلارغا پۇرسەت تۇغدۇرۇپ بەردى، 2000-يىلىدىن كېيىن، «ئۇچۇر تىلى» ۋە ھازىرقى زامان پەن - تېخنىكا تىلىنى ئۆگىنىش، قوبۇل قىلىشنى تەشەببۇس قىلىپ، بارلىق ئىشچى-خىزمەتچىلەر ئارىسىدا ئىنگلىز تىل-يېزىقىنى ئۆگىنىش دولقۇنىنى قوزغىدى. بۇنىڭ ئۈنۈمى ئالاھىدە ياخشى بولدى.

رازىق مۇھەممەت ھازىر خەنزۇ تىلىدا بىمالال يازالايدىغان، پۇل مۇئامىلە قائىدە - قانۇن، نىزاملىرىنى راۋان سۆزلىيەلەيدىغان، تۈرلۈك ھۆججەت، كەسپىي ماتېرىياللارنى تەرجىمە قىلدۇرماي بىۋاستە كۆرۈپ بىر تەرەپ قىلالايدىغان سەۋىيىگە يەتتى، ئۇنىڭ خەنزۇ يولداشلار يازغان كەسپىي خىزمەت دوكلاتلىرىنى شۇقەدەر جايىدا، جانلىق تۈزەتكەنلىكىدىن ھەممەيلەن مەمنۇن بولىدۇ، نۇرغۇن خەنزۇ يولداشلار ئۇنىڭ بۇ

جەھەتتىكى ئىقتىدارىغا ھەيران قالىدۇ ھەمدە قايىل بولماي تۇرالمايدۇ.

پويىزنىڭ تېز مېڭىشى پۈتۈنلەي پاراۋۇزنىڭ سۆرىشىگە باغلىق. يېقىنقى يىللاردىن بۇيان، رازىق مۇھەممەتنىڭ پائال يېتەكلىشى ئارقىسىدا، جۇڭگو خەلق بانكىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك مەركىزىي تارماق بانكىسىدىكى ئاز سانلىق مىللەت ئىشچى-خىزمەتچىلىرى خەنزۇ تىلىنى ئۆزلۈكىدىن ئۆگىنىپ ۋە ئىشلىتىپ، خىزمەتنىڭ ئۈنۈمى بىلەن سۈپىتىنى ئۆستۈرۈپلا قالماي، مىللەتلەرنىڭ بىر-بىرىگە بولغان كۆيۈمى، مېھرىبانلىقىنى نامايان قىلىشتىمۇ مۇھىم رول ئوينىدى. ھەرقايسى ناھىيىلىك تارماق بانكىلارنىڭ ئۇيغۇر باشلىقلىرىنىڭ بۇ جەھەتتىكى تىرىشچانلىقىنى ئالاھىدە تىلغا ئېلىشقا ئەرزىيدۇ، ئۇلار خىزمەتنىڭ ئالدىراشلىقى ئىچىدىن پۇرسەت چىقىرىپ، خەنزۇ تىل - يېزىقى، ئۆرپ-ئادەتلىرىنى ئۆگىنىپ، خەنزۇ تىلىدىكى ھۆججەتلەرنى ئوقۇيالايدىغان، خەنزۇ تىلىدا ھۆججەت-دوكلات يازالايدىغان، كەسپىي خىزمەتلەرنى جايى-جايىدا بېجىرەلەيدىغان ھالغا يەتتى. بۇ، خەلق بانكىسى قوشۇنىنىڭ ساپاسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈپ، پۇل-مۇئامىلە ئىشلىرىنىڭ فۇنكسىيىلىك ئېھتىياجىغا ماسلىشالايدىغان ئىقتىدار يارىتىشقا تۈرتكە بولدى. بۇ نۇقتىنى چۈشەنگەن كىشىلەر بىردەك: «بۇ نەتىجە بانكا پارتكومىنىڭ شۇجىسى، بانكا باشلىقى رازىق مۇھەممەتنىڭ باشلامچىلىق بىلەن بىلىمگە ھۆرمەت قىلغانلىقىنىڭ، ئىختىساس ئىگىلىرىگە تايانغانلىقىنىڭ نەتىجىسى» دېگەن باھانى بەردى.

بىلىم قۇرۇماس بۇلاق، ئۇ كىمدە بولسا، شۇ تۈگىمەس بايلىققا ئىگە بولىدۇ، شۇنداقلا بىلىمدىن ئىبارەت بۇلاقتىن تەشنالىقىنى قاندۇرۇشنى بىلگەن ئادەم ھاياتىنىڭ مەڭگۈلۈك خاسىيىتىنى يارىتالايدۇ.

شۇ كۈنلەردە

رازىق مۇھەممەت ئورۇندۇقتىن قوپقاندا كېچە سائەت 1 دىن ئاشقانىدى. ئىشخانىسىنىڭ چىرىغىنى ئۆچۈرۈپ، كارىدورغا چىقتۇىدى، كۆزلىرى ھېچ نەرسىنى كۆرەلمىدى، سەزگۈسىگە تايىنىپ، پەلەمپەيىنىڭ يېنىغا كېلىۋالدى. ئۇ قاتتىق چارچاپ كەتكەچكە، پۇت-قولىنىڭ ماغدۇرى قالمىغانىدى، بېشى زىڭىلداپ ئاغرىيتتى، كۆزلىرى قۇم تىققاندەك ئېچىشاتتى. ئۇ بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ ئۆيىگە كىرگەندە، ئايالى ۋە ئىككى بالىسى ئاللىقاچان ئۇخلاپ قالغانىدى، ئايالى ئۇنىڭ كىرگىنىنى سەزگەن بولسىمۇ، ھېچقانداق گەپ-سۆز قىلماي، ئۇيقۇسىنى داۋاملاشتۇردى...

بۇنداق تۈن نىسپىدىن ئۆتكەندە ئۆيگە كىرىش رازىق مۇھەممەت ئۈچۈن ئادەتكە ئايلىنىپ كەتكەچكە، ئايالى ۋە بالىلىرىمۇ كۆنۈپ، ئېغىر ئالماس بولۇپ قالغانىدى. 2000-يىل كىرگەندىن كېيىن رازىق مۇھەممەتنىڭ خىزمەت بېسىمى زىيادە ئېشىپ، تېخىمۇ ئالدىراش بولۇپ كەتتى. خەلق بانكىسىنىڭ بىر قىسىم تۈر قۇرۇلۇشلىرى، شۇنىڭدەك ئالدىنقى يىلى بىۋاسىتە باشقۇرۇشقا ئۆتكۈزۈپ بېرىلگەن ھەر قايسى ناھىيىلىك يېزا ئامانەت-قەرز ھەمكارلىق كوپېراتىپ بىرلەشمىلىرىنىڭ خىزمەتلىرى بىرىنىڭ كەينىدىن بىرى قاپلىشىپ كەلدى ۋە ھەل قىلىش، تەرتىپكە سېلىشنى كۈتۈپ تۇردى. خەلق بانكىسىنىڭ نازارەت قىلىپ باشقۇرۇشقا يېڭىدىن تاپشۇرۇلغان بۇ ئورۇنغا تەۋە بىر قىسىم جايلارنىڭ خىزمەتلىرى

بىر قەدەر چېچىلاڭغۇ، تارقاق، كېلەڭسىز، جانسىز ئىدى. خەلق بانكىسىنىڭ ئۇلارنى باشقۇرۇش جەھەتتىكى تەجرىبىسىمۇ كەمچىل بولغانلىقتىن، ھەدېگەندە كۈتمىگەن يەردىن چاتاق چىقىپ، مەسىلە يۈز بېرىپ تۇراتتى. ئۇلارنى نازارەت قىلىپ باشقۇرۇش بىلەن بىر چاغدا، باشقۇرۇشنى قېلىپلاشتۇرۇپ، زور كۈچ بىلەن يۆلەشكە، ئىگىلىك باشقۇرۇش ۋە كادىرلار تۈزۈلمىسىنى ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇنلاشتۇرۇپ، ئىگىلىك تىكلەش ئۈنۈمىنى يۇقىرى كۆتۈرۈشكە توغرا كېلەتتى. بۇ ئىشنىڭ نۇرغۇن باش قېتىنچىلىقى بار ئىدى. ئۇ مەسىلە كۆرۈلۈشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن، خىزمەتتە تولىمۇ ئېھتىيات قىلدى، قول ئاستىدىكى خادىملار بىلەن كۆپ قېتىم مۇشۇ ھەقتە مۇزاكىرە، مۇھاكىمە ئېلىپ باردى، تەدبىر تۈزۈش يوللىرىنى ئىزدىدى، بىر قاتار چارە - تەدبىرلەرنى تۈزۈپ سىناق تەرىقىسىدە يولغا قويدى. مۇشۇ جەرياندا ئۇ نۇرغۇن قېتىم يېزا ئاساسىي قاتلاملارغا بېرىپ، تەكشۈرۈش، ئۆگىنىش، تەتبىقلاشنى قانات يايدۇردى، مۇناسىۋەتلىك رەھبەرلەرنى تۆۋەنگە باشلاپ بېرىپ، خىزمەت ئەھۋالىنى بىرلىكتە مۇھاكىمە قىلدى. بۇ جەرياندا ئۇنىڭ نۇرغۇن ۋاقتى ئالدىراشچىلىق ئىچىدە ئۆتتى، ھەپتە-ئايلاپ دەممۇ ئالمىدى. شۇ كۈنلەردە ئۇنىڭ تامىقى قىسىلىپ كەتتى. ياداپ كەتكەنلىكى، قاتتىق چارچىغانلىقى ئۇنىڭ چىرايىدىن بىلىنىپ تۇراتتى. ئايالى ئۇنى ئىزدەپ ئىشخانىسىغا باردى ۋە ھەدېگەندە تېلېفون قىلىپ، سالامەتلىكىنى ئاسراشنى تاپىلىدى.

- ئورۇقلاپ كەتتىلە، خىزمەت بىلەن ئارام ئېلىشنى بىرلەشتۈرسىلە بولاتتى، تاماقلىرىمۇ ئازلاپ كەتتى، - دېدى بىر قېتىم ئايالى ئۇنىڭغا چوڭقۇر كۆيۈنۈش تەلەپپۇزى بىلەن.

- ھازىر قىلمىساق بولمايدىغان بىرقانچە جىددىي ئىش بار، شۇ ئىشلار ئوڭۇشلۇق يۈرۈشكەندە بىر گەپ بولار! - دېدى ئۇ سەممىي ھالدا، - ياداپ كەتسەممۇ سالامەتلىكىم ياخشى، ئارامنى

كېيىن بىراقلا ئېلىۋالارمەن...

— ئۆزلىرىگە بىرەر كېسەللىك تېپىۋالمىسىكەن دەپ ئەنسىرەيمەن، يا بولمىسا دوختۇرغا ئومۇمىيۈزلۈك بىر تەكشۈرتۈپ باقسىلا، ھەر ھالدا سەل قارىمىسىلا...

دېگەندەك نەچچە كۈن ئۆتۈپلا ئۇنىڭ ئاشقازىنى ئاغرىپ، بولالماي قالدى. خىزمەتداشلىرى ئۇنى ئۇنىمىغىنىغا قويماي زورلاپ يۈرۈپ، دوختۇرخانىغا ئېلىپ باردى، دوختۇر كۆرۈپلا ئۇنى كېسەلخانىدا يېتىپ داۋالىنىشقا بۇيرۇدى، ئەمما ئۇ دوختۇر بەرگەن ياتاقتا يېتىش خېتىنى يانچۇقىغا سالدى-دە، ئاشقازان كېسىلى دورىسىدىن ئازراق سېتىۋېلىپ، دوختۇرخانىدىن چىقىپ كەتتى. بىللە كەلگەن خىزمەتداشلىرى ياتاقتا يېتىش، داۋالىنىش تەكلىپىنى قايتا - قايتا بەرگەن بولسىمۇ رەت قىلدى. پەقەت، ئىش سېلىككەندە يېتىپ داۋالىنارمەن، دەپ ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى ياسىدى. باشقىلار ئۇنىڭغا :

— سىلى دەم ئالماي ئىشلەۋاتقىلى خېلى يىللار بولدى، نۆرغۇن دەم ئېلىش ۋاقىتلىرى يىغىلىپ قالدى. بىر مەزگىل ئارام ئالغانغا ئىش توختاپ قالماس! — دېدى.

— خىزمەت ھەممىدىن مۇھىم، — دېدى ئۇ، — قىلىشقا تېگىشلىك ئىش تۈگىسە، خىزمەت ئېھتىياجى ئىشقا ئاشسا، ئارام ئالسام بولىدۇ. ئاز - تولا ھېرىش، جاپا تارتىش ھېچقانچە گەپ ئەمەس، ئادەم چېنىقىدۇ، ئوغۇل بالا دېگەن بېلى بوش بولۇپ قالسا بولمايدۇ، خىزمەت ۋەزىپىسى ئادا بولسا، ھاردۇقۇم چىقىپ، كەيپىيات جەھەتتىن يېنىكلەپ قالىمەن. ئىشنى باشقا ئېلىپ چىقماي چالا قويسام، تېخىمۇ چارچاپ كېتىمەن، شۇڭا خىزمەتنى قانائەتلىنەرلىك قىلىپ ھارساممۇ قىلچە ھارغىنلىق ھېس قىلمايمەن !...

ھەممىگە ئايانكى، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ زېمىنى كەڭ، قاتنىشى قۇلايسىز، يول مۇساپىسى ئۇزاق، ھاۋا

كىلىماتى بەكمۇ ئۆزگىرىشچان بولۇپ، بۇ ھال بانكىنىڭ مەبلەغ يۆتكەش، مەبلەغ تەشكىللەش خىزمىتىنى ئۆز ۋاقتىدا ئېلىپ بېرىشىغا ئېغىر تەسىر يەتكۈزەتتى، ھەر قېتىم مەبلەغ يۆتكەپ كېلىشكە ئاز دېگەندىمۇ بىرەر ھەپتە ۋاقىت كېتەتتى. چۈنكى، يول مۇساپىسى 3000 كىلومېتىردىن ئارتۇق بولۇپ، مەبلەغنىڭ بىخەتەر، ۋاقتىدا تارقىتىلىشىنى كاپالەتكە ئىگە قىلىش ئاسانغا توختىمايتتى. ئەمما، رازىق مۇھەممەت شۇنچە يىللار مابەينىدە رەھبەرلىك گۇرۇپپىسىدىكى خادىملارنى ياخشى تەشكىللەپ، ئۇلار بىلەن قولنى قولغا تۇتۇشۇپ ئىشلەپ، مەبلەغ يۆتكەش، تارقىتىش، تەشكىللەش ۋەزىپىسىنىڭ تولۇق ئورۇندىلىشىغا كاپالەتلىك قىلىپ كەلدى، بۇ جەرياندا ئۇ يول ئۈستىدىكى ئۆتەڭلەردە ياتاق - تاماقتا ئامما بىلەن بىللە بولدى، قانچە قېتىملىق بوران - چاپقۇن، قار-شىۋىرغان ۋە تومۇز ئىسسىقنىڭ جاپا - مۇشەققەت، خېيىمخەتىرىنى باتۇرلارچە يەڭدى. ئۇ، مۇشۇ خىل ئېغىر مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالغان كۆپ يىللاردىن بۇيان كېچىنى كۈندۈزگە ئۇلاپ ئىشلەش ئادىتىنى يېتىلدۈردى، خىزمەتكە بالدۇر كېلىش، ئىشتىن كەچ چۈشۈش ئۇنىڭ دائىملىق ئادىتىگە ئايلاندى، ھەر يىلى ئىش ۋاقتىدىن سىرت ئىشلىگەن كۈن سانى ئىككى ئايدىن ئېشىپ كەتتى، بۇنىڭ بەدىلىگە ھەق تەلەپ قىلمىدى. باشقىلار سېمىنا قوشۇپ ئىشلەش ھەققى ئېلىشنى ئوتتۇرىغا قويغاندا، ئۇ: «بۇ مېنىڭ مەسئۇللۇق ۋەزىپەمنى ئادا قىلىشتىكى ئەقەللىي مەجبۇرىيىتىم، خىزمەتنى يۈكسەلدۈرمەي تۇرۇپ ھەق ئېلىش قايسى پرىنسىپقا چۈشىدۇ؟» دېدى.

ئۇ ھەر يىلى كېلىدىغان يېڭى يىل بايرىمى، باھار بايرىمى، قۇربان ھېيت مەزگىللىرىدىكى دەم ئېلىش كۈنلىرىدە، بانكىنىڭ بوغالتىر، قوغداش، پۇل - مۇئامىلە تارماقلىرىدىكى مەسئۇل يولداشلارنى ئەگەشتۈرۈپ، ۋىلايەتكە قاراشلىق 10 ناھىيىدىكى

تارماق بانكىغا بىر-بىرلەپ بېرىپ، ئامانلىق قوغداش ئەھۋالىنى تەكشۈرۈش بىلەن بىر چاغدا، بىرىنچى سەپتە جاپالىق ئىشلەۋاتقان ھەر مىللەت كادىر، ئىشچى - خىزمەتچىلىرىدىن ھال سوراپ، ئۇلارنىڭ قىزغىنلىقىغا ئىلھام ۋە مەدەت بەردى. بانكا ئورگىنىغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىنمۇ، باشقا رەھبەرلەر بىلەن نۆۋەتلىشىپ پوستتا تۇردى. ئۇنىڭ بۇ جەھەتتىكى ئىشلىرىنى ستاتىستىكا قىلغاندا، ھەر يىلى 500 ئورۇن-قېتىم پوست تەكشۈرگەنلىك خاتىرىسىنى كۆرگىلى بولىدۇ. بانكا خىزمەتچىلىرى بۇنى مۇنداق ئوبرازلاشتۇرىدۇ : يېرىم كېچىدىمۇ ئومۇمنىڭ ئىشى ئۈچۈن باش چۆكۈرۈپ ئىشلەۋاتقان بىر ئادەمنىڭ سىيماسىنى ئىشخانا بىناسىدا كۆرگىلى بولىدۇ، ئۇ دەل رازىق مۇھەممەتتۇر! دەم ئېلىش كۈنلىرىدىمۇ پوست تەكشۈرىدىغان بىر ئادەم بار، ئۇ دەل رازىق مۇھەممەتتۇر! ئارام ئېلىش كۈنلىرىنى ساقچى نازارەتخانىسىدا ئۆتكۈزىدىغان بىر ئادەم بار، ئۇ دەل رازىق مۇھەممەتتۇر!

بۇ شۇنداقلا ئېيتىلغان گەپ ئەمەس، ئاددىي تەرىپلەشمۇ ئەمەس، بەلكى كىشىلەر ئۇنىڭ ئەمەلىيىتىگە تەتبىقلاپ بەرگەن ھەقىقىي باھا. بۇنى يۇقىرى دەرىجىلىك باشقۇرغۇچى تارماقلارمۇ ئېتىراپ قىلدى. شۇڭا، مەركىزىي تارماق بانكىنىڭ بىخەتەرلىك، قوغداش خىزمىتى ئىزچىل تۇردە ئالدىنقى قاتاردا تۇرۇپ كەلدى. 1993-، 1998-، 2002-يىللىرى بۇ مەركىزىي تارماق بانكا مەملىكەتلىك خەلق بانكىسى سىستېمىسى بويىچە بىخەتەرلىك، قوغداش خىزمىتىدە ئىلغار كوللېكتىپ، رازىق مۇھەممەت مەركەزلەشتۈرۈپ تۇزەشتىكى نەمۇنچى شەخس بولۇپ شان - شەرەپكە ئېرىشتى.

ئالىي شان-شەرەپ ئىدارىدىكى ھەممەيلەننى شادلىققا چۆمدۈرۈپلا قالماستىن، رازىق مۇھەممەتنىڭ ئايالىنىڭمۇ ھاردۇقىنى چىقاردى. بۇ ئايال ئۇنىڭ خىزمىتى ئۈچۈن جان

كۆيدۈرىدىغان ئاساسلىق كىشىلەرنىڭ بىرسى سۈپىتىدە ئۇزاق يىل داۋامىدا ئۇنى ئىزچىل قوللاپ كەلگەنىدى. باشتىن ئۆتكەن كەچۈرمىشلەرنى ئويلىسا ھەممە ئىش خۇددى چۈشتەك يېقىن، تاغنى تالقان قىلغاندىن قېيىن تۇيۇلىدۇ. ئەينى يىللاردا دۇچ كەلگەن كۆڭۈل غەشلىكلىرى ئۇنىپات-پات بىسەرەمجان قىلاتتى. دەرۋەقە، رازىق مۇھەممەت شۇنچە يىلدىن بۇيان ئائىلىسىگە كۆيۈنسىمۇ، يېتەرلىك قارىيالمىدى، راستىنى ئېيتقاندا ئائىلە ئىشلىرىغا ئۇنىڭ زادىلا ۋاقتى يەتمىدى، ئۆينىڭ ھەممە ئىشلىرىنى ئايالىغا تاشلاپ قويدى. بالىلارنى بېقىش، تەربىيىلەش، داۋالىتىش، تۇرمۇش لازىمەتلىكلىرىنى تەقلەش، قىسقىسى، كىشىلىك تۇرمۇشنىڭ ئېغىر-يېنىك بېسىملىرىنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ زىممىسىگە چۈشتى. شۇنداقتىمۇ ئۇ ھۆددىسىدىن چىقتى...

ئاشۇ كۈنلەردىكى سەۋرچانلىق بىلەن ئۇنىڭ قانچىلىك زېرىكىشلىك تۇرمۇشنى باشتىن كەچۈرگەنلىكىنى سۆزلەپ تۈگەتكىلى بولمايدۇ، ئەمما بۇنى ھېچكىمگە دەپ يۈرمىدى، قىيداپ، باتناپ، تاپا-تەنىمۇ قىلىپ يۈرمىدى. باشقىلارغا رازىق مۇھەممەتنىڭ ئالدىراشلىق ئىچىدىكى ھاياتى توغرۇلۇق سۆزلەپ بەرگەن بولسىمۇ، دادىلىمىدى ياكى ماختانمىدى، پەقەت زۆرۈرىيەت تۇغۇلغاندا ئۇدۇلىغا بايان قىلىپلا قويدى، كىشىلەر نەزىرىدىكى ئوبرازىنىڭ يۇقىرىلىقىنى پەش قىلمىدى. ھېلىقى مېيىپ قىز رازىق مۇھەممەتنىڭ ئاددىي-ساددىلىقىنى تىلغا ئالغاندەكلا، بۇ تىرىشچان، ئېسىل پەزىلەتلىك ئايالغا ئۇنىڭ ساداقەتمەن پەزىلىتى ئىزچىل تەسىر كۆرسەتتى. ئەمەلىيەتتىمۇ خىزمەتداشلىرى، تونۇش-بىلىشلىرى ۋە كەڭ ئامما ئارىسىدا ئۆزىنىڭ بىر ئاددىي ئاياللىق تۇيغۇسىنى، ئوبرازىنى ساقلاپ كەلدى. ئۆرپ-ئادەت، ئەنئەنىلەرنىڭ ھەممىسىدە ئۆزىنىڭ ئورنىنى تېپىپ ئولتۇردى. باشلىقنىڭ ئايالى دەپ ھەرگىز تۆر

تالاشمىدى، ئايرىم داستىخان ھەم سوۋغا-سالام قوبۇل قىلمىدى؛ ئۇنىڭغا ئۇنداق كۆز بىلەن، بۇنىڭغا مۇنداق كۆز بىلەن قاراپ، ماددىي ۋە مەنىۋى جەھەتتە ئاشۇرمىچىلىق، دورىمىچىلىق قىلىپ يۈرمىدى. بۇ ئىشلار رازىق مۇھەممەتنىڭ ئوبرازىنى كىر-داغ، توقى-لەنەت پاتقاقلىرىدىن يىراق قىلدى.

ئەمما، ئۇ ئاددىي ئادەملىك سۈپىتى بىلەن، ھېلىقىدەك ئۆيدە يالغۇز قېلىپ، ئېگەك تۇتۇپ ئولتۇرغان چاغلاردا ئائىللىق نازاكىتى تۇپەيلىدىن يالغۇزلۇق ھېس قىلىپ ياش تۆككەن، ھەسرەت چەككەن دەقىقىلەرمۇ بولغانىدى. شۇنداقتىمۇ ئېرىغا ھەم ئۆزىگە ئىشىنىپ تىنچ تۇرمۇشىغا قانائەت قىلىپ، كۆنلەرنىڭ خەيرلىك ئۆتۈشىنى تىلىدى. دەرۋەقە ئويلىسا، ئېرى بىلەن بىرەر كۈن تولۇق بىر جايدا تۇرۇپ باقمىغىلى خېلى يىللاربولغان بولسىمۇ، بىراق ئۇ بۇنى ئېغىر ئالماس بولۇپ قالغانىدى...

رازىق مۇھەممەت بۇ ھەقتە ئويلانغاندا، يۈرىكى راستىنلا ئېچىشىپ، كۆڭلى يېرىم بولىدۇ؛ ئائىلىگە ھەمراھ بولالماي قالغان بوشلۇقنىڭ ئورنىنى تولدۇرۇپ، ئۆزىگە ئارتىلىپ قالغان «قەرز»لەرنى تامامەن قايتۇرۇپ، بۇرچىنى ئاقلىغۇسى كېلىدۇ. بۇ ياخشى ئارزۇ، ياخشى تىلەك، شۇنىڭدەك چىن قەلب قاتلىمىدىكى ئەقىدىنىڭ نىداسى بولسىمۇ، ئاخىرقى ھېسابتا بۇنىڭ بىر خىل خىيالىي تۇيغۇ بولۇپ قېلىشىنى ئويلىغاندا، ئۆزىنى ئاقلاشقا گەپ، قويىدىغان جاي تاپالماي قالىدۇ. ئىچكى زىددىيەتنى پەيدا قىلىدىغان بۇنداق خىيال ئۇنى ئويلىمىغان يەردىن يەنە ئازابقا سالىدۇ. ئائىلى ۋە ئۆزى تەشنا بولغان نەرسىلەرنىڭ رېئاللىق بىلەن بولغان باغلىنىشىنىڭ تولىمۇ يىراقلىقىنى بىلگەندە ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ، ئائىلىگە ئوخشاش تەن بېرىپ توختاپ قالىدۇ، گاھىدا بۇنى ئويلىماسلىقنى نىيەت قىلىدۇ. بىراق، ھايات، بولۇپمۇ ئائىلىۋى تۇرمۇش ئەر-ئائىلنى

ھەر بىر مىنۇت ئۆزئارا باغلاپ، بىر - بىرىگە يېقىنلاشتۇرۇپ تۇرىدۇ. بۇ، ئائىلىنىڭ كىشىلەرگە بەرمەكچى بولغان شاپائىتى ھەم بەختكە ئېرىشتۇرۇشىنىڭ مەنبەسى بولۇپ، كۈچلۈك مېھىر-مۇھەببەتكە يول ئاچىدۇ. شۇ ۋەجىدىن بولسا كېرەك، ئۇلار بىر - بىرىگە شۇ قەدەر كۆيۈنىدۇ، بىر - بىرىگە ھەمدەم بولۇپ، بىر - بىرىنىڭ كۆڭۈل ئاراملىرى، خىزمەت ئۇتۇقلىرى ئۈچۈن ھەمدەم، ھەمنەپەس، يار-يۆلەك بولىدۇ.

مۇشۇنداق چاغلاردا يېلىنجاش ئىچىدە ئۆتكەن ياشلىق چاغلارنى ئەسكە ئالماي تۇرالمايدۇ : ۋاقىتلىق ئايرىلىش ئازاب ۋە پۇشايمان ئېلىپ كېلىشكە سەۋەب بولسىمۇ، ئۇ مەڭگۈ داۋاملاشمايدۇ. چوڭقۇر مېھىر-مۇھەببەت بىلەن تولغان ھايات دولقۇنلىرىدا بىردەملىك ئايرىلىشمۇ سېغىنىش بىلەن بىئاراملىق پەيدا قىلىدۇ، بۇنداق سېغىنىش، بىئاراملىق ياشلىق ئېقىنلىرىدىكى سېغىنىش، بىئاراملىققا زادىلا ئوخشىمايدۇ، ھازىرقىسى خاتىرجەملىك، ئاسايىشلىقنى كۈتۈش، تىلەش بىلەن باغلىنىشلىق، ئىلگىرىكىسى بولسا، گۆدەكلىك گۇمانلىرى، ياشلىق قىزغىنلىقى كەلتۈرۈپ چىقارغان ھېسسىياتلارغا باغلىنىشلىق بولىدۇ.

يىللار ئۆتتى، ياش چوڭايدى، چاچلاردا ئاق، يۈزلەردە قورۇق پەيدا بولدى. يىللارنىڭ بۇ سوۋغىسى كۆڭۈلنىڭ نۇرغۇن يېتىشسىزلىكلىرىنى تولۇقلىدى، روھتىكى نۇرغۇن بىچارىلىك تەدرىجىي يوقالدى، مەۋقە تۇراقلاشتى. رازىق مۇھەممەت قانچە كۈن، قانچە كېچە شۇنداق ئىشلىسىمۇ، ئايالى تامامەن رازى، بۇنىڭغا چىداشلىق بېرىش ئىقتىدارى بار. ھازىر ئۇنىڭ بىردىنبىر ئويلايدىغىنى ۋە ئارزۇ قىلىدىغىنى ئېرىنىڭ سالامەتلىكى، تېخىمۇ زور ئۇتۇقلارغا مۇشەررەپ بولۇشىدۇر.

دىلى ئاقنىڭ قولى پاك بولىدۇ

«بانكا باشلىقىنىڭ ئوغلى دۆلەتلىك بىر تۇتاش ئىمتىھاندا يۇقىرى نومۇر ئېلىپ، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىغا قوبۇل قىلىنىپتۇ!» دېگەن خەۋەر چاقماق تېزلىكىدە ئۇرۇق-تۇغقانلار ۋە جۇڭگو خەلق بانكىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك مەركىزي تارماق بانكىسى ئورگىنىغا پۇر كېتىش بىلەن بىر چاغدا، جەمئىيەتنىڭ ھەر قايسى قاتلاملىرىغىمۇ يېيىلىپ ئۈلگۈردى. بۇ 1999-يىل 8-ئاي مەزگىلى ئىدى. بۇنى بىر قىسىم كىشىلەر «كۆڭۈل ئىزھار قىلىدىغان تازا ياخشى پۇرسەت» دەپ بىلىپ، بەك خۇشال بولۇشتى. خەلق بانكىسىنى ۋە رازىق مۇھەممەتنى «ئىندەككە كەلتۈرۈش» كويىدا يۈرگەن ئاشۇ كىشىلەر «پۇرسەت»نىڭ يوچۇقىنى تاپقاندەك قىلاتتى. دەرۋەقە، ئۇلار مۇشۇنداق پۇرسەتنىڭ كېلىشىنى نەچچە ۋاقىتتىن بۇيان تۆت كۆز بىلەن كۈتۈۋاتاتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئالىي مەكتەپكە ئۆتكەن ئوغۇلنى ئۇزىتىپ قويۇشنى باھانە قىلىپ، «يوللۇق» تۇتۇپ كۆڭلىنى ئىزھار قىلسا، قولغا كەلتۈرمەكچى بولغان ئىشلىرىنىڭ يولى ئېچىلاتتى. «ئېغىز يېسە، يۈز ئۇيىتار» دەيدىغان گەپ بار ئەمەسمۇ! دېمىسىمۇ يېقىنقى يىللاردىن بۇيان ئۇيغۇرلار ئارىسىدا، بالىلىرى ئالىي مەكتەپكە ئۆتسە، ئۇرۇق-تۇغقانلار يوللۇق تۇتۇپ ئۇزىتىپ قويىدىغان، تەتىل قىلىپ ياكى ئوقۇش پۈتكۈزۈپ كەلسە، ھال سوراپ ئۆيىگە داستىخان ئېلىپ كىرىدىغان كەيپىيات شەكىللەندى. بىزدە تۇغقانلار ئىچىدە

بىرەرسى سەپەرگە چىقسا يولنى توتۇپ ئۆزىتىپ قويىدىغان، قايتىپ كەلسە ھاردۇق سورايدىغان ئەنئەنىۋى ئادەت بار ئىدى. بىراق، ئايرىم كىشىلەر بۇنىڭغا بىر خىل پۇرسەت سۈپىتىدە مۇئامىلە قىلىپ، ئۇرۇق-تۇغقانلار ئارا كۆڭۈل ئىزھار قىلىش، بىلىم ئالغۇچىلارنى، شەرەپ قازانغۇچىلارنى قەدىرلەش تۈيغۇسىنى خۇنۇكلەشتۇرۇپ قويدى. ياخشى كۆڭۈل، ياخشى تىلەك ئارىسىغا باشقىلاردىن نەپ ئېلىش، قۇسۇر ئىزدەش، يوچۇق ئېچىش خاھىشى سايە تاشلاپ كەلدى. ياخشى ئىجتىمائىي ھالەتنىڭ سۈپىتى ۋە ماھىيىتىنى ئوخشاش بولمىغان دەرىجىدە ئۆزگەرتىۋەتتى.

رازىق مۇھەممەت باشقىلارنىڭ بۇنداق ناتوغرا كەيپىياتىنى ئوبدان بىلگەچكە، ئوغلىنىڭ ئالىي مەكتەپكە ئوقۇشقا بارىدىغانلىقىنى ھېچكىمگە دېمىگەنىدى. بىراق، بۇنى يوشۇرالمىدى، ھېلىقىدەك پۇرسەتپەرەسلەرنىڭ سەزگۈر قۇلاقلىرى بۇ ئىشتىن ئاللىقاچان خەۋەر تېپىپ ئۈلگۈرگەنىدى. پەرەز قىلغان ئىش ئاخىر يۈز بەردى. بانكىدىن پېنسىيىگە چىققان بىر كادىر ئۇنىڭ ئىشكىنى تۇنجى بولۇپ چەكتى.

ئۇ كادىر بىر كۈنى ئەتىگەندە، رازىق مۇھەممەت بىلەن ئايالى ئىشقا مېڭىش ئالدىدا ئۆيگە ئۇسۇپلا كىردى-دە، ئوقۇشقا ئۆتكەن ئوغلىنى بىر ھازا ماختىغاندىن كېيىن، ئۆز «مۇددىئا» سىنى ئېيتتى ھەمدە ئەكىرگەن سوۋغات بىلەن بىر كونۋېرتنى ئۈستەلگە سەزدۈرمەي قويۇپ چىقىپ كەتتى. رازىق مۇھەممەت ئەر-خوتۇن چۈشتە قايتىپ كېلىپ، كونۋېرتتا 15 مىڭ يۈەن تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، ئوغلىدىن دەرھال سۈرۈشتە قىلدى ۋە بۇ «سېخىي» لىقنىڭ ئەتىگەن كىرگەن ھېلىقى كادىر تەرىپىدىن قىلىنغانلىقىنى بىلىپ، تېلېفون ئارقىلىق ئالاقىلەشتى:

— سىلى بىر پېشقەدەم كادىر، پارتىيىنىڭ تەربىيىسىدە ئۆسۈپ يېتىلگەن، مانا ھازىرمۇ پارتىيىنىڭ غەمخورلۇقىدىن

بەھرىمەن بولۇپ ، باياشات تۇرمۇش كەچۈرۈۋاتىلا، مەنمۇ ھەم شۇنداق. ئۆزلىرىگە ئايان، بىزنىڭ ھېچ نەرسىدىن غېمىمىز يوق، پەقەت سالامەت بولۇپ، پارتىيە بىزگە تاپشۇرغان ۋەزىپىنى ياخشى ئادا قىلىش غېمىمىز بار، باشقىسىنى دېمىسەممۇ سىلى ئوبدان چۈشىنىلا، شۇڭا مېنى خۇش قىلاي، تەڭلىكتە قويماي دېسىلە، بىزنىڭ ئۆيگە ئەكىرىپ قويغان سوۋغاتلىرىنى ئېلىپ چىقىپ كەتسىلە، كۆڭۈللىرى ماڭا تېگىل بولدى...

- بانكا باشلىقى، بۇ نېمە دېگەنلىرى ئەمدى ؟ كۆز ئالدىمدا چوڭ بولغان ئوغۇللىرىغا بۇنچىلىك ئىش قىلىش مەجبۇرىيىتىم يوقمۇ؟ ئاددىي كۆڭلۈمنى خاتا چۈشىنىۋالسىلا بولمايدۇ، ئانداق دېسىلە كۆڭلۈم بەك يېرىم بولىدۇ جۇمۇ!

- يەنە دېسەم شۇ گەپنى قىلىمەن، سىلى-بىز پارتىيىنىڭ كادىرى، سىلىنى مەن، مېنى سىلى خاتا يولغا باشلايدىغان ئىشنى قىلساق بولمايدۇ. بىزنىڭ نېمىمىز نېمىگە يەتمەي مۇشۇنداق ئىشنى قىلىمىز؟ پارتىيە يېتەرلىك ئىش ھەققى بېرىۋاتىدۇ، ھەر قانچە خەجلىسەكمۇ ئېشىپ قالىدۇ. بۇنداق ئەھۋالدا سىلىنىڭ پۇللىرىغا ھاجىتىم چۈشەتتىمۇ؟ كۆڭلۈمنى پاراكەندە قىلماي دېسىلە، گېپىمنى توغرا چۈشىنىپ، پۇللىرىنى ئېلىپ چىقىپ كەتسىلە...

-بانكا باشلىقى، كۆڭلۈمنى قايتۇرمىغان بولسىلا! شۇنچە يىل بىللە ئىشلىگەننىڭ ئاز-تولا يۈز-خاتىرسى بولمامدۇ؟...

- بۇ گەپلىرى تازا چاك باسمايدۇ. راستىنى دېسەم، بەك ئېشىپ كەتتى! يۈز-خاتىرنىڭ يولى باشقا، خىزمەتنىڭ يولى باشقا، يۈز-خاتىر دەپ خاتا ئىشنى قىلسام، سىلىگە يول قويۇپ خىزمەتكە، پارتىيىنىڭ سىياسىتىگە خىلاپلىق قىلسام، سىلىچە ياخشى ئىش قىلغان بولارمەنمۇ؟ ھەر ئىش ئۆز يولى بىلەن، يۈز-خاتىرمۇ ئۆز لايىقىدا بولغىنى تۈزۈك...

- بۇ دۇنيا، ئۇ دۇنيا خۇش بولاي، مۇشۇ بىر قېتىم

كۆڭلۈمنى ياندۇرمىسىلا، باياتىنقى گەپلىرىنى ئاڭلاپ، بەك ئۈيلىپ كەتتىم! ھېلىمۇ مېنى ئىزاغا ئۆلتۈرەي دېدىلە! ئاشۇ چاغلىق نەرسىنى ياندۇرۇپ ئەكېتىشكە يۈزۈم چىدىمايدۇ، ئىللا-بىللا ئۇنى ئاغزىمدىن چىقارمايمەن. خۇدا ھەققى، ماڭا ئىشەنسىلە!

- بۇ گەپلىرى پەقەت قاملاشمىدى! مېنى شۇنچىلىك گالۋاڭ چاغلاۋاتاملا؟ تولا تە قىلمىسىلا، بىر ئادەمگە كۆڭلۈم دەپمۇ بۇنچە كۆپ نەرسىنى بەرگىلى بولامدۇ؟ سىلى مېنى قەستەن قىينىماقچى، چىرىكلەشتۈرمەكچى، شۇنداقمۇ؟!

- ياق، ياق! ئۇنداق دېمىسىلە، ئۆتۈنۈپ قالاي! مېنى ئەيىبكە بۇيرۇۋەرمىسىلە! مەن ئالدىلىرىدا بەك خىجىل!...

- ئۇنداق دېسەممۇ ئۇنىمىسىلا، مۇنداق دېسەممۇ ئۇنىمىسىلا، ئەمىسە مەن پارتىيىنىڭ سىياستى بويىچە بىر تەرەپ قىلاي، مەندىن رەنجىمىسىلە! سىلىنىڭ نەرسىلىرىنى تەشكىلگە تاپشۇرۇپ بېرىمەن!

- ياق، بانكا باشلىقى، مەن راستىنلا خاتا قىلدىم. ماڭا نىمە دېسىلە ھەق، سىلىنىڭ مۇشۇنداق قىلىدىغانلىقلىرىنى بىلەتتىم. ئەمما، ئايالىم بىلەن قىزىمنىڭ گېپىگە كىرىپ، بۇ «پوق»نى يەپ سالدىم. سىلىنىڭ ئەزەلدىن قولى پاك، دىلى ساپ رەھبەر ئىكەنلىكلىرىگە ھەممە ئادەم ئىشىنىدۇ. خاپا بولمىسىلا، دېگەنلىرىدەك قىلاي...

- ئۆزلىرىگە مەلۇم، قىزلىرىنىڭ ناھىيىدىن شەھەرگە يۆتكىلىش ئىشىدا شەرت-شارائىتىنىڭ پىشىپ يېتىلىشىنى كۆپ قېتىم ئېيتتىم، يەنىلا شۇ گېپىمدە تۇرىمەن. ئۇنى ھازىرلا شەھەرگە يۆتكەش سىياسەتكە ئۇيغۇن ئەمەس. مېنىڭچە بولغاندا قىزلىرىنى يۆتكەپ، قىيىنچىلىقلارنى يېڭىشكە كىرەك ئىدى، سىلەردەك پېشقەدەملەرگە كۆڭۈل بۆلۈش بىزنىڭ مەجبۇرىيىتىمىز، پارتىيىنىڭ مۇھىم سىياسەتلىرىنىڭ بىرى.

مەسىلە سىلىنىڭ بىز رەھبىرىي كادىرلارغا بىرنەرسە بېرىش، نەپ يەتكۈزۈشتە ئەمەس، شەرت-شارائىتنىڭ پىشىپ يېتىلمىگەنلىكىدە.

رازىق مۇھەممەت «سوۋغات» نى توغرا بىر تەرەپ قىلغان بولسىمۇ، لېكىن كۆڭلى نەچچە كۈنگىچە پاراكەندە بولۇپ، كېچىلىرى ئۇيقۇسى كەلمىدى. چۈنكى، بۇ ئىش ئۇنىڭ غۇرۇرىغا تېگىپ، سالامەتلىكىنى ناچارلاشتۇرۇۋەتتى، تەگسىز ئوي-خىياللار ئۇنىڭ باغرىنى خۇن، قەلبىنى يارا قىلدى.

ئىش بۇنىڭ بىلەنلا تۈگىسە مەيلى ئىدى. كىشىلىك تۇرمۇشنىڭ مۇرەككەپ ئوچاقلىرى ئادەملەرنى ھەر خىل خۇي، ھەر خىل ئوي، ھەر خىل شەكىل، ھەر خىل مەزمۇن بىلەن پىشۇرغانلىقتىن، ئۇلارنىڭ بىر-بىرىگە ۋە ئىجتىمائىيەتكە تۇتقان مۇئامىلىسى، قارىشى ئوخشىمايدۇ، قوللانغان ئۇسۇلى ۋە تەدبىرلىرىدىمۇ مۇئەييەن پەرق بولىدۇ. رازىق مۇھەممەتنىڭ خىزمەت ھاياتىدا قىسما-قىسما ئىش، ھادىسىلەر كەينى-كەينىدىن يۈز بېرىپ تۇردى. جەمئىيەت كەيپىياتىنىڭ نۇرغۇن تەرەپلىرى پەيدا قىلغان سۇنئىي رەۋىشتىكى ھەرىكەت، پائالىيەتلەر ھامان ھەر خىل يوللار بىلەن مەيدانغا چىقىپ، كىشىلەرنى ئوخشىمىغان دەرىجىدە، ئوخشىمىغان شەكىلدە «ئۇسسۇل»غا سالىدۇ، كىملەردۇر ئاشۇ سەنەمگە دەسسىسە، يەنە كىملەردۇر قاراپ باقىدۇ، ئۇلاردىن بەزىلەر يېرىمىغا دەسسەپ توختاپ قالىدۇ، يەنە بەزىلەر ئۇنىڭغا نەزەر-كۆزىنى سالماي، ئۆزىنىڭ يولىدا ماڭىدۇ. بۇ كۆپ تەرەپلىمە ئىجتىمائىي، ئىقتىسادىي سەۋەبكە، سىياسىي، مەمۇرىي ئەھۋالغا بېرىپ تاقىلىدۇ. «زامان ساڭا باقمىسا، سەن زامانغا باق» دېگەندەك كەيپىيات بەزى يوچۇقلارنى پەيدا قىلىشىمۇ مۇمكىن، مانا مۇشۇ يوچۇق كىشىلەرگە بايىقىدەك ئۇسۇلنى ئۆگىتىدۇ. يوچۇق بىر خىل ئاجىزلىقنىڭ ئىپادىسى بولۇپ، كۆزگە ئەڭ ئاۋۋال چېلىقىدىغان، ئەڭ تېز قوبۇل

قىلىنىدىغان خۇسۇسىيىتى بىلەن كىشىلەر قەلبىگە تېزدىن ماكانلىشىدۇ. جەمئىيەتنىڭ ئۇتۇقى كىشىلەردە تەبىئىي بولۇشقا تېگىشلىك جەريان دەپ قارالغانلىقتىن، پەۋقۇلئاددە نەتىجە ۋە شەرەپمۇ گاھىدا پەقەتلا نەزەرگە ئېلىنمايدۇ. ھالبۇكى، ئاجىز خاراكتېرلىك كىشىلەرنىڭ ئالدىن قوبۇل قىلىدىغىنى سەلبىيلىك بولۇپ، ئاشۇ سەلبىيلىك ئارقىلىق ئۆزىنىڭ ئارزۇ-مۇددىئاسىنى ناتوغرا يول بىلەن ئىشقا ئاشۇرۇش كويىدا بولىدۇ.

بۇ پەقەت ئاز بىر قىسىم كىشىلەر روھىيىتىنىڭ ئاجىزلىقى، بىلىمىنىڭ تۆۋەنلىكى، تەربىيىلىنىشىنىڭ يېتەرلىك بولماسلىقى تۈپەيلىدىن كېلىپ چىققان بىچارىلىكىنىڭ ئىپادىلىنىشى بولۇپ، دائىرىسى چەكلىك بولسىمۇ، جەمئىيەتكە كۆرسىتىدىغان تەسىرى ئىنتايىن ئېغىر. ئەمما، رازىق مۇھەممەتكە ئوخشاش زور بىر قىسىم رەھبىرىي كادىرلار پارتىيىنىڭ ئوبرازى ئۈچۈن بارلىقىنى قۇربان قىلىش روھى بىلەن ساداقەت ۋە پىداكارلىق، سەمىمىيەت ۋە ئادالەت يولىدا مېڭىپ، ئاشۇ خىل ئىدىيىلەر ئۈستىدىن غالىب كېلىپ، ئۆزىنىڭ شەرەپلىك بۇرچىنى، مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلىپ كەلدى.

2001-يىلىدىكى تاۋۇز چاغىنى ئاخشىمى ئىدى، بۇ ئاخشىمى رازىق مۇھەممەت ناھايىتى ئالدىراش بولۇپ كەتتى. ئۇ بانكىنىڭ ھەرقايسى تارماقلىرىنىڭ بىخەتەرلىك خىزمەتلىرىنى ئورۇنلاشتۇرۇش، تەكشۈرۈش، پېشقەدەملەردىن ھال سوراش، دىجورنىلىك قاتارلىق ئىشلار بىلەن ئارامىمۇ ئالالمىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە دەل ئاشۇ چاغدا، خەلق بانكىسىنىڭ يېڭى خىزمەت بىناسى، ئائىلىلىكلەر بىناسىنىڭ قۇرۇلۇشىنى باشلاش تەييارلىق خىزمەتلىرىمۇ جىددىي ئىشلىنىۋاتاتتى، قۇرۇلۇشقا خېرىدار چاقىرىپ، ھۆددىگە بېرىش تەييارلىقىمۇ قىلىنىۋاتاتتى. تاۋۇز چاغىنىدىن ئىبارەت «پۇرسەت» نى چىڭ تۇتقان بىر قۇرۇلۇش قىلغۇچى خېرىدار ئۆزىنىڭ «كۆڭلىنى ئىزھار قىلىش» خىيالى بىلەن تېپىرلاپ ئۇنىڭ ئۆيىگە كىردى. خېرىدارنىڭ قولىدا بىر

يەشىك ئايتوقاچ بار ئىدى. ئۇ رازىق مۇھەممەتنىڭ يوقلۇقىنى بىلگەندىن كېيىن، ئايالى تاجىگۇلگە ھال سوراپ كىرگەنلىكىنى ئېيتتى ۋە ئۇنىمىغانلىغا قارىماي ھېلىقى ئايتوقاچنى چاي شىرەسى ئۇستىگە قويۇپ قويۇپلا چىقىپ كەتتى. بىرنەچچە سائەتتىن كېيىن ئۆيىگە قايتىپ كەلگەن رازىق مۇھەممەت بۇ ئىشتا بىر مۇددىئا بار دەپ ئويلاپ، ئايتوقاچ قاچىلانغان يەشىكنى ئېچىپلا ھەيران قالدى، يەشىكتىن ئايتوقاچ بىلەن بىر توپ نەق پۇل چىقتى. بۇنى كۆرگەن رازىق مۇھەممەتنىڭ قاتتىق غەزىپى كەلدى، ئەمما ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ، ئايتوقاچ ئېلىپ كەلگۈچىنى سۈرۈشتۈرۈپ تېپىپ، ئۇنى قىلغان ئىشىغا پۇشايمان قىلدۇرۇۋەتتى، ھېلىقى كىشى تولىمۇ خىجىل بولغان ھالدا يەشىكتىكى 50 مىڭ يۈەن پۇلنى قايتۇرۇپ كەتتى. ئەسلىدە ئۇ قۇرۇلۇش قىلىش ھوقۇقىنى مۇشۇ خىل ئامال بىلەن قولغا كەلتۈرۈش خىيالىدا بولغانىدى.

مەلۇم ناھىيىدىن پېنسىيىگە چىققان بىر كادىر قىزىنى خەلق بانكىسىغا خىزمەتكە ئورۇنلاشتۇرۇش مەقسىتى بىلەن رازىق مۇھەممەتنى ئىزدەپ بېرىپ، ئۆيىگە كىرىپ پەتلەش ئارىلىقىدا لۆم-لۆم ئورۇندۇقنىڭ ئاستىغا نېمىنىدۇر تىقىپ قويۇپ چىقىپ كەتتى. ئارىدىن بىر قانچە كۈن ئۆتكەندە رازىق مۇھەممەتنىڭ ئايالى تاجىگۇل ئۆي يىغىشتۇرۇۋېتىپ، 4000 يۈەن قىممىتىدىكى بىر يۇرۇش ئالتۇن زىبۇ-زىننەتنى ئۇچراتتى ھەمدە ئەھۋالنى رازىق مۇھەممەتكە ئېيتىپ، بۇنى ھېلىقى xx ناھىيىدىن كەلگەن ئادەمنىڭ قويۇپ كەتكەنلىكىنى جەزملەشتۈردى. بۇنىڭدىن قاتتىق رەنجىگەن رازىق مۇھەممەت xx ناھىيىلىك تارماق بانكىنىڭ مەسئۇلى ئارقىلىق ئۇ نەرسىلەرنى ھېلىقى كادىرغا يەتكۈزۈپ بەردى. ئالدىنقى يىلى بەلگىلىمە بويىچە ھېلىقى كادىرنىڭ قىزىنى خىزمەتكە ئورۇنلاشتۇردى. بۇ ئىشتىن ئۇمىدى ئۈزۈلۈپ بولغان پېشقەدەم كادىر كۆزىگە ياش ئالغان ھالدا، رازىق مۇھەممەتنى قايتا ئىزدەپ كېلىپ ئېيتتى:

— مەن سىزدە مەرۋايىتتەك ساپ كۆڭۈل بارلىقىنى

بىلەتتىم، ئەمما ئۆزۈمگە تولۇق ئىشەنچ قىلىپ كەتمىگەن ئىكەنمەن، بۇ غەمخورلۇق مېنى ھەم قاتتىق خىجىل قىلدى، ھەم كۆڭلۈمنى چەكسىز تەشەككۈرگە چۆمدۈردى، ھەممە رەھبىري كادىرلار سىزدەك سەمىمىي، ئادىل، كۆيۈمچان، شەخسىيەتسىز بولغان بولسا نەقەدەر ياخشى بولار ئىدى-ھە !

— مەن پەقەت قىلىشقا تېگىشلىك ئىشنى قىلدىم، — دېدى رازىق مۇھەممەت ئۇنىڭغا، — ھوقۇق مۇقەددەس بىر مەسئۇلىيەتتىن دېرەك بېرىدۇ، ئۇنى توغرا يۈرگۈزگەندىلا قىممىتىنى تاپىدۇ. شۇڭا، مەن قولۇمدىكى ھوقۇقنى ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە ئادىل يۈرگۈزۈپ، پارتىيە-خەلق ئالدىدىكى مەجبۇرىيىتىمنى ئادا قىلىشىم، ھاكىمىيىتىمىزنىڭ ئىناۋىتىنى قوغدىشىم كېرەك، خالىغانچە ئىش قىلىپ، نەپ بەرگەنلەرنى ياقلىسام، پارتىيە بايرىقى ئالدىدا بەرگەن قەسىمىم يالغان بولۇپ قالىدۇ. پەقەت ھوقۇقنى باشقىلارنىڭ مەنپەئىتى ئۈچۈن ئىشلەتكەندىلا، ئىناۋەت-ئابرۇيى بولىدۇ. چۈنكى، پارتىيە، خەلق مېنىڭ شۇنداق قىلالايدىغانلىقىمغا ئىشىنىپ ماڭا ھوقۇق تۇتقۇزغان !...

خىزمەت ئورنىنى ئالماشتۇرۇشنى تەلەپ قىلىدىغانلار، دەرد ئېيتىدىغانلار، خىزمەتكە كىرىش تەلىپى بارلار، پۇل قەرز ئالىدىغانلار ۋە قەرزىنىڭ مۇددىتىنى ئۇزارتىش خىيالىدا بولىدىغانلار... رازىق مۇھەممەتنى دائىم ئاۋارە قىلىپ تۇراتتى. ئۇلارنىڭ تەلەپ-ئارزۇلىرى ھەر خىل، ئۇنىڭ ئۈستىگە تولىسى يولسىز، قانۇن-تۈزۈمگە خىلاپ تەلەپلەر ئىدى. شۇ ۋەجىدىن، رازىق مۇھەممەتنى «يۇمشىتىش» ئىستىكى « ھاجەتمەن »لەرنى ھەر خىل كويلارغا سالاتتى. شۇنداقتىمۇ رازىق مۇھەممەت ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە لايىقىدا جاۋاب بېرىپ، قولىنى پاك تۇتۇپ كېلىۋاتاتتى. ئۇ نۇرغۇن زىياپەتلەرگە بارمايتتى، ھەر خىل شەكىلدىكى يوللۇق تۇتۇش، سوۋغات تەقدىم قىلىشلارنى پرىنسىپاللىق بىلەن رەت قىلاتتى.

رازىق مۇھەممەت يەنە كونا، ئەمما داۋاملىق قوللانسا

بولىدىغان قائىدىلەردە چىڭ تۇراتتى، ئالاھىدە بولۇۋالمايتتى. بىرقانچە يىلنىڭ ئالدىدا ئۇنىڭ قىزى باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتكۈزۈپ ئوتتۇرا مەكتەپكە چىققاندا، مەكتەپنىڭ ئارىلىقى يىراق بولۇپ قالدى، قىزىنىڭ بېرىپ-كېلىشتە قىينالغانلىقىنى، مەكتەپكە كۆنەلمىگىنىنى بىلگەن رازىق مۇھەممەت ھەر كۈنى سەھەردە ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇنى ۋېلىسىپىت بىلەن مەكتەپكە ئاپىرىپ قويۇشنى ئادىتىگە ئايلاندۇردى. بۇنى كۆرگەن بىر قىسىم كادىرلار ۋە شوپۇرلار ماشىنا بىلەن بېرىشقا ئۈندىگەندە، بۇنى قەتئىي رەت قىلدى. ئۇنىڭ ئائىلىسىدە قانداقلىكى جىددىي ئىش چىقىپ قالسا ياكى بىرەرسىنى دوختۇرخانىغا ئاپىرىشقا توغرا كەلسە، كۆپ ھاللاردا كىرا ئاپتوموبىلىنى ئىشلەتتى. ناھىيىلىك تارماق بانكىلارغا خىزمەت تەكشۈرۈشكە بارغاندا مۇناسىۋەتلىك كىشىلەر ئادىمىگەرچىلىك يۈزىسىدىن رېستورانلارغا تەكلىپ قىلسا، ئۆزۈر ئېيتىپ ئۇنىماي، ئىشچى-خىزمەتچىلەر ئاشخانىسىدا غىزالاندى. سىرتقا ئۆگىنىش، يىغىنلارغا بارغاندا، ئالىي ياتاق، ئايرىم ئۆيلەردە ياتمىدى. بەزى چىقىم ۋە تاكسى كىراسىنى ئاتچوت قىلمىدى. بۇنداق باشلامچىلىق بانكىنىڭ ھەممە تارماقلىرىدا تۈزۈمنى چىڭىتىش رولىنى ئوينىدى. ئۇنىڭ باشلامچىلىقى بىلەن ھەر يىلى بانكىنىڭ نۇرغۇن چىقىمى تېجىلىپ قالدى. بىر قىسىم كىشىلەر ئۇنىڭغا: « ھۆكۈمەتنىڭ ئىشى ئۈچۈن ئۇنچىۋالا قىلىپ كېتىشنىڭ نېمە ھاجىتى؟ » دېگەندە، ئۇ كەسكىن تۇردە «مۇشۇنداق قىلىش مېنىڭ ئادەم بولۇش پرىنسىپىمغا دەل چۈشىدۇ! » دېدى.

رازىق مۇھەممەت مۇشۇنداق بىر قاتار پەزىلەتلىرى ئارقىلىق بىر كومپارتىيە ئەزاسىنىڭ ساپ، ئالىيجاناب روھىنى نامايان قىلىپ، ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىڭ چوڭقۇر ھۆرمەتلىشىگە ئېرىشتى.

ئەگۈستە چاقنىغان مۇھەببەت

ھاۋا ئوچۇق كۈنلىرى يېگىنسار تاغلىرىنىڭ ئانچە ئېگىز بولمىغان باغرىدىكى بىرەر تاغ قاپتىلىغا چىقسىپ، ئەگۈس يېزىسىغا قارىسا، ئۇ خۇددى كىچىك بالىنىڭ گۈل نەقىشلەنگەن دوپپىسىدەك كۆرۈنىدۇ، ئۇنىڭدىكى ئېگىز -پەس يوللار، ئۆي-دۆڭ ئېتىزلار، ئېرىق- يارلىقلار دەمال كۆزگە چېلىقمايدۇ. ئۇ ھەقىقەتەن گۈزەل، ساپ ھاۋالىق، سۈيى ئەلۋەك بىر ماكان. بىراق، يىلبويى ئېتىزدىن كىرمەي ئىشلەيدىغان دېھقانلارنىڭ ھال كۈنى ئاشۇ گۈزەل ماكانىنىڭ سېيماسى بىلەن تەتۈر تاناسىپ. نامراتلىق بۇ يەردىكى ئەڭ ئەجەللىك بىمەنە ئىش. ئۇلارنىڭ داڭلىق نەرسىلىرى خېلى بار دېيىلگەندىمۇ، تولىسى ئىپتىدائىي بولغاچقا، پايدىلىنىش قىممىتى ئانچە چوڭ ئەمەس! ئۇلار ئىچىدە قايسى زاماندا پەيدا بولغانلىقى نامەلۇم بولغان «سەمەت ئۆرۈكى» ھەممىدىن داڭلىق بولۇپ، قالتىس يېرى شۇكى، بارچە ئۆرۈك ئاق ئۈجمىنىڭ كەينىدىنلا پىشسا، «سەمەت ئۆرۈكى» تومۇزنىڭ پىژقىرىم ئىسسىقلىرىنى باشتىن كەچۈرۈپ، باشقا جايلاردا ئۆرۈك ئاخىرلاشقان 7-، 8-ئايدا بازارغا كىرىدۇ. شۇ ۋەجدىن ئۇ ھەقىقەتەن ئېسىل مېۋە سانىلىپ داڭقى پۈتۈن دۇنياغا پۇر كەتكەن. بىراق، ئۇنىڭ كۆلەم ۋە مەھسۇلات مىقدارى قاتارلىق مۇھىم ھالقىدىكى سالمىقى يېتەرلىك ئەمەس، شۇڭا ئۇ ئاشۇ يەردىكى جاپاكەش دېھقانلارنى باي - باياشاتلىققا ئىگە قىلالمىغان. دەپ كەلسەك، بۇ ھەقتىكى پاراڭدا نۇرغۇن سەۋەب بار:

ئاساسلىقى قاتناش قولايسىز، شارائىت ناچار، ئىختىساس ئىگىلىرى كەمچىل، مەبلەغ يوق، سىياسەت كەڭ بولسىمۇ، چەكلىمە، بۇيرۇق خاراكتېرىنى ئالغان ئىشلەپچىقىرىش، قالايمىقان ھەق ئېلىش مەۋجۇت. مانا بۇلار دېھقانلارنى يالجىتمىغان.

ئالدىنقى ئەسىرنىڭ 90-يىللىرىدا ۋىلايەت تەشكىللىگەن ئېغىزلار بويىچە نامراتلارغا يار-يۆلەك بولۇش پائالىيىتى يېرا-بازارلاردا نامراتلىقتىن قۇتۇلدۇرۇش، تەكتىنى ئېنىقلاش، نامراتلىقنىڭ سەۋەبىنى تۈپ يىلتىزىدىن تېپىپ، دېھقانلارنى تېزرەك ھاللاندۇرۇشنىڭ زەپەر سازىنى چالدى، تەلىيى ئوڭدىن كەلگەن ئەگۇستىكى نامرات دېھقانلار بىر ياخشى يۆلەنچۈككە ئىگە بولدى. مانا بۇ يۆلەنچۈك جۇڭگو خەلق بانكىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك مەركىزىي تارماق بانكىسى ئىدى.

1995-يىلى ۋىلايەتلىك خەلق بانكىسىنىڭ مۇئاۋىن بانكا باشلىقى بولۇپ ئىشلەۋاتقان رازىق مۇھەممەت بانكا پارتىيە تەشكىلىنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بويىچە بىر بۆلۈك كادىرلارنى باشلاپ تۈنجى قېتىم ئەگۇس يېزىسىغا باردى. ئۇ يەرنىڭ ساپ ھاۋاسى، مۇنبەت تۇپرىقى ئۇلارنى ئۆزىگە مەھلىيا قىلدى. ئۇلار دېھقان-چارۋىچىلارنىڭ ئۆيلىرى، بازار، سودا-سېتىق، تېرىقچىلىق ئەھۋالىنى تەكشۈرۈپ كۆرۈپ، بۇ يەردىكى نامراتلىقنىڭ ھەقىقەتەن ئېغىرلىقىنى تونۇپ يەتتى. ئەمما، دېھقانلارنىڭ شۇ قەدەر نامرات بولۇپ قېلىشىدىكى سەۋەبنىڭ نېمىلىكىنى بىلەلمەي تېڭىرقىدى. كېيىن بولسا تەكشۈرۈش، تەتقىق قىلىش ئارقىلىق، نامراتلىقنىڭ يىلتىزى مەنىۋى جەھەتتىكى نامراتلىق ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ ماددىي جەھەتتىكى نامراتلىقنى كەلتۈرۈپ چىقارغانلىقىنى يەكۈنلەپ چىقتى.

راستىنى ئېيتقاندا، يېڭىسار ناھىيىسى مەملىكەت بويىچە نۇقتىلىق نامرات ناھىيە بولۇش بىلەن بىر چاغدا، ئەگۈس يېزىسى ناھىيە تەۋەسىدە كىشى بېشى كىرىمى ئىنتايىن تۆۋەن، نامراتلار زىيادە كۆپ يېزا ئىدى. رازىق مۇھەممەت دادىل ھالدا تۆۋەندىكى قارىشىنى ئوتتۇرىغا قويىدى:

- مېنىڭچە، بىز ماددىي جەھەتتىكى نوقۇل يار-يۆلەك بولۇپ قۇتقۇزۇش-يۆلەشنى ئىلمىي بولغان يار-يۆلەك بولۇش، نامراتلىقتىن قۇتۇلدۇرۇشقا قارىتىشىمىز كېرەك. يېزا تەۋەسىدىكى دېھقانلارنىڭ ساۋاتلىق بولۇش نىسبىتى يۇقىرى بولسىمۇ، كەسىپ ئەھلى كەمچىل، پەن-تېخنىكىغا تايىنىپ دېھقانچىلىق قىلىدىغان ئىلمىي ئەمگەك كۈچلىرى بايلىقى ئىنتايىن ئاز ئىكەن. مەكتەپلەرنىڭ ئوقۇتۇش سۈپىتى ناچار، ئوقۇغۇچىلارنىڭ لاياقەتلىك بولۇش نىسبىتى تۆۋەن ئىكەن. دېھقانلار بالىلىرىنى ئوقۇتماي، دېھقانچىلىق ئىشلىرىغا سېلىش كويىدا ئىكەن. بۇ ماھىيەتتە دېھقانلارنىڭ نامراتلىقتىن ئۆمۈر بويى قوتۇلالماسلىقىدىكى ئاساسىي سەۋەب. شۇڭا، بىز ئالدى بىلەن دېھقانلارنىڭ ئىدىيىسىنى پەن-مەدەنىيەت ئىگىلەشكە مايىللاشتۇرۇپ، مەنىۋىيىتىنى يۇكسەلدۇرۇشكە ئالاھىدە كۈچ سەرپ قىلمىساق بولمايدۇ. بىلىم تولۇقلاش جەھەتتىكى مەبلەغنى قانداق سېلىش، ئاتا-ئانا، بالىلارنى بىلىم ئېلىش، كەسىپ ئىگىلەشكە قانداق قىزىقتۇرۇش ئىنتايىن مۇھىم مەسىلە.

رازىق مۇھەممەتنىڭ ئېيتقانلىرى بىللە بارغانلارنىڭ ھەممىسىگە ياقتى، بۇ ھەقىقەتەن كۆز يۇمغىلى بولمايدىغان ئەمەلىيەت ۋە ئەمەلىي مەسىلە ئىدى. شۇنداق قىلىپ، ئۇ ئالدى بىلەن ئەقلىي جەھەتتىن يار-يۆلەك بولۇش، يەنى مائارىپ قارىشى، ئوقۇتۇش، ئىلىم-پەن ئىگىلەش جەھەتتە يار-يۆلەك

بولۇشتىن ئىبارەت پىكىر يولىنى تۇرغۇزۇپ چىقتى ھەمدە مۇشۇنى مەركەز قىلغان ھالدا، نەزىرىنى ئىشلەپچىقىرىش شارائىتىنى ياخشىلاشقا قارىتىپ، دېھقانلارنى زامانىۋى، ئىلمىي ئىشلەپچىقىرىش ئېڭى ۋە تىجارەت قىلىش كۆز قارىشى تۇرغۇزۇشقا يېتەكلىدى. بانكىدىكى بۇ ئىشقا ئاجىرىتىلغان خادىملار ئۆزىنىڭ كۆرسەتمىسى بويىچە پىلانلاش، يولغا قويۇش تەدبىرلىرىنى تۈزۈپ چىقتى، بۇنىڭ تۈرتكىسىدە ئەگۈس يېزىسىدا ئىلگىرى-كېيىن باغ-ئورمان بەرپا قىلىش قۇرۇلۇشى، ئېتىز-ئېرىق، سۇ ئىنشائاتى قۇرۇلۇشىنى يۈرۈشلەشتۈرۈش، باغ-ئورمانچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىش، باقمىچىلىقنى تەرەققىي قىلدۇرۇپ، كەسىپ قۇرۇلمىسىنى تەڭشەش قاتارلىق ساھەلەردە يېڭىچە پىكىر يولى دەسلەپكى قەدەمدە ئوتتۇرىغا قويۇلدى. بۇ جەرياندا تۈرلۈك ئاكتىپ تەدبىرلەر قوللىنىلىپ، دېھقانلار بىلەن بانكىدىكى ئىشچى-خىزمەتچىلەر ئارىسىدا دوستلۇق كۆۋرۈكى سېلىندى، دېھقانلارنى ئۆز قېرىندىشىم دەپ بىلىپ، ئۆزئارا كۆيۈنۈش، كۆڭۈل بۆلۈش ۋەزىيىتى پەيدىنپەي شەكىللەندى. نامرات دېھقانلارنى ئائىلىلەر بويىچە رەھبىرىي كادىر، پارتىيە ئەزالىرىغا يۆلەش ئوبيېكتى سۈپىتىدە تەقسىملەپ، ئۇلار ئارىسىدا دوستلۇق مۇناسىۋىتى شەكىللەندۈردى. مەيلى قايسى چاغ بولسۇن، ئۇلارنىڭ دەردىگە دەرمان بولۇپ، ئۇن، ياغ، گۆش، كىيىم-كېچەك قاتارلىق تۇرمۇش بۇيۇملىرىنى ئۈزۈپ قويماي ياردەم قىلىشنى داۋاملاشتۇردى. ھېيت-بايراملاردا بانكىدىكى ئىشچى-خىزمەتچىلەرنى ئۇلارغا ھېيتلىق ماددىي نەرسىلەرنى ئەئانە قىلىشقا قوزغاپ، ئىشلەپچىقىرىش، تۇرمۇشنى ئورۇنلاشتۇرۇشىغا مەدەت بەردى. بىر قانچە يىلدا بەلگىلىك كۆلەمدە مەبلەغ سېلىپ، بىر نەچچە يۈز مو بىنەم يەر ئاچتى،

سوغىرىش شارائىتىنى ياخشىلاش ئۈچۈن قۇدۇق قازدۇردى. ئېرىق-ئۆستەڭ، يول قۇرۇلۇشىنى راۋانلاشتۇرۇشقا ياردەم قىلدى. ئۇن زاۋۇتى قۇرۇپ بەردى. ئوتتۇرا-باشلانغۇچ مەكتەپلەرگە ئىلگىرى-ئاخىر نەچچە مىڭ يۈەنلىك پارتا-ئورۇندۇق، 35يۈرۈش كومپيۇتېر ۋە كومپيۇتېر ئەسلىھەلىرىنى ئېلىپ بەردى. بۇنىڭدىن 14 يۈرۈشنى ئەگۈس ئوتتۇرا مەكتەپكە ئاپىرىپ بېرىپ، ئوقۇش-ئوقۇتۇشنىڭ شارائىتى ۋە ئوقۇغۇچىلارنىڭ بىلىمگە ئىنتىلىش قىزغىنلىقىنى ئاشۇردى. هازىر بۇ يېزىدىكى ئوتتۇرا-باشلانغۇچ مەكتەپلەرنىڭ دەرس ئۆزلەشتۈرۈش سۈپىتى، ئوقۇغۇچىلارنىڭ داۋامى، ئۆرلەپ ئوقۇش نىسبىتى ئالدىنقى يىللاردىكى تۆۋەن سەۋىيىدىن بىراقلا يۇقىرى كۆتۈرۈلدى.

رازىق مۇھەممەت يەنە مەركىزىي تارماق بانكىدا مائارىپ فوندى تەسىس قىلىپ، ئەگۈس يېزىسىدىن ئالىي مەكتەپكە ئۆتكەن، تۇرمۇش قىيىنچىلىقى ئېغىر بالىلارنىڭ ئوقۇش راسخوتىنى هەل قىلدى. بانكا يەنە قوي، خىمىيىۋى ئوغۇت، سالىياركا، كۆمۈر، يوتقان-كۆرپە، نەق پۇل قاتارلىقلارنى نامرات ئائىلىلەرگە تەقدىم قىلدى. هازىرغىچە تەقدىم قىلغان بۇ خىل بۇيۇملارنىڭ ئومۇمىي قىممىتى 500 مىڭ يۈەنگە يەتتى. بۇنىڭ بىلەن يېزىنىڭ ئىشلەپچىقىرىشىمۇ يۈكسىلىپ، ئالدىنقى يىلدىكى كىشى بېشى كىرىمى 10 يىل ئىلگىرىكىگە سېلىشتۇرغاندا %15 ئاشتى.

مۇشۇ 10يىلدىن بۇيان رازىق مۇھەممەتنىڭ، شۇنداقلا خەلق بانكىسىدىكى ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىڭ مېھىر-مۇھەببىتى بۇ يېزىغا سىڭدى. ئۇلارنىڭ ئەجىر-تەرى، ئەقىل - پاراستى ئۆز ئىپادىسىنى تاپقان هەربىر نەتىجىدە كوممۇنىستلارغا خاس

ئالىيجاناب روھ جۇلالىدى. يۇقىرى دەرىجىلىك ئورۇنلارمۇ ئۇلارنىڭ بۇ يېزىدائىشلىگەن خىزمەتلىرىنى مۇئەييەنلەشتۈردى، رازىق مۇھەممەت ئۆز تۆھپىسىگە يارىشا ۋىلايەت، ئاپتونوم رايوننىڭ مۇكاپاتلىشىغا مۇيەسسەر بولدى. ئالدىنقى يىلى ئەگۈس يېزىسى ناھىيە، ۋىلايەت بويىچە بېيىشتىكى ئىلغار كوللېكتىپ بولۇپ باھالاندى. 2003-يىلى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم، خەلق ھۆكۈمىتى رازىق مۇھەممەتكە «ئاپتونوم رايون بويىچە نامراتلارغا يار-يۆلەك بولۇش خىزمىتىدىكى ئىلغار شەخس» دەپ نام بەردى.

رازىق مۇھەممەتنىڭ قورسىقىدا يەنە نۇرغۇن پىلان-تەسەۋۋۇر بار. ئۇ ئەگۈس دېھقانلىرىنىڭ غەلبىسىرى ئىلگىرىلەپ تېخىمۇ روناق تېپىشىنى، تېزرەك ھاللىق سەۋىيىگە يېتىشىنى ئارزۇ قىلىدۇ. ئۇ ھەممە دېھقاننىڭ ئۆز ئالدىغا تېرىقچىلىق قىلىدىغان ماشىنا-سايمانلىرى، نەچچە 10 تۇياقتىن چارۋا ماللىرى، سىغىن كالىلىرى، كىچىك ماشىنا ۋە موتسىكلىتلىرى بولۇشىنى ئارزۇ قىلىدۇ. چۈنكى، سانائەتلەشكەن يېزا ئىگىلىكىنىڭ بەرپا قىلىنىشىدا بۇ تولىمۇ زۆرۈر. ئۇ ئولتۇرسا-قوپسا كۆڭلىگە پۈككەنلىرىنى روياپقا چىقىرىش ئوتىدا كۆيىدۇ.

شۇنداق، رازىق مۇھەممەت باشچىلىقىدىكى ۋىلايەتلىك خەلق بانكىسى ئىشچى-خىزمەتچىلىرى بۇ كىچىك، قالاق، نامرات يېزىنى مۇھەببەت ۋە قايناق ئىنتىلىش كەيپىياتىغا چۆمدۈردى. بۇ مۇھەببەت ئۇلۇغ، چۈنكى ئۇ ئەگۈسلۈكلەرنىڭ قەلبىدە مەڭگۈ لاۋۇلدايدۇ!

دېھقان بولغاچقىلا بىز مەۋجۇت

قەشقەرنىڭ زېمىنى كەڭ، تۇپرىقى مۇنبەت، يېزا ئىگىلىكى ئاساس، باغۋەنچىلىك بىلەن چارۋىچىلىق تۈۋرۈك كەسىپ ھېسابلىنىدۇ. ساياھەتچىلىك بىلەن دېھقانچىلىق مەھسۇلاتلىرىنى پىششىقلاپ ئىشلەش يېتەكچى قىلىنىدۇ. ئەمما، ھېلىغىچە زور ئىستىقبال تاپقان ساياھەتچىلىك، زامانىۋى پىششىقلاپ ئىشلەش سانائىتى بارلىققا كەلگىنى يوق، قەشقەردىكى 3 مىليون 500مىڭدىن ئارتۇق نوپۇسنىڭ تايىنىدىغىنى يەنىلا ئەنئەنىۋى يېزا ئىگىلىكى بولۇپ، خەلقنىڭ مۇتلەق كۆپچىلىكى شۇنىڭغا تايىنىپ تىرىكچىلىك قىلىدۇ. بايلىق ئۈستۈنلۈكى، مەبلەغ ئۈستۈنلۈكى، شارائىت ئەۋزەللىكىدىن سۆز ئېچىش تېخى يىراقتىكى ئىش بولسىمۇ، ئىلگىرىكىگە سېلىشتۇرغاندا غايەت زور تەرەققىياتنىڭ بولغانلىقىغا كۆز يۇمۇشقا بولمايدۇ. شۇنداقتىمۇ، تەرەققىي قىلغان رايونلار بىلەن بولغان پەرقىنىڭ چوڭلۇقى ھەر بىر ئەقىل ئىگىسىنى ئويلاندۇرىدۇ.

شۇنداق، يېزا ئىگىلىكى-خەلق ئىگىلىكىنىڭ جان تومۇرى بولغاندەك، قەشقەرنىڭمۇ جان تومۇرى. چۈنكى، يېزا ئىگىلىكى - بۇ ئالتۇن تۇپراقتا ياشاۋاتقان ھەر بىر ئادەمنىڭ تۇرمۇشىنى قامدايدىغان مۇقەددەس مەنبە. رازىق مۇھەممەت بۇ ھەقتە توختالغاندا، قەلبىدىكى قايناق تەسىراتلىرىنى ۋە كەڭ دېھقانلارغا بولغان سۆيۈنۈشىنى ئىپادىلەپ مۇنداق دەيدۇ:

- يەرلىرىمىز ئالتۇندەك ئېسىل، ئۇ پەرىشتە سۈپەت

دېھقانلىرىمىزنىڭ جاپاسى بەدىلىگە ياشىرىپ بىزنىڭ كۈندىلىك تۇرمۇشىمىز كاپالەتكە ئىگە بولىدۇ، دېھقانلار بولغاچقىلا بىز مەۋجۇت! شۇڭا، ئاغزىمىزدىلا ئۇلارغا مەدھىيە ياغدۇرۇپ قويماي، ئەمەلىي ھەرىكىتىمىز بىلەن ياردەم بېرىپ قوللىشىمىز، مەنپەئىتىنى قوغدىشىمىز كېرەك!...

رازىق مۇھەممەت بىر قانچە يىلدىن بۇيان دېگىنىنى قىلدى، ھەر قېتىم يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشى ئۈچۈن مەبلەغ تەشكىللەش پەيتى كەلگەندە، باشلامچىلىق بىلەن ئالدىدا ماڭدى. ئاپەتكە تاقابىل تۇرۇش، قىيىنچىلىقتىن قۇتۇلدۇرۇش خىزمىتىدىمۇ ھامان كۆكرەك كېرىپ چىقىپ، ئاممىنىڭ مەنپەئىتىنى قوغدىدى. ئۇ قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ تەبىئىي ئاپەت كۆپ يۈز بېرىدىغان ئالاھىدىلىكىنى نەزەردە تۇتۇپ، يەر تەۋرەش، كەلكۈن، مۆلدۈر ئاپەتلىرىنىڭ تۇيۇقسىز زەربىسىگە تاقابىل تۇرۇشنىڭ ئىدىيىۋى، ماددىي تەييارلىقىنى قىلىپ قويۇشنى ئېسىدىن چىقارمىدى. 1996-يىل 6-ئايدا، بۇغدايلار ئومۇميۈزلۈك پىشىپ ئورۇشقا تەييارلىق قىلىنىۋاتقاندا قاتتىق مۆلدۈر يېغىپ، يېڭىسار، يوپۇرغا، يېڭىشەھەر قاتارلىق ناھىيىلەرنىڭ يازلىق ئاشلىق مەھسۇلاتىنى ئېغىر زىيانغا ئۇچراتتى، بولۇپمۇ يېڭىسار ناھىيىسىدىكى بەزى يېزىلارنىڭ بۇغدايلىرى پۈتۈنلەي دېگۈدەك تۈگەشتى. «كۆتۈرەلمەسەك ساڭگىلىتىۋال» دېگەندەك، ئاپەت ئېلىپ كەلگەن ئېغىر زىيان نامرات دېھقانلارنىڭ قايغۇسىنى تېخىمۇ ئېغىرلاشتۇرۇۋەتتى، ئۇلار تۇرمۇشنى قانداق ئۆتكۈزۈش، زىياننىڭ ئورنىنى قانداق تولدۇرۇش ھەلەكچىلىكىدە گاڭگىراپ قالدى. ھەر دەرىجىلىك پارتىيە، ھۆكۈمەت ئورگانلىرى جىددىي تەدبىر قوللىنىپ زىياننى ئەڭ تۆۋەن دەرىجىگە چۈشۈرۈشنىڭ چاقىرىقىنى چىقىرىپ، كەڭ

دېھقانلارنى ئاپەتنى يېڭىشكە سەپەرۋەر قىلدى. رازىق مۇھەممەت يېڭىسار ناھىيىسىگە بېرىپ ئاپەت ئەھۋالىنى كۆرگەندىن كېيىن دېھقانلارغا چوڭقۇر ھېسداشلىق قىلىش كەيپىياتىغا چۆمدى، ئاندىن ھەر قايسى ناھىيىلەردىكى تارماق بانكىلارنىڭ مەسئۇللىرىغا جىددىي تېلېفون قىلىپ، يەرلىكتىكى ھەر قايسى پۇل مۇئامىلە تارماقلىرى بىلەن ھەمكارلىشىپ، ئاپەتتىن قۇتقۇزۇش مەبلىغى تەييارلاشنى ئورۇنلاشتۇردى ھەمدە ۋىلايەتلىك مەركىزىي تارماق بانكا پارتىيە تەشكىلىگە دوكلات قىلىپ، پارتىيە ئەزالىرىنىڭ ئاپەت رايونىغا ياردەم بېرىشىنى تەلەپ قىلدى. بانكا رەھبەرلىرى دەرھال پارتىيىلىك كادىرلارنى سەپەرۋەر قىلىپ، يۆلەش نۇقتىسى بولغان ئەگۈس يېزىسىدىكى نامرات دېھقانلارغا ياردەم بېرىشكە كىرىشتى. ئۆزى نەق مەيداندا قوماندانلىق قىلىش جەريانىدا قورسىقى ئاچسا، قاتتىق ناننى سوغۇق سۇغا چىلاپ يېدى. نەچچە كېچە-كۈندۈز كۆز يۇممىدى، لاي-پاتقاق كېچىپ، لاي-لاتقا ئاستىدا قالغان بۇغدايلارنى يىغىشقا قاتناشتى. ئۇ يەنە باشقىلارنى ئاپەت ئېغىر بولغان جايلارغا پۇل ۋە ماددىي نەرسىلەر ئارقىلىق ياردەم بېرىشكە تەشكىللىدى، ئۆزىمۇ 500 يۈەن نەق پۇلنى باشلامچىلىق بىلەن ئىئانە قىلدى.

2003-يىل 2-ئاينىڭ 24-كۈنى، مارالبېشى، يوپۇرغا، پەيزاۋات، مەكىت قاتارلىق ناھىيىلەردە ئوخشاش بولمىغان دەرىجىدە قاتتىق يەر تەۋرەپ، خەلق ئېغىر كۈلپەت ئىچىدە قالدى. كۆزنى يۇمۇپ - ئاچقۇچە ئارىلىقتا يۈز بەرگەن دەھشەتلىك يەر تەۋرەشتە مارالبېشى ناھىيىسىنىڭ چوڭقۇرچاق يېزىسىدا 268 نەپەر ئادەم ھاياتىدىن ئايرىلدى، نەچچە مىڭ ئادەم ئېغىر دەرىجىدە يارىلاندى ۋە ئۆي-ماكانسىز قالدى. رازىق مۇھەممەت بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپقان ھامان بانكىدىكى ئىشچى-خىزمەتچىلەرنى

سەپەرۋەر قىلىپ، 480 قوۋر كىيىم-كېچەك، يوتقان-كۆرپە، يېمەكلىك تەييارلاپ، ئاپەت يۈز بەرگەن رايونغا كېچىلەپ يەتكۈزۈپ بەردى. بىر نەپەر مۇئاۋىن بانكا باشلىقىنى بۇ ئىشقا مەسئۇل قىلىپ، ئاپەتتىن قۇتقۇزۇشنىڭ ئاچقۇچلۇق تەدبىرلىرىنى تۈزۈش، مەبلەغ يۆتكەپ بېرىش خىزمەتلىرىنى ئىشلىدى. ئۆزى بىر قانچە قېتىم ئاپەت رايونىغا بېرىپ، پىداكارلىق كۆرسىتىۋاتقان پىدائىيلار ۋە بانكا خىزمەتچىلىرىدىن هال سوراپ، قەيسىرانە روھىغا مەدەت بەردى. ئاپەتنىڭ ئالدى ئېلىنغاندىن كېيىن، ئۇ ئەڭ ئېغىر تالاپەتكە ئۇچرىغان چوڭقۇرچاق قاتارلىق ئۈچ يېزىغا ئەتىيازلىق تېرىلغۇغا ياردەم بېرىش مەبلىغىدىن يېزىلىق ئامانەت - قەرز كوپېراتىپىغا 37مىليون يۈەن تەڭشەپ بېرىپ، ئېغىر ئاپەت بولغان يىلدىمۇ دېھقانلارنىڭ مول هوسۇل ئېلىشىنى ئىقتىسادىي جەھەتتىن قوللىدى.

مەملىكىتىمىزدىكى هەر مىللەت خەلقىنىڭ ئورتاق كۈچ چىقىرىشى، پارتىيە، هۆكۈمەتنىڭ مەدەت بېرىشى، پۇل-مۇئامىلە تارماقلىرىنىڭ هەر تەرەپلىمە مەبلەغ بىلەن تەمىنلىشى ئارقىسىدا، ئاپەت يۈز بەرگەن رايوندىكى خەلقنىڭ ئىشلەپچىقىرىش، تۇرمۇشى يېڭىۋاشتىن ئەسلىگە كېلىپ، دېھقانلار يېڭى قىياپەت بىلەن ھاللىق سەۋىيىگە يېتىش كۈرىشىگە ئاتلاندى. بۇنىڭدا پۈتۈن مەملىكەت خەلقىنىڭ، پارتىيە، هۆكۈمەتنىڭ، خەلق بانكىسى قاتارلىق پۇل-مۇئامىلە تارماقلىرىنىڭ شانلىق، ئۆچمەس ئىزلىرى چاقناپ تۇرىدۇ.

«ئۈچ ئۈچۈن» سوققان يۈرەك

جۇڭگو خەلق بانكىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك مەركىزىي تارماق بانكىسىنىڭ فۇنكسىيىسىدىن قارىغاندا، ئوينايدىغان ئاساسلىق رولى ۋىلايەت بويىچە دۆلەتنىڭ پۇل مۇئامىلە سىياسىتىنى ئىجرا قىلىش، پۇل مۇئامىلىنىڭ مۇقىملىقىنى قوغداش، پۇل مۇئامىلە مۇلازىمىتى بىلەن تەمىنلەشتىن ئىبارەت بولۇپ، ئۇنى ئەمەلىيلەشتۈرۈشتىمۇ بانكىنىڭ خىزمەت بېسىمى ئېغىر، دائىرىسى زىيادە كەڭ ئىدى. 1996-يىل 10-ئايدا، يېزا پۇل مۇئامىلە ئىسلاھاتى يولغا قويۇلۇپ، ئەسلىدە يېزا ئىگىلىك بانكىسى باشقۇرۇپ كەلگەن يېزا ئامانەت-قەرز ھەمكارلىق بىرلەشمە كوپېراتىپلىرى خەلق بانكىسىنىڭ باشقۇرۇشىغا ئۆتكۈزۈپ بېرىلدى. مانا شۇنىڭدىن كېيىن، بانكىنىڭ ۋە بانكىدىكى ئاساسلىق رەھبەرلەرنىڭ كۆپ قىسىم ۋاقتى ھەم زېھنىي كۈچى مۇشۇ ئىشقا سەرپ بولۇپ كەتتى. يېزائامانەت-قەرز كوپېراتىپلىرىنىڭ رولىنى ياخشى جارى قىلدۇرۇپ، يېزا، يېزا ئىگىلىكى ۋە دېھقانلار ئۈچۈن خىزمەت قىلىشتىن ئىبارەت «ئۈچ ئۈچۈن» مۇلازىمەت قىلىشنى گەۋدىلەندۈرۈپ، يېزائىگىلىك تەرەققىياتىنى تېزلىتىشكە مەدەت بەردى ۋە بىر قىسىم كوپېراتىپلارنىڭ تۈزۈلمىسىنى ئۆزگەرتىش، باشقۇرۇشنى تەرتىپكە سېلىش، تۈزۈملىرىنى قېلىپلاشتۇرۇپ مۇنتىزىملاشتۇرۇش، شۇنىڭدەك مەبلەغ خېيىمخەتىرىنى ئازايتىش دېگەندەك بىر قاتار قالدۇق ئىشلار ۋە يېڭىدىن يۈز

بەرگەن توسالغۇلار ئۇلارنىڭ خىزمەت بىسىمىنى ئاشۇرۇۋەتتى. شۇڭا، رازىق مۇھەممەتكە بىر كۈنمۇ ئاراملىق بولمىدى. كۆپ يىللىق ئەمەلىي تەجرىبە ۋە مول كەسپىي بىلىمگە ئىگە رازىق مۇھەممەت ھەر قاچان سەگەك بولۇپ، تىخىمۇ ئەستايىدىل ئىشلەپ، ۋىلايەتتىكى پۇل مۇئامىلە كەسپىنىڭ «ئۈچ ئۈچۈن» خىزمەت قىلىش يۆنىلىشىنى چىقىش قىلىپ، تۈرلۈك خىزمەتلەرنىڭ ئوڭۇشلۇق قانات يېيىشى ئۈچۈن يول ئېچىپ بەردى.

ئامانەت-قەرز كوپىراتىپلىرىنىڭ كۆپچىلىكىنىڭ تۈزۈلمىسى كونا، ئىگىلىك باشقۇرۇشى سۈپەتسىز، قەرز پۇل ئېلىم-بېرىمى ناچار، مەبلەغنىڭ ئايلىنىشى ئاستا، ئوبوروتى جانسىز ئىدى. باشقۇرۇش شەكلىدە يىللاردىن بۇيانقى پىلانلىق ئىگىلىك تۈزۈلمىسىنىڭ ئەندىزىلىرى ئومۇميۈزلۈك ساقلانغانلىقتىن، قەرز پۇل تارقىتىش ـ يىغىش كۆپ قاتلام، كۆپ خىل مەنبەلەر ئارقىلىق ئېلىپ بېرىلاتتى. شۇڭا، ئۇنىڭ پايدىسى ئاز، ئۈنۈمى تۆۋەن ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە سۈپەتسىز قەرز پۇلنىڭ مىقدارى ئىنتايىن كۆپ بولۇپ، ئىگىلىك باشقۇرۇش، مەبلەغ توپلاشقا ئېغىر تەسىر كۆرسىتىپ كېلىۋاتاتتى. بەزى جايلار دېھقانچىلىق مەبلىغىنى دېھقانلارنىڭ قولىغا بەرمەي، دېھقانچىلىق ماددىي ئەشيالىرى، ئۇرۇقلۇق شىركەتلىرى، يېزا، كەنت كوللېكتىپلىرىغا بېرىپ، دېھقانلار نەق پۇلغا بىۋاسىتە ئېرىشەلمەيتتى، ھەتتاكى دېھقانلار ماددىي نەرسىلەرنى ئالسىمۇ، قەرز ئالغان پۇلنى كۆرمەيتتى، پەقەت قەرز پۇل ھۆججىتى ـ رەسمىيەتلىرىگە قول قويۇپلا بېرەتتى، پۇلنى شىركەتلەر ۋە كوللېكتىپ ئورۇنلار، زاۋۇت، كارخانىلار ئېلىپ كېتەتتى، يىل ئاخىرىدا دېھقانلار قەرز قايتۇراتتى، ئەمما مۇشۇ جەرياندىكى

مۇلازىمەت، قەرز ئۆسۈملىرى ئىزچىل سەمرىپ، دېھقانلار تېخىمۇ ئېغىر قەرزگە بوغۇلاتتى، بەزى جايلار يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشىغا بېرىلىدىغان قەرز پۇلنى دېھقانلارنىڭ، يەككىلەرنىڭ نامىدا قەرز ئېلىۋېلىپ بەرمەيتتى، قالايمىقان قورۇلۇش قىلىش، بۇزۇپ چېچىش ئارقىلىق ئىسراپ قىلىشتەك ئەھۋاللار ئېغىر دەرىجىدە مەۋجۇت ئىدى. مانا مۇشۇنداق سەۋەبلەر دېھقان-چارۋىچىلارنىڭ سېلىقىنى ئاشۇرۇۋەتتى. مەركەز يېقىنقى يىللار مابەينىدە دېھقانلار مەسىلىسىگە ۋە يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىش مەبلىغىنىڭ ئەمەلىيلىشىشىگە ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلدى، شۇنىڭ بىلەن بىر چاغدا، پۇل مۇئامىلە تارماقلىرىنى، بولۇپمۇ يېزا ئامانەت-قەرز كوپېراتىپلىرىنى ئاساسلىقى يېزىلار ئۈچۈن مۇلازىمەت قىلىدىغان بىردىنبىر پۇل مۇئامىلە ئورگىنى قىلىپ بېكىتتى، بۇنداق ئەھۋالدا يەنىلا كونا ئۇسۇل بويىچە ئىش قىلىشقا بولمايتتى، بۇ، پۇل مۇئامىلە ئىسلاھاتىغىمۇ ئۇيغۇن كەلمەيتتى.

رازىق مۇھەممەت ئۇلارنىڭ خىزمىتىگە تولىمۇ ئەستايىدىل قارىدى ھەمدە ئىسلاھ قىلىشنىڭ يوللىرى ئۈستىدە ئىزدىنىپ، 1998-يىلى ئامانەت-قەرز كوپېراتىپلىرىنىڭ قېلىپلاشتۇرۇپ باشقۇرۇش تۈزۈلمىسىنى بەرپا قىلىشنى يەكەن ناھىيىسىدە سىناق قىلغاندىن كېيىن، پەيدىنپەي پۈتۈن ۋىلايەتكە كېڭەيتتى، جۇڭگو خەلق بانكىسىنىڭ ئۇقتۇرۇشىغا ئاساسەن، 2001-يىلىدىن باشلاپ قاغىلىق قاتارلىق ناھىيىلەردە كىچىك سوممىلىق ئىناۋەتلىك قەرز پۇل تارقىتىش، نەق پۇلنى دېھقانلارنىڭ قولىغا يەتكۈزۈش، دېھقانلار قەرز پۇلنى ئۆزى بىۋاستە ئېلىش ۋە ئۆزى قايتۇرۇشتىن ئىبارەت خىزمەت ئۇسۇلىنى مەيدانغا چىقاردى. بۇ ئىش دېھقان-چارۋىچىلارنىڭ قىزغىن قوللىشىغا ئېرىشكەن

بولىسمۇ، دېھقانچىلىق مەھسۇلاتلىرىنى ئىشلەپچىقىرىدىغان، ساتىدىغان ئايرىم كارخانىلارنىڭ نارازىلىقىنى قوزغىدى، ھەتتا ئايرىم جايلار يەرلىك ھەر دەرىجىلىك پارتىيە، ھۆكۈمەتلەرگە دەرد-ئەھۋال ئېيتىپ، بۇرۇنقىدەك ئىشلەپچىقىرىش تۈزۈلمىسىنى ساقلاپ قېلىشنى تەلەپ قىلدى. ئەمما، دېھقانلارنىڭ مەنپەئىتىنى ھەقىقىي تۈردە قوغدىغان ئادىل سىياسەت ئۇلارنىڭ خام خىيالىنى ئىشقا ئاشۇرمىدى، ئۇلار شۇنىڭدىن باشلاپ دېھقانلارنى «ئېمىش» تىن، ھەقسىز «سېغىپ» ئىچىشتىن مەھرۇم قالدى، كىچىك سوممىلىق ئىناۋەتلىك قەرز پۇل تارقىتىش تېزلا ئومۇملاشتى.

رازىق مۇھەممەت كۆپ قېتىم ئىش ئۈستى يىغىنى ئېچىش، تەجرىبە تونۇشتۇرۇش، ئىلغار ئۈسۇللارنى قوللىنىش ۋە قانات يايدۇرۇش ئارقىلىق، كىشىلەر قەلبىگە ياقىدىغان ئاقىلانە تۈزۈمنى ئەمەلىيلەشتۈردى. مانا ھازىر ۋىلايەت بويىچە ھەممە ئائىلىدە قەرز ئېلىش-تىزىملاش ئىناۋەتلىك كارتىسى بار بولدى، دېھقانلار قولىدىكى كارتىسىنى ئېلىپ قاچانلا بارسا ئۆزى تۈرۈشلۈق ئورۇنلاردىكى ئامانەت-قەرز كوپېراتىپلىرىدىن قەرز ئالالايدىغان ۋەزىيەت بارلىققا كەلدى.

بۇ، دېھقانلارنىڭ نەچچە مىليون يۈەنلىك پايدىسىنى مەڭگۈلۈك قوغداشتەك ئىجابىي رولنى ئويىنىدى. بۇنىڭدا رازىق مۇھەممەتنىڭ قەلبىدىن ئەبەدىي چىقىپ كەتمەيدىغان مۇنداق بىر ئىش بار: 2002-يىلى ئەتىيازلىق تېرىلغۇ باشلىنىش ئالدىدا خىزمەت تەكشۈرۈپ يېڭىسار ناھىيىسىنىڭ ئوچار يېزىسىغا بارغان رازىق مۇھەممەت دېھقانلارنىڭ ئۆيلىرىگە كىرىپ، ئۇلار بىلەن سىرداشتى، قەرز پۇل ئارخىپلىرىنى كۆرۈپ، ئۇلارنىڭ قەرز پۇلغا بولغان ئېھتىياجىنى قاندۇرۇشنىڭ تەدبىرىنى ئىزدىدى. بۇ

جەرياندا «ئۈچ ئۆچۈن» مۇلازىمەت قىلىشتا ھەر دەرىجىلىك پارتىيە، ھۆكۈمەتلەر بىلەن ھەمكارلىشىش، قويۇق مۇناسىۋەت ئورنىتىشنىڭ زۆرۈرلۈكىنى چوڭقۇر ھېس قىلىپ، ئۇنۇملۈك خىزمەت ئىشلەشنىڭ ئاساسىنى ياراتتى. شۇ قېتىم ئۇ ئەتىيازلىق تېرىلغۇ ئۆچۈن قەرز پۇل تارقىتىۋاتقان جايغا بارغاندا، قولىغا 2000 يۇەن نەق پۇلنى ئالغان بىر دېھقان ھاياجانلانغان ھالدا «ياشىسۇن جۇڭگو كومپارتىيىسى ! خەلق بانكىسى بىلەن يېزا ئامانەت - قەرز كوپېراتىپى ھەقىقەتەن ياخشى ئىكەن! مەن پارتىيىنىڭ رەھبەرلىرىگە چىن دىلىمدىن رەھمەت ئېيتىمەن! » دېدى.

بۇنداق تەسىرلىك ئىشلارنى نەچچە قېتىملاپ ئۇچراتقان رازىق مۇھەممەت ئۆزىمۇ بۇ خىزمەتتىن رازى بولدى. كىچىك سوممىلىق قەرز پۇل تارقىتىش ئومۇملاشقاندىن كېيىن، دېھقان-چارۋىچىلارنىڭ كىرىمى يىلمۇ يىل ئاشتى، ئىلگىرىكىدەك بانكىنىڭ پۇلىنى يېۋالىدىغان ئەھۋال كۆرۈلمىدى. بىر قىسىم يېزا-بازارلاردا كىشى بېشىغا توغرا كېلىدىغان ئىشلەپچىقىرىش كىرىمى 2001-يىلىدىن 2003-يىلىغىچە ئايرىم-ئايرىم ھالدا 123يۇەن، 200يۇەن، 250يۇەن ئەتراپىدا ئېشىشتەك ياخشى ۋەزىيەت بارلىققا كەلدى. مانا ھازىر دېھقانلار ئالتۇندەك باشاقلاردىن تۆكۈلگەن ئۇنچە-مەرۋايىتتەك بۇغدايلارنى ئالىقانلىرى بىلەن سىلىغاندا، تاغدەك دۆۋىلىنىپ كەتكەن ئاپئاق پاختىلىرىنىڭ ئۈستىگە ئۆزىنى تاشلاپ ئېغىنىغاندا... ئۆزلىرىگە مەدەتكار بولغان كومپارتىيىنىڭ توغرا سىياسىتىنى، بانكىدىكى رەھبەرلەرنى ۋە يېزا ئىگىلىكىنى يۆلەيدىغان قەرز پۇلنى ئۆز ئىگىسىگە تەگكۈزۈشتە باش سەركەردىلىك رول ئوينىغان رازىق مۇھەممەتنى چوڭقۇر سۆيۈنۈش ئىلكىدە ئەسكە ئالىدۇ.

ئىقبال شوتىسى

— يولداشلار، سىلەرگە دەپ قوياي، پۇل مۇئامىلە ئىشلىرىنىڭ تەرەققىياتى يەرلىك ئىقتىسادنىڭ تەرەققىي قىلىشىدىن ئايرىلالمايدۇ، بىزگە نىسبەتەن ئېيتقاندا، يەرلىك ئورۇنلار پۇل مۇئامىلىنىڭ ئانا تۇپرىقى، بىزنىڭ پۇل مۇئامىلىمىز مۇشۇ ئانا تۇپراقتا يىلتىز تارتالىغاندىلا، ئاندىن باراقسان ئاينىپ مېۋە بېرەلەيدۇ.

دەل مۇشۇ گەپ ئوتتۇرىغا قويۇلۇۋاتقاندا، رازىق مۇھەممەت رىياسەتچىلىك قىلىۋاتقان «قەشقەر ۋىلايىتىدىكى پۇل مۇئامىلە سىستېمىسىنىڭ ۋىلايەت ئىقتىسادىنى تەرەققىي قىلدۇرۇشنى ئىلگىرى سۈرۈشكە مەدەت بېرىش يىغىنى» ئېچىلىۋاتاتتى. رازىق مۇھەممەت بۇنىڭدىن بۇرۇنمۇ ئىزچىل تەكىتلەپ كېلىۋاتقان ئاساسلىق ئىشنىڭ بىرسىمۇ مۇشۇ ئىدى. ئۇ دائىم يەرلىككە مەنپەئەت يەتكۈزۈشىمىز، يەرلىك بىلەن ھەمكارلىشىپ، ئورتاق تەرەققىي قىلىشنى ئىلگىرى سۈرۈشىمىز كېرەك دەيتتى. شۇڭا، ھەر يىلنىڭ بېشىدا دېگۈدەك خىزمەت گۇرۇپپىسىنى باشلاپ، ھەر قايسى بانكىلارغا بېرىپ ئەھۋال ئىگىلەپ، يەرلىكنىڭ ئەمەلىيىتىنى چىقىش قىلىپ تەدبىر بەلگىلەپ، خەلق بانكىسىنىڭ كۆۋرۈكلۈك رولىنى جارى قىلدۇرۇشقا ئالاھىدە كۈچ چىقىراتتى.

يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، قەشقەر ۋىلايىتىدە 12 ناھىيە، شەھەر بار، ئۇنىڭ سەككىزى دۆلەت تەرىپىدىن نۇقتىلىق

نامرات ناھىيە قىلىپ بېكىتىلگەن. بۇلار شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدىكى 15ۋىلايەت، ئوبلاست، شەھەر ئىچىدە ئىقتىسادىي جەھەتتە 14-ئورۇندا تۇرىدۇ. خەلق ئىگىلىكىنىڭ ئۆسۈش سۈرئىتى مەملىكەت ۋە ئاپتونوم رايوننىڭ ئوتتۇرىچە سەۋىيىسىدىن نەچچە ھەسسە تۆۋەن بولۇپ، مەيلى يېزا ئىگىلىكى بولسۇن، مەيلى كارخانا ئىگىلىكى بولسۇن، ئىشلەپچىقىرىش ئۈنۈمى تۆۋەن، مالىيىدىكى قىيىنچىلىق ئىنتايىن ئېغىر. جۇڭگو خەلق بانكىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك مەركىزىي تارماق بانكىسىنىڭ قەشقەر ۋىلايىتىدىكى ئورنى ۋە ئۇنىڭ ئىقتىسادىي ساھەدىكى يېتەكچىلىك رولى ئىنتايىن چوڭ، ۋەزىپىسى ئىنتايىن مۇشكۇل ئىكەنلىكىنى ھەممە ئادەم بىلىدۇ. رازىق مۇھەممەت بۇ ئىشتا ئىنتايىن ئەستايىدىل ۋە مۇستەھكەم قاراشقا ئىگە بولۇپ، مەسئۇلىيىتىنىڭ ئىنتايىن ئېغىرلىقىنى دائىم ئەسكە ئېلىپ تۇراتتى، قەشقەر خەلقى ئۈچۈن، قەشقەرنىڭ ئىگىلىكى، ئىقتىسادىي تەرەققىياتى ئۈچۈن تېگىشلىك بەدەل تۆلەشكە رازى ئىدى. ئۇ بانكا پارتكومىدىكى بىر گۇرۇپپا ئادەمنى ياخشى يېتەكلەش، زىچ ئىتتىپاقلىشىپ، ئورتاق كۈچ چىقىرىپ ئىشلەش -پۇل مۇئامىلە خىزمىتىمىزنىڭ مۇھىم ئاساسى دەپ قاراپ، ئىشچى- خىزمەتچىلەر ئارىسىدا نىشانلىق باشقۇرۇش تۈزۈمى ۋە مەسئۇلىيەت تۈزۈمىنى يولغا قويۇش بىلەن بىر چاغدا، ھەممەيلەننى چارە-تەدبىر ئويلاپ، ئەقىل تېپىشقا يېتەكلىدى، رەھبەرلىك خىزمىتىدە پۇل مۇئامىلە سىياسەتلىرىنىڭ يېتەكچىلىك خاراكتېرىنى گەۋدىلەندۈرۈپ، ئىقتىسادىي تەرەققىياتقا پايدىلىق تەسىر كۆرسىتىدىغان تەدبىرلەر ئۈستىدە جانلىق تەپەككۇر يۈرگۈزدى، نەزەرىيىنى ئەمەلىيەتتىن ئۆتكۈزۈشكە كۈچ تەشكىللەپ، ئۈچ چوڭ تۈر بويىچە 20 نۇقتىنى تەكشۈرۈپ، تەتقىق قىلىشنى قانات يايدۇردى. ھەر قايسى ناھىيىلەردىكى يېزا-بازار، كەنت، مەھەللىگە قەدەر ئادەم باشلاپ

بېرىپ، ئامما ئارىسىغا چوڭقۇر چۆكۈپ، بىر نەچچە ئايدىلا يەرلىكنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىيات يوشۇرۇن كۈچىنى ئاشۇرۇش بويىچە نۇرغۇن ئىلغار، ئىلمىي پىكىرلەرنى، قۇرۇلۇش خاراكتېرلىك ئېچىش، يولغا قويۇش تەدبىرلىرىنى يەكۈنلەپ چىقتى. بۇ قەشقەر ۋىلايىتىدىكى دېھقانلار ئەڭ قارشى ئالغان ۋە پۇل مۇئامىلە ئىسلاھاتىدىكى بۆسۈش خاراكتېرلىك زور ئىش بولغان كىچىك سومىلىق ئىناۋەتلىك قەرز پۇل تارقىتىشتىن كېيىنكى يەنە بىر چوڭ قۇرۇلۇش بولۇپ شەكىللەندى. ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە مۇشۇ مۇناسىۋەت بىلەن ۋىلايەت تارىخىدىكى ئەڭ چوڭ، ئەڭ جانلىق بولغان «ئىقتىسادىي تەرەققىياتنى تېزلىتىش چوڭ يىغىنى»نى ئېچىپ، ۋىلايەت ئىقتىسادىي گۈللەندۈرۈش ۋەزىيىتىنى كۈتۈۋالدى. يىغىندا، ئاساسلىقى پۇل مۇئامىلە ئورگانلىرىنىڭ پۇل قەرز بېرىش دائىرىسى، مىقدارى، مەبلەغ خېيىمخەتىرى ۋە ئۇنىڭدىن ساقلىنىش، بۇنىڭدىن كېيىنكى خەلق ئىگىلىكى مەبلەغ سېلىنمىسىنى كۆپەيتىش، ھۆكۈمەتنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىيات نىشانىغا ماسلىشىپ مەدەت بېرىش، پۇل مۇئامىلە تەكشۈرۈلۈقى ئارقىلىق، پۇل مۇئامىلە بازارلىرىنىڭ تەرتىپلىك راۋاجلىنىشىنى ئىلگىرى سۈرۈش قاتارلىق مەسىلىلەر ئەتراپلىق مۇھاكىمە قىلىندى، ۋىلايەتنىڭ ھەر دەرىجىلىك رەھبەرلىرى مول تەرەققىيات تەسەۋۋۇرىغا ئىگە بولدى. نەق مەيداندا ئىمزا قويۇش يولى بىلەن ھەر قايسى بانكىلار ئىناۋەتلىك قەرز مەبلىغى ئارقىلىق ۋىلايەت ئىقتىسادىغا مەدەت بېرىشنى ئۈستىگە ئالدى ھەمدە نەق مەيداندا ئاجرىتىلغان مەبلەغ ئومۇمىي سوممىسى 2مىليارد 100 مىليون يۈەنگە يېتىپ، خەلق ئىگىلىكىنى يۆلەشتە تارىخىي ھالقىش بارلىققا كەلدى.

رازىق مۇھەممەتنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكىنى تىلغا ئېلىشقا ئەرزىيدۇكى، ئۇ نەتىجىسى كۆرۈلگەن ئىشلارنى دائىم سۆيلەيدۇ،

ئۆزى ئورۇنلاشتۇرغان ئىشلارنى دائىم تەكشۇرىدۇ. كونكرېتلاشتۇرۇپ ئېيتساق، ئۇ يېتەكلەۋاتقان مەركىزىي تارماق بانكا قەشقەر ۋىلايىتىنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىياتىغا مەدەت بېرىش قۇرۇلۇشى جەريانىدا، ھەر قايسى بانكىلارنىڭ خىزمىتىنى زور كۈچ بىلەن ماسلاشتۇرۇپ، ئۇلارنىڭ «ئۈچ ئۈچۈن» خىزمەت قىلىشتىكى رولىنى تولۇق جارى قىلدۇردى، ھەر يىلىنىڭ بېشىدا ئۇ ئۆزى شەخسەن بانكىنىڭ ستاتىستىكا بۆلۈمىدىكى خادىملار ۋە ئىشخانا خادىملىرىنى ئەگەشتۇرۇپ، ھەرقايسى سودا بانكىلىرىغا بېرىپ ئەھۋال ئىگىلەشنى داۋاملاشتۇردى، پۇل مۇئامىلە سىياسەتلىرىنى ئەمەلىيلەشتۇرۇشتىكى تەدبىرلەرنى بېكىتىپ يولغا قويدى؛ ئىزچىللاشتۇرۇش نىشانىنى توغرىلىدى. بۇ جەرياندا خەلق بانكىسىنىڭ پۇل مۇئامىلە ۋە ئامانەت-قەرز كوپىراتىپ خىزمىتىدە يېڭى چارە ـ تەدبىر، ئۇسۇللىرىنى كەينى-كەينىدىن بارلىققا كەلتۇردى. ئالدىنقى يىلى بىر قىسىم ناھىيىلەردىكى ھەر دەرىجىلىك رەھبەرلەردىن شۇ جايدىكى بىر قىسىم سودا بانكىلىرىنىڭ ھۆكۈمەتنىڭ مۇددىئاسى بويىچە قەرز پۇل تارقىتىشقا ماسلاشماسلىق ھەققىدىكى نارازىلىق پىكىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، رازىق مۇھەممەت ناھىيىمۇ ناھىيە بېرىپ، مۇناسىۋەتلىك رەھبەرلەر بىلەن كۆرۈشۈپ پىكىرلىشىپ، مەسىلىنىڭ تۈپ نېگىزىنىڭ قەيەردىلىكىنى ئېنىقلاپ چىقتى ھەمدە دەرھال ھەل قىلىپ، ئۇلار ئارىسىدىكى توسالغۇنى تۈگەتتى، شۇنداقلا ئەستايىدىل ئورۇنلاشتۇرۇپ، كونا قەرز پۇللارنى يىغىۋېلىش ۋە سۈپەتسىز قەرز پۇلنى قايتۇرۇۋېلىشقا يېتەكچىلىك قىلدى. بۇنىڭ بىلەن ھەر دەرىجىلىك ھۆكۈمەتلەرنىڭ سىناق نۇقتا، نىشانلىرىغا ئاساسەن، دۆلەت ئىگىلىكىدىكى سودا-سانائەت بانكىلىرى زور بىر قىسىم سۈپەتسىز قەرز مەبلىغىنى قايتۇرۇۋېلىپ، مەبلەغ ئوبوروتىنى جانلاندۇردى. قەرز پۇللارنىڭ خېيىمخەتەر دەرىجىسى يىلدىن-يىلغا تۆۋەنلىدى، نەچچە يۈز مىليون يۈەن پۇلنىڭ قىممىتى ئاشتى.

مۇرەككەپ ھېسسىيات ئاددىي ئۇقۇمدىن غالىب ئەمەس

«رازىق مۇھەممەت پارتىيىمىزنىڭ ئاز سانلىق مىللەت كادىرلىرى ئىچىدىن يېتىشىپ چىققان مۇنەۋۋەر رەھبىرىي كادىر، ئۇنىڭ رەھبەرلىك سەنئىتىدە ھەمىشە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى بىرىنچى ئورۇنغا قويۇشى دەل سىياسىيغا ئەھمىيەت بېرىدىغانلىقىنى، پارتىيە ۋە خەلق مەنپەئىتىنى ھەممىدىن ئەلا بىلىدىغانلىقىنى ئىپادىلەيدۇ، بۇنداق ئېسىل پەزىلەتنى ھەممە رەھبىرىي كادىرلىرىمىز ئۆزىدە يېتىلدۈرۈشى كېرەك!» مانا بۇ قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مەلۇم مۇئاۋىن شۇجىسىنىڭ بىر قېتىملىق تەقدىرلەش يىغىنىدا ئېيتقان كۆڭۈل سۆزى.

راستىنى دېسەك، بۇنداق باھانىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشىنى قولغا كەلتۈرۈش ئاسان ئەمەس، بۇنداق ياخشى باھا ئۇنىڭ پارتىيە-خەلقنىڭ خىزمىتىگە بارلىقىنى بېغىشلاپ قازانغان شانلىق ئۇتۇقلىرى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىدى، چۈنكى ئۇ خىزمەتتە ھەممىنىڭ ئالدىدا مېڭىش بىلەن بىر چاغدا، ئۇزاق يىللاردىن بۇيان، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى قوغداش جەھەتتە شەپە چىقارماي خىزمەت قىلىپ نۇرغۇن نەتىجىلەرنى قازاندى. ئۇ قول ئاستىدىكى ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىڭ خىزمەت، تۇرمۇش ئىشلىرىغا يېقىندىن كۆڭۈل بۆلدى، بۇ ئۇنىڭ باشقىلارغا بولغان كۆيۈنۈشى، ھېسداشلىقى ۋە سەممىيىتىنى تولۇق ئىپادىلەپ بەردى. كىرسىز قەلبىنى، خىزمەتنى ھەقىقىي سۆيۈپ،

شەخسىيەتسىز تۆھپە قوشۇش روھىنى نامايان قىلدى. ئالدىنقى يىلى ئۇ خىزمەت تەكشۈرگىلى ناھىيىلەرگە بارغاندا، ئۇزاق يىل جورىسىدىن ئايرىلىپ ياشاپ خىزمەت قىلىۋاتقان خادىملارنىڭ قىيىنچىلىقىغا خاتىمە بېرىشنى ئويلىدى. ئۇ ئالدى بىلەن بانكا خىزمەتچىلىرى ئىچىدىكى جورىسى باشقا جايلاردا ئىشلەۋاتقان خىزمەتچىلەرنى ئېنىقلىدى، ئۇ، ئۇلارنىڭ جورىسى تۇرۇشلۇق ئىدارە ۋە باشقۇرغۇچى ئورگانغا بېرىپ، ئەھۋالنى ئۇدۇللىغا ئىنكاس قىلدى ھەمدە بىرگە تۇرمۇش كەچۈرۈش شارائىتى يارىتىپ بېرىش ھەققىدىكى تەسەۋۋۇرىنى ئوتتۇرىغا قويدى. يەرلىكتىكى ھەر دەرىجىلىك تارماقلارمۇ ئۇنىڭ قارىشىغا قوشۇلۇپ مۇناسىپ تەدبىر قوللىنىپ، «يېقىنلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى» ئېلىپ بېرىپ، ئۇلارنى تەدرىجىي ھالدا بىر يەرگە جەم قىلدى. يېڭىسار ناھىيىسىدىكى بىر خەنزۇ كادىر ئۇزاق مەزگىللىك ئايرىلىپ ياشاش تارىخىنىڭ بىردىنلا ئاخىرلاشقانلىقىغا ھاڭ-تاڭ قالدى، ئۇ ناھىيىدىكى مۇناسىۋەتلىك كىشىلەردىن ئەھۋالنى ئۇقۇپ، بۇ ئىشنى قىلىشقا رازىق مۇھەممەتنىڭ ئالاھىدە كۈچ چىقارغانلىقىنى ئاڭلاپ، قاتتىق ھاياجانلاندى، ئاندىن تەسىرلەنگىنىدىن كۆزىگە ئىسسىق ياش ئېلىپ: «مەن بانكا باشلىقى رازىق مۇھەممەتنى ئۆز ئاتا-ئانامدىن چارە كۆرىمەن! » دەپ تەرىپلىدى.

1999-يىل 11-ئايدا جۇڭگو خەلق بانكىسىنىڭ شىئەن شۆبە بانكىسى قەشقەر مەركىزىي تارماق بانكىغا ھەربىي سەپتىن چېكىنگەن ئىككى نەپەر خەنزۇنى ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇش يۈزىسىدىن ئەۋەتتى، رازىق مۇھەممەت يۇقىرىنىڭ تەلپىگە دەرھال قوشۇلۇپ، ئۇ ئىككىسىدىن ئەھۋال سوراپ، بىرسىنىڭ شەنشى ئۆلكىسىدىكى يەنئەن دېگەن جايدىن كەلگەنلىكى،

ئىسمىنىڭ لىۋيۋي ئىكەنلىكى، ھەتتا دادىسىنىڭ يولنى يىراق كۆرمەي ئوغلىنى بىللە ئېلىپ كەلگەنلىكىنى بىلدى ھەمدە ئۇنىڭغا ئېتىبار بېرىش يۈزىسىدىن، دەرھال بانكا پارتكومىنىڭ يىغىنىنى ئېچىپ، شارائىتى بىر قەدەر ياخشى بولغان يەكەن ناھىيىلىك تارماق بانكىغا ئەۋەتىشنى قارار قىلدى، ئۇ تىزىملىتىدىغان سۈرۈك شەنبە، يەكشەنبە كۈنىگە توغرا كەلگەنلىكتىن، رازىق مۇھەممەت تېلېفون ئارقىلىق شۇ كۈنىلا ئۇنى خىزمەتكە تەقسىم قىلىپ ئورۇنلاشتۇرۇشنى ئۇقتۇردى. يەكەن ناھىيىلىك تارماق بانكىدىكى رەھبەرلەر، ئىشچى-خىزمەتچىلەر دەم ئېلىشنى قويۇپ لىۋيۋينىڭ ئالدىغا چىقىپ قىزغىن كۈتۈۋالدى، بۇنداق مۇئامىلە ئۇنى قاتتىق تەسىرلەندۈردى.

باھار بايرىمىنىڭ ھارپا كۈنى رازىق مۇھەممەت بىر قىسىم خادىملارنى باشلاپ يەكەن ناھىيىسىگە بېرىپ، لىۋيۋينى يوقلاپ ھال سورىدى. شۇنىڭدىن تارتىپ قاچانلا بولمىسۇن ئۇنىڭ خىزمەت- تۇرمۇشىغا ئاتىدارچىلىق قىلدى. ئايرىم كىشىلەردە رازىق مۇھەممەتنىڭ بۇ ئىشىغا قارىتا قورساق كۆپىكمۇ پەيدا بولدى، بىراق ھېچكىم بۇ توغرۇلۇق يۈز تۇرانە بىرنېمە دېيەلمىدى. رازىق مۇھەممەت ئىزچىل ھالدا مۇنداق تەكىتلەپ كەلدى:

— كىم بولسۇن پارتىيىنىڭ كادىرى، كىم ئىقتىدارلىق بولسا، مۇناسىپ ئورۇنغا شۇ چىقىشى كېرەك، ئايرىمچىلىق قىلساق، خىزمەتنى ياخشى ئىشلىگىلى بولمايدۇ، پارتىيە ۋە خەلق مېنى بانكىنىڭ بىرىنچى قول رەھبىرى دەپ بەلگىلىدى. بۇ ھوقۇقنى مەن خالىغانچە ئىشلەتسەم، شەخسىيىتىم ئۈچۈن قۇربان قىلسام بولمايدۇ، ھوقۇق شەخسكە مەنسۇپ ئەمەس، مەن ئۇنى

بىر ئادەمنىڭ، بىر مىللەتنىڭ، بىر كىچىك تەشكىلاتنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن قۇربان قىلمايمەن، بەلكى ئومۇم ئۈچۈن، پارتىيە، خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرۇپ، ۋەزىپەمدىن ئايرىلغانغا قەدەر جان-دىل بىلەن ئىشلەيمەن!...

«ئاز سانلىق مىللەت رايونلىرىدىكى ئاز سانلىق مىللەت رەھبىرىي كادىرلىرى ھەر ۋاقىت مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى قوغداپ، مىللىي بۆلگۈنچىلەرگە قارشى تۇرۇشتا ھەقىقىي باشلامچىلاردىن بولۇشى كېرەك!» بۇ چاقىرىق رازىق مۇھەممەتنىڭ قەلبىدە ھەمىشە جاراڭلاپ تۇرىدۇ، ئۇ خەلق ئۈچۈن باسقان ھەربىر قەدىمىدە ھامان ئەمەلىيەتنى بىرىنچى ئورۇنغا قويىدۇ. دېمىسىمۇ، قەدىمىي يىپەك يولىدىكى مەرۋايىت شەھەر دېگەن نام بىلەن دۇنياغا مەشھۇر بولغان قەشقەرنىڭ ئىجتىمائىي مۇھىتى ئىنتايىن مۇرەككەپ بولۇپ، ئۇنىڭ چېگرىسى بەش دۆلەت بىلەن تۇتىشىدۇ. كىشىلەرنىڭ ئىدىيىۋى ھالىتى تولىمۇ زىددىيەتلىك، بۆلگۈنچىلىك بىلەن قانۇنسىز دىنىي ھەرىكەتلەرنىڭ يامراش ئېھتىمالى ھەر قاچان مەۋجۇت، شىنجاڭنى ۋەتىنىمىز قوينىدىن ئايرىپ چىقىپ، مۇستەقىل «شەرقىي تۈركىستان» قۇرۇشنى خام-خىيال قىلىدىغان مىللىي بۆلگۈنچىلەر بىلەن دىنىي ئەسەبىي كۈچلەر، تېررورچى ئۇنسۇرلارنىڭ يوشۇرۇن سۈيىقەستى ھەر قاچان مەۋجۇت. بۇ خىل شارائىت ئاستىدا، رازىق مۇھەممەت ھەر ۋاقىت پارتىيىنى، خەلقنى، مىللەتلەرنىڭ ئىتتىپاقلىقىنى، باراۋەرلىكىنى، تىنچ-خاتىرجەملىكىنى ئويلىدى، شۇڭا مەيدانى مۇستەھكەم، بايرىقى روشەن ھالدا تەۋرەنمەيدىغان پوزىتسىيىسىنى كۈندىلىك خىزمەت، سىياسىي ھاياتىدىكى ئاساسىي ئىشىنىڭ بىرسى قىلىپ تۇتتى؛ مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى سادىقلىق بىلەن قوغدىدى،

بۆلگۈنچىلىككە قەتئىي قارشى تۇرۇش داۋامىدا، پۇل مۇئامىلە سىستېمىسىدىكى ھەر دەرىجىلىك كادىرلارنى پائال تەشكىللەپ، بۆلگۈنچىلىك، قانۇنسىز دىنىي پائالىيەتلەرنىڭ ئەپت-بەشىرىسىنى ئېچىپ، تەنقىد قىلىپ، مۇستەھكەم قورغان بەرپا قىلىشقا ئاساس سالدى. 2001-يىل 2-ئاينىڭ 13-كۈنى قەشقەر شەھىرى ۋە كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ پاختەكلى يېزىلىرىدا دىنىي ئەسەبىي تېررورچى كۈچلەرنىڭ يوشۇرۇن ئادەم ئۆلتۈرۈشتەك قەبىھ قىلمىشى يۈز بەردى. قورشاپ تۇتۇش داۋامىدا ج خ ساقچىلىرى بىلەن جىنايەتچى ئوتتۇرىسىدا قوراللىق توقۇنۇش يۈز بېرىپ، قەشقەر شەھەرلىك ج خ ئىدارىسىنىڭ بىر نەپەر ساقچىسى شەرەپ بىلەن قۇربان بولدى، ئىككى نەپەر ساقچى ئېغىر يارىلاندى. بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپقان رازىق مۇھەممەت دەرھال كۆپچىلىكنى يىغىپ چوڭ يىغىن ئېچىپ، مىللىي بۆلگۈنچىلەرنىڭ بۆلگۈنچىلىك قىلمىشى ئۈستىدىن شىكايەت قىلىپ قاتتىق ئەيىبلىدى ھەمدە ئىشچى-خىزمەتچىلەرنى تەشكىللەپ، شەھەرلىك ج خ ئىدارىسىگە ۋە دوختۇرخانىغا بېرىپ، قۇربان بولغان ساقچىغا تەزىيە بىلدۈردى، يارىلانغان ئىككى ساقچىدىن ھال سورىدى؛ كېيىن يەنە، قۇربان بولغان ساقچىنىڭ ئۇرۇق- تۇغقانلىرىنى بانكىغا تەكلىپ قىلىپ دوكلات ئاڭلاش يىغىنى ئۇيۇشتۇرۇپ، قەھرىمان نەمۇنىچىنىڭ نەمۇنىلىك ئىش- ئىزلىرى ئارقىلىق، بانكا خادىملىرىنى ئىدىيىۋى تەربىيىگە ئىگە قىلدى.

رازىق مۇھەممەت مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۆز قارىچۇقىدەك ئاسراشتا چىڭ تۇردى. ئۇ مۇقىملىق بولغاندىلا، تەرەققىيات بولىدۇ، ئىناق بولغاندىلا تۇرمۇش باياشات بولىدۇ، ئىتتىپاقلىق دۆلەتنى، خەلقنى قۇدرەت تاپتۇرۇشنىڭ ئاساسى دەپ قاراپ، بۇ يېشىل قارىغاينى ئۆزىنىڭ ئەقىل-ئىدراك،

مېھىر-مۇھەببەت بۇلىقى بىلەن سۇغىرىپ ياشارتتى؛ ئۇ ئايرىم كىشىلەردىكى كۆرۈلۈپ تۇرىدىغان ئايرىمچىلىق، بەستالىشىش ھادىسىلىرىنى يولۇقتۇرغاندا كەسكىن تۇردە مۇنداق دېدى:

— راستىنى دېسەك، خەنزۇ كادىرلار ئانا يۇرتى، قەدىردان ئاتا-ئانىسى، ھەتتا خوتۇن، بالا-چاقىلىرىنى نەچچە مىڭ چاقىرىملىق ئېچكىرى جايلاردا تاشلاپ قويۇپ، بۇ يەرگە كەلدى، ئۇلار ياخشى خىزمەت، پاراۋان تۇرمۇشتىن ۋاز كېچىپ، شىنجاڭنىڭ سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىغا ھەر تەرەپلىمە تۆھپىلەرنى قوشتى، ئۇلارنىڭ بىز ئۇچۇن ئاققۇزغان قان-تەرىنى قانچە قىلساقمۇ قايتۇرۇپ بولالمايمىز. پەقەت ياخشى مۇئامىلە، سەمىمىي كۆڭۈل بىلەنلا تەشەككۈرىمىزنى بىلدۈرىمىز. ئۇلار شۇنداق قىلغان يەردە بىز نېمىشقا ئادىمگەرچىلىك قىلىشقا يارىمايمىز؟ شۇڭا، ئۇلارنى ئاسرىشىمىز، قوغدىشىمىز، خىزمەت، تۇرمۇشىغا ئوڭايلىق يارىتىپ بېرىشىمىز كېرەك.

ھەقىقەتەنمۇ بۇ خىل ئىشقا نىسبەتەن كىشىلەردە ئوخشاش بولمىغان قاراش، مۇرەككەپ ھېسسىيات مەۋجۇت، خىزمەت جەريانىدىمۇ كىشىلەرنىڭ بۇ خىل مۇرەككەپ ھېسسىياتىنى نەزەردىن ساقىت قىلىۋەتكىلى بولمايدۇ، ئەمما رازىق مۇھەممەت ئىشنىڭ ئۇنچىۋالا ئەمەسلىكىنى تەكىتلەيدۇ، پەقەت مەسىلىنى ئۆز يولىدا ھەل قىلسا، ئۆز قانۇنىيىتى بويىچە ئىشلىسە ھېچبىر ئىشنىڭ مۇرەككەپ يېرى يوق دەپ قارايدۇ. ئەمەلىيەتتىمۇ ئۇ قىلىۋاتقان ئىشلار بەك ئاددىي، ئەمما ئەھمىيىتى ئىنتايىن چوڭ، بۇنى نۇرغۇن كىشىلەر بىلىدۇ. بۇ خىل ئىشلاردا رازىق مۇھەممەت بىر تامچە سۇدىمۇ قۇياشنىڭ ئەكسى بولىدۇ، ئاددىي ئىشتىمۇ مۇھەببەت ۋە ھەقىقەت، ساپ دىللىقنىڭ جۇلاسى ئەكس ئېتىدۇ دەپ قارايدۇ.

ھاياتقا ياندىشقان سۆيگۈ

كىشىلىك ھاياتتا يۈز بەرگەن بەزى ئىشلار ھەقىقەتەن ئۇنتۇلغۇسىز بولىدۇ. رازىق مۇھەممەتنىڭ ھاياتىدا، تۇرمۇشىدا بۇنداق ئۇنتۇلغۇسىز ئىشلار بەك كۆپ يۈز بەردى، بۇ يەردە ھەممىسىنى بىرمۇبىر دەپ ئولتۇرۇشنىڭ زۆرۈرىيىتى بولمىسىمۇ، ئەمما 2000-يىلىنىڭ باشلىرىدا يۈز بەرگەن بىر ئىش ئۇنىڭ ئېسىدىن زادىلا چىقمايدۇ. ئاشۇ چاغدىكى ئۈمىد، ئىستەك چاقناپ تۇرىدىغان كۆزلەرنى، چىڭ سىقىلغان قوللارنى پات-پات ئەسكە ئالىدۇ.

قىشنىڭ ھاۋا ئوچۇق بىر كۈنى ئىدى، قاراقۇرۇم تاغلىرىنىڭ شىۋىرغانلىق سوغۇقى قاغىلىق ناھىيىسىنىڭ يېزا-قىشلاقلىرىغا ھۇجۇم باشلىغانىدى. رازىق مۇھەممەت بەك ئالدىراش بولۇپ، پىلانلىغان ئىشلىرىنى تۈگىتىش ھەلەكچىلىكىدە جىددىيلىشىپ كەتكەنىدى. ئۇ مۇشۇ بىرقانچە كۈندىن بۇيان، بەزى ناھىيىلەردىكى تارماق بانكىلارغا بېرىپ، ئالدىنقى يىللىق خىزمەت ئۈنۈمىنى ۋە بۇ يىل يولغا قويۇلىدىغان خىزمەت نىشانلىرىنى، پارتىيە قۇرۇلۇشىنى نىشانلىق باشقۇرۇش ئەھۋالىنى تەكشۈرۈپ-تەتقىق قىلىش بىلەن بولۇپ كېتىپ، ئارام ئېلىشنىمۇ ئۇنتۇغانىدى. بۇ تازا ئۆتكۈنچى ۋاقىت بولغانلىقتىن، تەكشۈرۈشنىڭ كۈن تەرتىپىمۇ زىچ ئورۇنلاشتۇرۇلغانىدى. ھەرقايسى تارماق بانكىدا ئاساسەن بىر كۈنلا تۇرالايتتى. قاغىلىق ناھىيىسىگە بارغاندىن كېيىن ئۇنىڭ ئېسىگە قېيناتىسى كەلدى،

شۇ چاغدائۇ كىشى كېسەل بولغانلىقتىن، رازىق مۇھەممەت ئۆيدىن چىقىدىغان چاغدا ئايالى تاجىگۇلمۇ دادىسىنى يوقلاپ قويۇشنى تاپىلىغانىدى. شۇنداقتىمۇ ئۇ بىر كۈنلۈك خىزمەت ئورۇنلاشتۇرۇشىغا تەسىر يەتكۈزمەسلىكنى نەزەردە تۇتۇپ، كۈندۈزى قېيناتىسىنى يوقلاشقا پۇرسەت چىقىرالمىدى. كەچتە ئىشتىن چۈشكەندە تاماقمۇ يېمەي قېيناتىسىنىڭ ئۆيىگە چاپتى.

بۇ ئادەم ئېغىر دەرىجىدە مېڭە قان تومۇرلىرى قېتىشىش كېسىلى بىلەن ئاغرىپ يېتىپ قالغىلى خېلى كۈنلەر بولغان بولسىمۇ، رازىق مۇھەممەت خىزمەتنىڭ ئالدىراشلىقى، يولنىڭ يىراقلىقى تۈپەيلىدىن يوقلىيالمىدى، ئەمدى بولسىمۇ 250 نەچچە كىلومېتىر مۇساپىنى بېسىپ كېلىپ، يوقلىماي كېتىپ قالسا تولىمۇ سەت تۇراتتى. ئۇ قېيناتىسى ياتقان كارىۋاتنىڭ ئالدىغا بارغاندا، پىلدىرلاپ قالغان كۆزلەر ئۇنىڭغا چوڭقۇر مېھىر-مۇھەببەت بىلەن تىكىلدى، بۇ ھالدىن ئۇنىڭ يۈرىكى ئاغرىدى، پېشانىسىدىن ۋىللىدە تەر تەپچىدى، پۈتۈن بەدىنى قىزىپ كەتتى، بۇ ئۇنىڭ ئەپۇچانلىقنى تەلەپ قىلغان، خىجىللىق ئازابلىغان كۆڭلىنىڭ نامايەندىسى ئىدى. شۇ تاپتا بوۋاينىڭ ئاغرىق پەيدا قىلغان كۆڭۈل غەشلىكى، ئىمجانلىقى، ئورۇقلاپ كەتكەن چىرايى بىلەن نۇرسىز كۆزلىرىدىن مانا مەن دەپ ئىپادىلىنىپ تۇراتتى. بوۋاي ئۆزىنىڭ ھۆددىسىدىن چىقىشقا قادىر ئەمەس ئىدى. شۇڭا، ئورۇقلاپ بىر تېرە-بىر سۆڭەك بولۇپ قالغان قوللىرىنى ئاران-ئاران ئۆزاتتى.

رازىق مۇھەممەت ئۇنىڭ قوللىرىنى تۇتۇپ، تومۇرلىرىنىڭ تېز-تېز، ئەمما جانسىز سوقۇۋاتقانلىقىنى سەزدى. بۇ ھال رازىق مۇھەممەتنى تېخىمۇ كۆڭۈل غەشلىكىگە چۆمدۈردى. ئۇ نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي، كۆڭلى بەكمۇ يېرىم بولغان ھالدا

ئىختىيارسىز ياش تۆكتى. چۈنكى، بوۋاينىڭ بۇنداق زەئىپلىشىپ كېتىشى رازىق مۇھەممەتنىڭ خىيالىغىمۇ كىرمىگەنىدى. بوۋاي كۈيئوغلىغا بولغان چوڭقۇر ھۆرمىتى ۋە كۈيۈمىنى باشتا كۆزلىرىنى چىڭ يۇمغان، كېيىن ئوتلۇق تىككەن روھىي ھالىتى ئارقىلىق ئىپادىلىدى. بۇ نەقەدەر تەسىرلىك مىنۇتلار-ھە؟! ئىككەيلەننىڭ شۇ چاغدىكى ھېسسىياتىنى ئاددىي سۆز بىلەن ئىپادىلەش قىيىن ئىدى. ئۇ چاغلار ئەمدى «تارىخ» قا ئايلاندى، ئەمما بوۋاي قالدۇرۇپ كەتكەن سۆيگۈ، مېھرىبانلىق، تىكلەپ بەرگەن ھايات يولىدىكى نەمۇنىلەر يوقالمىدى.

بۇنىڭدىن 30 نەچچە يىل ئىلگىرى رازىق مۇھەممەت بۇرۇتى خەت تارتمىغان، 21 ياشلىق قىران يىگىت ئىدى. ئۇ قەشقەر شەھىرىدە تۇغۇلغان ۋە قەشقەر شەھىرىدىكى مەكتەپلەردە ئوقۇپ بىلىم ئەھلىگە ئايلانغان بولسىمۇ، رىزقى قاغىلىق ناھىيىسىگە چېچىلغانلىقتىنمىكىن، شۇ يەرگە «قايتا تەربىيە» ئېلىشقا باردى. بۇ دەل شەھەر ئاھالىلىرىنى تارقاقلاشتۇرۇش، زىيالىيلارنى چېنىقتۇرۇش دولقۇنى قوزغالغان يىللار بولۇپ، يېڭى جۇڭگو قۇرۇلغان يىللاردا تۇغۇلغان بۇ يىگىت قاراقۇرۇم باغرىدىكى بۇ گۆھەر ماكاننىڭ بىر ئەزاسى بولۇپ قالدى.

ئۇ شەھەردە تۇغۇلۇپ چوڭ بولغان، يېزىنىڭ جاپا-مۇشەققىتىنى كۆرۈپ باقمىغىنىغا قارىماي ئىرادىسى چىڭ ۋە قەتئىي، جاسارىتى ئۈستۈن، غۇرۇرى كۈچلۈك يىگىت ئىدى. ئۇ «سەھرا» تۇرمۇشىغا تېزلا كۆنۈپ ئۆزلىشىپ كەتتى ھەمدە كېيىنكى كۆپ قېتىملىق بوران-چاپقۇن، كۈرەش، ئىشلەپچىقىرىش ئەمگەكلىرىنىڭ بېسىملىرى، قىش، يەكلىنىشنىڭ سىناقلىرىغا بەرداشلىق بېرىپ، جەمئىيەت قوينىدا بىر كىشىلىك ئورۇنغا ئىگە بولدى. شۇنىڭ بىلەن كۆزگە

كۆرۈنۈپ، دەسلەپتىلا پۇل مۇئامىلە ئورۇنلىرىنىڭ دىققىتىنى تارتىپ خىزمەتكە ئورۇنلاشتى. ئۇنىڭ خىزمەتتىكى قىزغىنلىقى، تۇرمۇشتىكى ئاددىي ـ ساددىلىقى شۇ چاغدىكى بانكا باشلىقىنىڭ دىققىتىنى تارتقان ۋە ئۇنىڭ بېشىنى سىلاپ، پۇل مۇئامىلە كەسپىنىڭ ساھىبى بولۇشىغا تۈرتكە بولغانىدى. بۇ كىشى دەل ئۇنىڭ بولغۇسى قېيناتىسى ـ قۇدرەت روزى ئىدى. دېگەندەك، بۇ ئادەم كېيىن ئۇنى كۆيئوغۇل قىلدى ھەمدە ھەرقايسى تەرەپلەردىن تەربىيىلەپ يېتىشتۈردى.

قېيناتىسىنىڭ ئارزۇ-ئۈمىدلىرى بەك چوڭ ئىدى، ئۇنى ياراملىق ئادەم، ياراملىق جەمئىيەت ئەربابى بولسا دەيتتى، شۇنداقلا كۆڭلىدە ئۇنىڭغا ئىشەنچ قىلاتتى، ئۈمىدىنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئۇنى دائىم خىزمەتنى ئەمەلىي، جانلىق ئىشلەشكە، كەسىپكە جان-دىل بىلەن بېرىلىشكە يېتەكلەيتتى؛ قۇدرەت روزى كۆپ يىللىق ئەمەلىي تەجرىبىگە ئىگە ئادەم بولغاچقا، ئۆزىنىڭ تۇرمۇش سەرگۈزەشتىسى، يەكۈنلىگەن تەجرىبە-ساۋاقلىرى ۋە قازانغان ئۇتۇق-نەتىجىلىرىگە ئاساسەن، ئۇنىڭغا ھاياتلىقنىڭ قايناملىرىدىن قانداق ئۆتۈشنىڭ يوللىرىنى كۆرسىتىپ بەردى، ياشاشتىكى ماددىي ئاساسنى قانداق يارىتىش ۋە ئۇچرىغان قىيىنچىلىقلارنى قانداق ھەل قىلىشنىڭ چارە-تەدبىرلىرىنى ئۆگەتتى. ئۇ دائىم مۇنداق دەيتتى: «پۇل تۇتتۇق-ئوت تۇتتۇق دېگەن گەپ بار، ھەر قانداق ئادەم ئالدى بىلەن قولىدىكى پۇلنى ئۆز يولىدا چىڭ تۇتۇش، لايىقىدا ئىشلىتىش، مۇناسىپ قىممىتىنى نامايان قىلىش كېرەك، بولمىسا ئۇ سېنى كۆيدۈرىدۇ، خاراب قىلىدۇ، ئادەمنى خار-زار قىلغانمۇ، ئەزىز قىلغانمۇ پۇل! ... ھوقۇقمۇ شۇنداق، ھوقۇقنىمۇ توغرا ئىشلىتىش، مۇناسىپ قىممەت ۋە ئېتىبارغا

ئىگە قىلىش لازىم، بولمىسا ئەتراپىڭدىكى بارلىق نەرسىلەرنى، ھەتتا سېنى خاراب قىلىشى مۇمكىن!...»

رازىق مۇھەممەت بۇ گەپلەرنىڭ ھەقىقەت ئىكەنلىكىنى تونۇپ يەتتى، ئەمەلىي خىزمەت جەريانىدا ئۆز بېشىدىن تەكرار ئۆتكۈزدى. نەتىجىدە ئۇ ھەر تەرەپلىمە چېنىقىش، پىشىپ يېتىلىش پۇرسىتىگە ئېرىشتى. بۇنىڭغا چېتىشلىق كىچىك تەپسىلاتلارنى ئويلىسا، ئۇنىڭ نۇرغۇن كەچۈرمىشلىرى ھايات دەپتىرىنىڭ ھەربىر بەتلىرىگە پۈتۈلگەنلىكىنى ھېس قىلىدۇ، بۇلارنىڭ بەزىلىرى ھەقىقەتەن كۈلكىلىك، بەزىلىرى تېخى ھەجۋىي تۈس ئالغان. بىراق، ئاشۇلار ئۇنىڭدا بۇگۈنكىدەك مۇستەھكەم غايە، پارلاق ئىستىقبال يارىتىشنىڭ يولىنى ئېچىپ بەرگەن.

ئەينى يىللاردا رازىق مۇھەممەت ۋە ئاتا-ئانىسى ئۇنىڭ ئاشۇ يىراق ناھىيىدە يىلتىز تارتىپ ئۆيلۈك-ئوچاقلىق بولۇشىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمىگەن، لېكىن رېئاللىق كىمنىڭ ئىرادىسىگە باقىدۇ دەيسىز؟ ئۇ ئاشۇ يەردە ئۆيلۈك-ئوچاقلىق، بالا-چاقىلىق بولدى. بۇ ئۇنىڭ غورۇرى، سىياسىي ھاياتى، كىشىلىك تۇرمۇش يولىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، سۈنئىيلىكتىن تولىمۇ يىراق ئىش ئىدى، بەلكى ئۇنى شۇ چاغدىكى ھاياتنىڭ ئۇنىڭغا بەرگەن مۇكاپاتى دېيىشكىمۇ بولاتتى...

تارىخ شۇنچە يىللار مابەينىدە رازىق مۇھەممەتنىڭ زىممىسىگە نۇرغۇن نەرسىلەرنى يۈكلىدى: تۇرمۇش ئۇنىڭ ئادەملىك قىممىتىنى يارىتىش ئۈچۈن ئۇل سېلىپ بەردى، خىزمەت تۇرمۇش ئېھتىياجىنى قامداشنىڭ بەرىكەتلىك داستىخىنىنى يايدى، كەسىپ ھاياتلىق شان-شەرىپى ئۈچۈن يېشىل چىراغ ياقتى، ھالال ئەجرى ساداقەتمەن، ساپ قەلبىنىڭ ھەققانىيەت، خالىسلىق گۈلخانلىرىدا تاۋلىنىشقا قۇچاق ئاچتى.

ئۇ زىممىسىگە چۈشكەن يۈكلەرنىڭ ھەممىسىنى غالىبلارچە كۆتۈرۈپ، بەجانىدىل ئىشلەپ، ئۇچرىغان قىيىنچىلىقلارنى بىرمۇبىر يېڭىشكە ئادەتلەندى. ئۇنىڭ ئىدىيىۋى بىرلىكى ھەرىكەت بىرلىكىنى كاپالەتكە ئىگە قىلىپ، قازانغان بارلىق ئۇتۇقلىرى باشقىلارنىڭ جانىجان مەنپەئەتلىرى ئۈچۈن بېغىشلاندى. ۋاقىت ياراتقان ئالتۇندەك پۇرسەتلەر ئۇنىڭغا ئوڭ كۆزىدە بېقىپ، ھىممىتىنى ئايىمىدى.

رازىق مۇھەممەت ئەينى يىللاردا، قاغىلىق ناھىيىلىك خەلق بانكىسىدا ئادەتتىكى خىزمەتچى ئىدى. كېيىن، بۆلۈم باشلىقى، بانكىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى بولدى؛ ئاندىن بانكا باشلىقى، 90-يىللارنىڭ ئاخىرىدا قەشقەر ۋىلايەتلىك خەلق بانكىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى ۋە پارتكوم شۇجىسى، بانكا باشلىقى قاتارلىق ۋەزىپىلەرگە تەيىنلەندى.

ئىنچىكىلىسەك، بۇ بەك ئۇزاق جەريان، ئەمما ھەمىشە خىزمەتنىڭ ئالدىراشچىلىقى ئىچىدە ئۆتكەن رازىق مۇھەممەتكە نىسبەتەن تولىمۇ قىسقىدەك تۇيۇلىدۇ. ئۇنىڭ ھايات مۇساپىسىنى خۇددى ناھايىتى تېز ئاققان، چاڭقاق ئېتىزلارنى قاندۇرغان بەرىكەتلىك سۇغا ئوخشىتىش مۇمكىن. ئۇ قىرانلىق چاغلىرىنى ئەسكە ئالغىنىدا ئۇتلۇق ۋۇجۇدىغا پۇل مۇئامىلە كەسپىگە بولغان كۈچلۈك سۆيگۈنىڭ يانداشقانلىقىنى ھېس قىلىدۇ؛ بۇ سۆيگۈ يەنە ئۆز نۆۋىتىدە تۇرمۇشقا، ھاياتقا قىزغىن مۇئامىلە قىلىش، خىزمەتنى ئەستايىدىل، ئىنچىكە ئىشلەش، كەسپكە چوڭقۇر مۇھەببەت باغلاش، تىنىقلا بولىدىكەن بىلىمنى قەدىرلەپ ھەقىقەتنى ياقلاشنى پرىنسىپ ۋە مەۋقە قىلغان. مانا بۇلار ئۇنىڭغا يانداشقان بىر خىل ئېتىقاد، غۇرۇرنىڭ نامايەندىسى، يەنى خىزمەتكە قاتناشقان 1972-يىلىدىن كېيىنكى ھاياتلىق مۇساپىسىدە ئىزچىل سادىق بولۇپ ماڭغان يولىدىكى يېشىل چىراغنىڭ مەنبەسى!

بىر گۆرۆپپا ئادەمنىڭ پەزىلىتى

بىر ئادەمنىڭ پەزىلىتى مىڭغا تېتىيدۇ، بىر گۆرۆپپا ئادەمنىڭ پەزىلىتى مىلليونغا دېگەندەك، رازىق مۇھەممەتتە شۇنداق بىر پەزىلەت باركى، ئۇ يېتەكلىگەن جەڭگىۋار كوللېكتىپمۇ شۇنداق پەزىلەتنى يېتىلدۈرگەن. بۇ پەزىلەت ھەم شەخسكە، ھەم ئومۇمغا مەنسۇپ. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، بۇ بىر گۆرۆپپا ئادەمنىڭ پەزىلىتى خەلققە مەنسۇپ، ئادەمنىڭ پەزىلىتى قەلبىدە يالقۇنجاپ، ھەرىكىتىدە نامايان بولىدۇ. ھەرىكەتنىڭ نەتىجىسى ۋە شان-شەرىپى ئاشۇ خىل پەزىلەتنى نۇرلاندۇرۇپ تۇرىدىغان مەنىۋى گۈلخان ھېسابلىنىدۇ!

رازىق مۇھەممەتنىڭ پارتىيىگە سادىقلىقى، تىلى بىلەن دىلىنىڭ بىردەكلىكى ھايات مۇساپىسىدە يېتىلدۈرگەن ئالاھىدە بىر خىل پەزىلەت، ئۇ ھەمىشە مۇنداق دەيدۇ:

— پارتىيە ۋە پارتىيىنىڭ تەربىيىسى بولمىغان بولسا، مەندەك بىر ئاز سانلىق مىللەت كادىرىنىڭ بۈگۈنكىدەك شان-شەرىپى بولمايتتى، مۇنداق مۇھىم ئورۇننىڭ ماڭا مەنسۇپ بولۇشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. شۇڭا، مەن قىلىۋاتقان ھەربىر ياخشى ئىشىمنى پارتىيىگە قايتۇرۇۋاتقان جاۋابىم دەپ قارايمەن، ئۆمرۈم بويى پارتىيىنى سۆيىمەن، پارتىيىنىڭ دېگىنىنى قىلىمەن، پارتىيىمىز قارشى تۇرغان ئىشقا قەتئىي قارشى تۇرىمەن، قايسى ئىش پارتىيىگە پايدىلىق بولىدىكەن، مەن جان پىدالىق بىلەن سەپنىڭ ئالدىدا ماڭىمەن!

شۇنداق، رازىق مۇھەممەت يۇرەك سۆزى بويىچە پارتىيە-خەلقنىڭ خىزمىتى ئالدىدا، تەقدىرنى پارتىيىنىڭ خىزمىتى ۋە پۇل مۇئامىلە ئىشلىرىنىڭ نەتىجىسى بىلەن چەمبەرچاس باغلاپ كەلدى. بۇ ھال بانكا پارتكومىدىكى بىر گۇرۇپپا ئادەمنىڭمۇ مۇستەھكەم قورغان بەرپا قىلىش، ئۇيۇشۇش ئىقتىدارىنى جارى قىلىش رولىنى ئوينىدى. ماھىيەتتە ئاساسىي مەسئۇلىيەتنى ئۇستىگە ئالغان بىر ئادەم پۈتۈن بانكىنىڭ تۈرلۈك خىزمەتلىرىنىڭ ئوڭۇشلۇق بولۇشىدا ھەل قىلغۇچ ئورۇندا تۇرىدۇ. بۇ پارتىيە پارتىيىنى باشقۇرۇشتىن ئىبارەت پارتىيە قۇرۇلۇشى خىزمىتىنىڭ جانلىق، ئەتراپلىق، ئەستايىدىل ئىشلەنگەنلىكىدە نامايان بولىدۇ.

ھازىر جۇڭگو خەلق بانكىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك مەركىزىي تارماق بانكىسى ئورگىنىدا ۋە ئۇنىڭ قارمىقىدىكى ھەرقايسى ناھىيىلىك تارماق بانكىلاردا 12 پارتىيە ياچېيكىسى، 333 نەپەر ئىشچى-خىزمەتچى، 120 نەپەر پارتىيە ئەزاسى بار. كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇكى، بۇ ئاز ئادەم، كىچىك قوشۇن ئەمەس، قانداق قىلغاندا ئاساسىي قاتلام پارتىيە تەشكىلاتىنىڭ رولىدىن ئۈنۈملۈك پايدىلىنىپ، قوشۇننىڭ سىياسىي ۋە كەسپىي ساپاسىنى ئۆستۈرگىلى بولىدۇ؟ قارىماققا بەك ئاددىيدەك تۇيۇلغان بۇ سوئالنىڭ جاۋابى ئانچە ئاددىي ئەمەس. رازىق مۇھەممەت پارتىيە ئەزالىرى قوشۇنىدىكى باشلامچىلارغا ۋە پارتىيىلىك كەڭ كادىرلارغا تايىنىپ، خىزمەتلەرنى يۈكسەلدۈرۈشتە پارتىيىنىڭ ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش ئەنئەنىسىگە ۋارىسلىق قىلىپ، پارتىيە ئەزالىرى ۋە پارتىيە تەشكىلاتلىرىنىڭ باشلامچىلىق رولىدىن تولۇق پايدىلىنىشنى ئىشقا ئاشۇردى. ئۇ 1998-يىلى بىرىنچى قول رەھبەر بولۇپ بەلگىلەنگەندىن كېيىن،

ئاساسىي قاتلام پارتىيە تەشكىلاتلىرىنى ئومۇميۈزلۈك تەرتىپكە سېلىش خىزمىتىنى چىڭ تۇتتى. ئۆزى باشلامچى بولۇپ، پارتكومنىڭ يىغىنلىرىنى قەرەللىك ئېچىپ، ئاساسىي قاتلام پۇل مۇئامىلە تەشكىلاتلىرىنىڭ ئىقتىسادىي ئىسلاھاتقا ماسلىشىش ئىقتىدارىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش مەقسىتىدە كۆپ قېتىم مۇھاكىمە ئۇيۇشتۇردى. شۇنىڭ بىلەن بىر چاغدا ئاممىنىڭ دېموكراتىيە ھوقۇقىنى يۈرگۈزۈپ، تەكلىپ بېرىش، تەدبىر تۈزۈشكە سەپەرۋەر قىلدى. بىر قىسىم پارتىيە تەشكىلاتلىرىنى تەڭشەپ، ئىلغار كۆچلەرنى سەپلەپ، ئۇلارنىڭ جانلىقلىقىنى، جەڭگىۋارلىقىنى ئاشۇردى. ئۇ پارتىيە قۇرۇلۇشى ۋە پارتىيە ئەزالىرى خىزمىتىدە مۇنداق بىرقانچە ئىشنى نۇقتىلىق قانات يايدۇردى:

بىرىنچى، مۇستەھكەم سىياسىي مەيدان تۇرغۇزۇشقا ئەھمىيەت بەردى. قەشقەرنىڭ تېررىتورىيىسى ئافغانىستان، پاكىستان قاتارلىق بەش دۆلەت بىلەن چېگرىلىنىدۇ، چېگرا لىنىيىسى بىرقەدەر ئۇزۇن، بۇ ھال تېررورچى ئۇنسۇرلارنىڭ سۇقۇنۇپ كىرىشىنى مەلۇم جۇغراپىيىلىك يوچۇق بىلەن تەمىن ئېتىشى تۇرغان گەپ. ئاز سانلىق مىللەت ئاھالىلىرى ئومۇمىي نوپۇسىنىڭ 92% ىدىن كۆپرەكىنى ئىگىلەيدىغان قەشقەردە مۇقىملىق ھەممىنى بېسىپ چۈشىدىغان ئاساسىي ئامىل ھېسابلىنىدۇ. رازىق مۇھەممەت بانكا ئىشچى- خىزمەتچىلىرىنىڭ مۇشۇ جەھەتتىكى سەزگۈرلۈكىنى ئاشۇرۇش ئۈچۈن زور تىرىشچانلىق كۆرسەتتى. ئۇ ۋەتەننىڭ بىرلىكىنى، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى قوغداشنى ھەربىر ئادەمنىڭ مۇقەددەس بۇرچى قىلىشنى، سىياسىي، ئىدىيىۋى، تەشكىلىي، ھەرىكەت جەھەتتە پارتىيە مەركىزىي كومىتېت بىلەن يۈكسەك دەرىجىدىكى

بىردەكلىكنى ساقلاشنى ھەر ۋاقىت تەشەببۇس قىلدى؛ شۇنىڭ بىلەن بىر چاغدا «قانۇن بويىچە ئۆز-ئۆزىنى ئىدارە قىلىش» پرىنسىپى ئاساسىدا «ئۈچ نىزام»نى تۈزۈپ يولغا قويدى: «نىزام»مىللىي بۆلگۈنچىلەر بىلەن مۇرەسسەسىز كۈرەش قىلىش، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىغا پايدىسىز ئىشلارنى ۋە سۆزلەرنى قەتئىي قىلماسلىق، پارتىيىلىك كادىرلار دىنغا ئىشەنمەسلىك، قانۇنسىز دىنىي ھەرىكەت بىلەن شۇغۇللانماسلىق، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى قوغداشنىڭ نەمۇنىچىلىرىدىن بولۇشتىن ئىبارەت ئاساسىي مەزمۇنلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولۇپ، ئۇنى ھەر بىر ئادەمنىڭ سىياسىي قىياپىتىنى ئۆلچەيدىغان، يىللىق خىزمىتىنى باھالايدىغان پرىنسىپ قىلدى. چوڭ-كىچىك يىغىنلاردا: «خەنزۇ يولداشلار بىزنىڭ سەپدىشىمىز، ئۇلار ئىچكىرىدىكى ياخشى تۇرمۇش شارائىتىنى، ئاتا-ئانا، ئۇرۇق-تۇغقان، يۇرت-ماكانىنى تاشلاپ، قەشقەرنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن كەلگەن. . . شۇڭا، ئۇلارنى سىياسىي جەھەتتە تىنچ، تۇرمۇش جەھەتتە خاتىرجەم قىلىشىمىز كېرەك، ئۇلارنىڭ ئۆزىنى تەقدىم قىلىشتەك روھىنى چۈشىنىشىمىز ۋە تونۇشىمىز كېرەك!» دېدى ھەمدە بىر قىسىم ئاز سانلىق مىللەت كادىرلىرىنى ئىچكىرىگە ئەۋەتىپ، ئېكسكۇرسىيە، ئۆگىنىش پۇرسىتى يارىتىپ بېرىپ، ئىدىيىسىدە ئىلغار تونۇش ھاسىل قىلىشقا يېتەكلىدى. ئىشچى-خىزمەتچىلەر ئارىسىدا ماركسىزملىق مىللەت، دىن، تارىخ قارىشى ۋە «ئۈچ ئايرىلالماسلىق»، «بىرگە قارشى تۇرۇپ، ئۈچنى قوغداش» تەربىيىسىنى قانات يايدۇردى.

ئىككىنچى، پارتىيە قۇرۇلۇشى ئارقىلىق پارتىيىلىك كادىرلارنىڭ سۇپەت-ساپاسىنى يۇقىرى كۆتۈردى. بىر قانچە

يىلدىن بۇيان، رازىق مۇھەممەت بانكا سىستېمىسىدىكى پارتىيىلىك كادىرلارنىڭ پارتىيىۋىلىك پرىنسىپى ۋە خىزمەتلەردىكى باشلامچىلىق، نەمۇنىلىك رولىنى جارى قىلدۇرۇشتا چىڭ تۇردى، پارتىيە قۇرۇلۇشىنى ياخشىلاپ، پارتىيە پارتىيىنى باشقۇرۇش، ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش ئىقتىدارىنى يۇقىرى كۆتۈرۈشنى مۇستەھكەم ئاساسقا ئىگە قىلىش يۈنىلىشىنى بويلاپ، پارتىيىلىك كادىرلارغا بولغان ئۆزىنى ئۆزى باشقۇرۇش، ئۆزىنى ئۆزى يېتەكلەشنى قانات يايدۇردى؛ پارتىيە قۇرۇلۇشى خىزمىتى داۋامىدا كەسپىي خىزمەتنى ئەمەلىيەتكە تەتبىقلاپ، تۇرلۇك پائالىيەتلەرنىڭ مەزمۇنى مول، شەكلى جانلىق بولۇش، خەلققە پايدىلىق بولغان ئۇنۇملۇك مۇلازىمەت ۋە چارىلەرنى يولغا قويۇش، ئەمەلىي ئۇنۇمگە ئەھمىيەت بېرىشتىن ئىبارەت 20 خەتلىك ئۆلچەمنى ئوتتۇرىغا قويدى؛ «ئۈچ يىغىن، بىر دەرس» تۈزۈمىنى دائىملاشتۇرۇپ، پارتىيىلىك كادىرلارنىڭ نەزەرىيە بىلىمى، غايە-ئېتىقاد، ۋەزىيەت تەربىيىسى ئېڭىنى مۇستەھكەملىدى. ئۈچتە يېڭى بولۇش تەشەببۇسى جەريانىدا قانۇن، تارىخ، باشقۇرۇش ئىلمى، پەن-تېخنىكا ئىگىلەش كەيپىياتىنى ئەۋج ئالدۇردى.

ئۈچىنچى، پاك-دىيانەتلىك بولۇشتا چىڭ تۇرۇپ، كەسپىي ئىستىلنى ساغلام تەرەققىي قىلدۇردى. رازىق مۇھەممەت مەسئۇلىيىتىنى ئادا قىلىشتا باشتىن-ئاخىر باشلامچى بولدى، ئاددىي-ساددا تۇرمۇش كەچۈرۈش، سەمىمىي مۇلازىمەت قىلىش، باشقىلارنىڭ خاتىرجەملىكى ئۈچۈن جان پىدالىق كۆرسىتىش، ئاممىنىڭ مەنپەئىتىنى ھەممىدىن ئۈستۈن ئورۇنغا قويۇشتەك بىر قاتار تەسىرلىك ئىشلىرى ئارقىلىق، بانكا سىستېمىسىدىكى كەڭ پارتىيە ئەزالىرى ۋە ئىشچى-خىزمەتچىلەرنى ئىزچىل

تەسىرلەندۈرۈپ كەلدى. ئۇ 1986-يىلى مەملىكەت بويىچە پۇل مۇئامىلە سىستېمىسىدىكى ئەمگەك نەمۇنىچىسى بولغاندىن كېيىن، بەلگىلىمە بويىچە بىر دەرىجە ئىش ھەققى قوشۇپ بېرىلەتتى، بىراق ئەينى چاغدا ئۇ سىياسىي خىزمەت بۆلۈمىنىڭ بۆلۈم باشلىقى بولغاچقا، بۇ ئىشنى بانكا باشلىقلىرىغا دېمىدى. ئۇنىڭ ئىش ھەققى ئۆستۈرۈلمىدى. ئۇ باشلامچىلىق بىلەن ئۆزىگە قاتتىق تەلەپ قويۇش بىلەن بىر چاغدا، بانكىدىكى پارتىيىلىك كادىرلارغىمۇ قاتتىق تەلەپ قويدى، ھۆكۈمەت ئىشىنى پاك، ئادىل بېجىرىشتە باشتىن-ئاخىر «تۆتتە قاتتىق بولۇش» ئۆلچىمىدە چىڭ تۇرۇپ، بانكىنىڭ پارتىيە ئىستىلى ۋە كەسپىي ئىستىلىنى نامايان قىلىپ، ئوبراز تىكلىدى، ئىناۋەتنى ھەممىدىن ئەلا بىلدى. بارلىق خادىملار ئارىسىدا پۇل مۇئامىلە كەسپىي ئەخلاقىغا رىئايە قىلىدىغان، قانۇن بويىچە نازارەت قىلىپ باشقۇرۇشقا جۈرئەت قىلىدىغان كەيپىياتنى بارلىققا كەلتۈردى، بۇ جەرياندا ئۇ پارتىيە ئەزالىرىنىڭ تۈزۈم قۇرۇلۇشىنى تېزلىتىپ، كىم نېمە ئىش قىلىش، قانداق قىلىشنى قېلىپلاشتۇرۇشنىڭ ئاساسىنى تۇرغۇزدى؛ تەكشۈرۈپ-تەتقىق قىلىش ئارقىلىق، پارتىيە قۇرۇلۇشىنى ياخشىلاش بويىچە مەسئۇلىيەت تۈزۈمى، تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلىش تۈزۈمى، تەكشۈرۈش-سىناق تۈزۈمى، ئىدىيە، تەشكىلىي تۈزۈم قۇرۇلۇشى قاتارلىقلار بويىچە 20 نەچچە تۈزۈم تۇرغۇزۇپ، پارتىيە ئەزالىرىنىڭ نەمۇنىلىك، باشلامچىلىق، ئاۋانگارتلىق رولىنى ياخشى جارى قىلدۇردى، بۇنىڭ بىلەن بانكىنى تۈزەشتە ئالدى بىلەن پارتىيە ئىستىلىنى توغرىلاش، پارتىيە ئىستىلىنى توغرىلاشتا قاتتىق بولۇش، قاتتىق بولۇشتا تەربىيىدە قاتتىق بولۇش، باشقۇرۇشتا قاتتىق بولۇش، نازارەتتە

قاتتىق بولۇشنى ئىشقا ئاشۇرۇپ، پارتكومنى بىر جەڭگىۋار قورغانغا ئايلاندۇردى.

تۆتىنچى، «ئۇچكە ۋەكىللىك قىلىش» مۇھىم ئىدىيىسىنى ئەمەلىيەتتىن ئۆتكۈزۈپ، ھەمىشە ئاممىنىڭ مەنپەئىتىنى ئويلاپ، باشقىلارنى سەمىمىيەت بىلەن يېتەكلىدى. رازىق مۇھەممەت مۇنداق قارىدى: ياخشى بىر قوشۇننى بەرپا قىلىش بىر تەرەپكىلا باغلىق ئەمەس، بۇنىڭدا باشقۇرۇشقىلا تايانغان بىلەن مەسىلە ھەل بولمايدۇ، شۇڭا تەربىيىلەش، يېتەكلەشكىمۇ ئەھمىيەت بېرىش كېرەك.

رازىق مۇھەممەت «ئۇچكە ۋەكىللىك قىلىش» مۇھىم ئىدىيىسىنى ئەمەلىيەتتىن ئۆتكۈزۈش جەريانىدا، ئىشچى-خىزمەتچىلەرنى تۆرلۈك تەربىيىلەش، بىلىم ئاشۇرۇشقا ئەھۋەتكەندىن باشقا، بىر قىسىم كەسپىي خادىملار، پارتىيە ئەزالىرىغا بولغان تەربىيىلەش، يېتەكلەشنىمۇ چىڭ تۇتتى. 1997-يىلىنىڭ ئاخىرىدا، مەركىزىي تارماق بانكا ئورگىنى xx نىڭ كاندىدات پارتىيە ئەزالىقىنى رەسمىيلەشتۈرۈشنى ئوتتۇرىغا قويدى. ئەسلىدە، خەلق بانكىسى ئىشچى-خىزمەتچىلىرى كېپىل بولۇپ باشقا بانكىلاردىن، بولۇپمۇ ئامانەت-قەرز كوپېراتىپىدىن باشقىلارغا قەرز پۇل ئېلىپ بېرىشكە بولمايتتى. ئەمما، ھېلىقى «كاندىدات پارتىيە ئەزاسى» بۇنىڭغا خىلاپلىق قىلىپ، باشقىلارغا 100مىڭ يۈەن قەرز ئېلىپ بەرگەنىدى. بۇ ئىش سېزىلگەندىن كېيىن رازىق مۇھەممەت ئۇنىڭ بىلەن ئايرىم سۆزلىشىپ، پايدا-زىيان مۇناسىۋىتىنى ئېنىق چۈشەندۈردى ھەمدە پارتىيە ياچېيكىسىنىڭ رەسمىيلەشمىگەن بۇ پارتىيە ئەزاسىغا قاتتىق تەلەپ قويۇپ، كەسكىن بىر تەرەپ قىلىشنى ئورۇنلاشتۇردى. كېيىنكى باسقۇچتا، XX نىڭ قەرز پۇلنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئىشى تولۇق ئىشقا ئاشمىغاچقا، ئۇنىڭ كاندىدات پارتىيە ئەزالىق

سالاھىيىتىنى ئېلىپ تاشلىدى؛ مەركىزىي تارماق بانكىنىڭ قوغداش ساقچىسى XX كومپارتىيە ئەزاسى تۇرۇقلۇق ئىدىيە ئۆزگەرتىشنى بوشاشتۇرۇپ قويۇپ، ئۆزگە قاتتىق تەلەپ قويماي، يىل ئاخىرىدا لاياقەتسىز باھالىنىپ قالدى. رازىق مۇھەممەت كۆپ قېتىم ئۇنىڭ بىلەن ئايرىم سۆزلىشىپ يېتەرسىزلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىپ، ئالغا بېسىشقا ئىلھام بەردى. ياندۇرقى يىلى ئۇ قايتىدىن لاياقەتلىك پارتىيە ئەزاسى بولۇپ باھالاندى. بۇنداق ياخشى پەزىلەتنى باشقا كومپارتىيە ئەزالىرى ئارىسىدىنمۇ كۆپلەپ ئۇچراتقىلى بولىدۇ. مەملىكەتلىك ئەمگەك نەمۇنىچىسى مۇھەممەت ھەسەن، پەن-تېخنىكىدا ئالغا بېسىش ماھىرى، پۇل مۇئامىلە سىستېمىسىدىكى 10 مۇنەۋۋەر ياشنىڭ بىرسى بولغان جاڭ جيەن، شىنجاڭ بويىچە مۇنەۋۋەر ياش قوغدىغۇچى ۋۇخۇڭخۋى قاتارلىقلارمۇ ئەنە شۇنداق پەزىلەتنى نامايان قىلغان كىشىلەردۇر. رازىق مۇھەممەت ۋە ئۇنىڭ جەڭگىۋار قوشۇنىدىن 1996-يىلىدىن بۇيان يېتىشىپ چىققان مۇنەۋۋەر كومپارتىيە ئەزاسى پۈتۈن ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىڭ % 60 نى ئىگىلىدى. 1996-يىلىدىن 1998-يىلىغىچە ئورگان پارتىيە ياچېيكىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم تەرىپىدىن ئۇدا ئۈچ يىل ئىلغار ئاساسىي قاتلام پارتىيە تەشكىلاتى، 2001-يىلى خەلق بانكىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك مەركىزىي تارماق بانكىسى پارتكومى جۇڭگو خەلق بانكىسى شىئەن شۆبە بانكىسى پارتكومى تەرىپىدىن ئىلغار ئاساسىي قاتلام پارتىيە تەشكىلاتى بولدى، 2002-يىلى ئىككى مەدەنىيلىك قۇرۇلۇشىدىكى ئىلغار ئورۇن، مەملىكەت بويىچە خەلق بانكىسى سىستېمىسىدىكى بىخەتەرلىك، قوغداش خىزمىتىدىكى ئىلغار ئورۇن، ۋىلايەت، ئاپتونوم رايون بويىچە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىدىكى نەمۇنىچى ئورۇن، 1999-يىلىدىن بۇيان، ۋىلايەت بويىچە جەمئىيەتنى ھەر تەرەپلىمە تۈزەشتىكى ئۇدا ئىلغار ئورۇن بولۇپ باھالاندى.

تىزگىن تۈزىدۇ

ئۆتكەن ئەسىرنىڭ 80-يىللىرى بۇ ئانا تۇپراقنىڭ قوينىدا ئاجايىپ رەڭدار جانلىنىشلار بارلىققا كەلدى. كىشىلەر تۇيغۇسىنىڭ بىردىنلا ئۆزگىرىشى پۈتكۈل ئىجتىمائىيەتكە تەسىر كۆرسەتتى. ئىپتىدائىي ئىشلەپچىقىرىش ئىسكەنجىسىدە بوغۇلۇپ گادايلىشىپ كەتكەن ئەقىل باغلىرى ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا رەڭگارەڭ چېچەككە پۈركىنىپ، نامراتلىق، نادانلىق كىشەنلىرىنى تەدرىجىي پاچاقلاپ، ھاياتقا يېڭىچە بىر تۇرمۇش پۇرىقىنى ئاپىرىدە قىلىشقا باشلىدى. ھايات شۇ تەرىقىدە داۋاملىشىپ، تەرەققىيات مارشىنى ياڭرىتىپ، كىشىلەرنىڭ قىممەت قارىشىنى تۆۋەن دەرىجىدىكى ھېسسىي قىممەت قارىشىدىن ماددىي قىممەت قارىشىغا يۈزلەندۈردى. بۇ ئۆزگىرىشلەر دەسلەپتە كىشىلەرنىڭ ئېڭىدىكى زامانغا ماسلاشمايدىغان نۇرغۇن نەرسىلەرنى سۈپۈرۈپ تاشلاپ، ئۇنىڭ ئورنىغا پۇلدىن ئىبارەت ئالاھىدە ئالماشتۇرۇش ۋاستىسىنى دەسسەتتى. كىشىلەرنىڭ بۈگۈنكى قىممەت قارىشى ۋە تۇرمۇش پاراۋانلىقىنى ئەنە شۇنىڭ مەھسۇلى دېيىشكە بولىدۇ. ۋاھالەنكى، بۇ ھال كىشىلەرنىڭ ئاساسلىق نەزىرىنى پۇل مۇئامىلە ئورگانلىرىغا، بولۇپمۇ بانكا ئورۇنلىرىغا ئاغدۇرۇشقا سەۋەب بولدى. شۇنىڭ بىلەن كىملەردۇر تۈرلۈك ۋاستىلەرنى ئىشقا سېلىپ ئۇنىڭدىن خېلى زور نەپ ئالدى، تۈرلۈك ئۇسۇللارغا تايىنىپ قىممەت ياراتتى. كېيىنچە بەزىلەر بۇ ساھەدىكى

كەسكىنلىك ئىچىدە نابۇت بولدى، بەزىلەر ھەقىقەتەن ئىگىلىك تىكلەپ خوجايىنغا ئايلاندى. سوتسىيالىستىك بازار ئىگىلىكى ۋە بازار ئىگىلىكىگە قەدەم قويۇش جەريانىدا بانكىنىڭ بىر قىسىم كادىرلىرى ئوخشاش بولمىغان دەرىجىدە يولدىن چەتنىدى ياكى ئىسلاھاتنىڭ قىسمەن يوچۇقلىرىدىن پايدىلىنىش خام خىيالىدا بولۇپ، قەدىمىنى قىڭغىر باستى، نەتىجىدە بانكىنى ۋە ئۆزىنى ئوخشاش بولمىغان دەرىجىدە زىيانغا ئۇچراتتى، بەزىلەر ھەتتا چىرىكلىشىپ، بانكىنىڭ ئوبرازىنى بۇلغىدى…

ئىسلاھاتنىڭ دەسلەپكى نۇرغۇن ساۋاق ۋە تەجرىبىلەر رازىق مۇھەممەتنىڭ كۆڭۈل ئېكرانىدا بىرمۇبىر تىزىقلىق ئىدى، ئۇ بانكا ئىشچى-خىزمەتچىلىرىنىڭ مۇشۇ خىل ئىشلارغا ئارىلىشىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ، بۇنىڭدىن ساقلىنىش ئۈستىدە خېلى بۇرۇنلا باش قاتۇرغان ۋە بىر قىسىم تەسەۋۋۇرلارنى كۆڭلىگە پۈككەنىدى. 1998-يىلىدىن كېيىن، قول ئاستىدىكىلەر بىلەن كۆپ قېتىم كېڭىشىپ، ئاخىر پارتىيىنى قاتتىق باشقۇرۇش، بانكىنى قاتتىق تۈزەش، ئىستىلنى قاتتىق نازارەت قىلىش، قاتتىق تەدبىر قوللىنىپ، پۇل مۇئامىلە كەسپىدىكى خاتا خاھىشلارنى چەكلەشنى ئىشقا ئاشۇرۇش بويىچە بىر قاتار ئالدىنى ئېلىش چارىلىرىنى يولغا قويۇشنى قارار قىلدى. ئۇ ھەممە تەرەپنى قېلىپلاشتۇرۇش ۋە بۇ ئارقىلىق مۇستەھكەم توغان ياساپ، خاتالىق يۈز بېرىشنىڭ ئالدىنى ئېلىشنى ئوتتۇرىغا قويدى. شۇنىڭ بىلەن كەسىپتە قائىدە-قانۇن، نىزاملارنى ئاساس قىلىپ، ئۆز سىستېمىسىنىڭ قائىدە-تۈزۈم قۇرۇلۇشىنى مۇستەھكەملەشنى چىڭ تۇتتى . بۇنىڭ تۈرتكىسىدە بانكىنىڭ ھەممە ساھەلىرى، ھەر بىر ئادەم، ھەر بىر ئىش تۈرى بويىچە رىئايە قىلىشقا تېگىشلىك بەلگىلىمە، ئۆلچەملەرنى

بىرمۇبىر تۈزۈپ چىقتى ۋە دەرھال يولغا قويۇپ ئەمەلىيلەشتۈردى. 1999-يىلىدىن ئېتىبارەن ھەممە ئىش قېلىپلىشىش، مۇنتىزىملىشىش يولىغا كىردى. كادىر، ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىڭ ھوقۇق، مەجبۇرىيەت دائىرىسى ئېنىق بېكىتىلگەنلىكتىن، ئۆز خىزمىتىدىكى دېموكراتىيە ھوقۇقى ياخشى جارى قىلدۇرۇلدى، ھەممەيلەندە كۆڭۈل ئازادلىك ۋە قىزغىنلىق بارلىققا كېلىپ، كەسپىي ئۆگىنىش، ئۆزلەشتۈرۈش، ئىشلىتىش تەشەببۇسكارلىقى يۇقىرى كۆتۈرۈلدى.

رازىق مۇھەممەت ھەممە ئىشتا پارتكومنىڭ بېكىتكىنى بويىچە ئۆزى باشلامچى بولۇپ تۈزۈمنى قاتتىق ئىجرا قىلدى. ئەمەلىيەت جەريانىدا كىم خىلاپلىق قىلسا، يۈز-خاتىر قىلماي بېكىتكەن پرىنسىپ بويىچە جازالىدى، ئىشنى لىللا قىلىپ بەگدىن، خاندىن قورقمىدى.

1999-يىلى، ۋىلايەتلىك مەركىزىي تارماق بانكا 17 ئورۇندىكى پۇل مۇئامىلە ئاپپاراتىنى تەرتىپكە سېلىش ۋە نۇقتىلىق تىجارەت ئورۇنلىرىنى ئارىلاپ تەكشۈرۈش خىزمىتىنى قانات يايدۇردى. بۇ چاغدا بىر قىسىم تەكشۈرۈش ئوبيېكتلىرى قىسمەن ناتوغرا ئىشلىرىنى يوشۇرۇشنىڭ كويىدا بولدى، ئەمما رازىق مۇھەممەت ۋە مەركىزىي تارماق بانكىدىكى مۇناسىۋەتلىك مەسئۇللار بۇنىڭغا قىلچە سۇلھى-سالا قىلىش پوزىتسىيىسىنى تۇتماستىن، بەلكى مۇلازىمەتتە ئەلا بولۇپ، ئۇلارغا قانۇننى يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا چۈشەندۈردى، قانۇن-تۈزۈمگە خىلاپ كەسىپ بېجىرگەن ئىككى ئورۇنغا ئايرىم-ئايرىم ھالدا 80 مىڭ يۈەن ۋە 25 مىڭ يۈەن جەرىمانە قويۇپ نەقلەشتۈردى، شۇنداقلا ئۇلارنى 1993-يىلىدىن 1995-يىلىغىچە بەلگىلىمىگە خىلاپ

تارقاتقان 40 مىليون يۈەن قەرز پۇلنى دەرھال يىغىۋېلىشقا بۇيرۇدى. يەنە بۇنىڭلىق بىلەن بولدى قىلماي ئومۇمىي ئۇقتۇرۇش ئارقىلىق تەنقىدلەپ، باشقا جايلارنىڭ ئىبرەت ئېلىشىنى تەۋسىيە قىلىپ، پۇل مۇئامىلىنىڭ بىخەتەرلىكىنى قوغدىدى. بۇ جەرياندا ئۇ ھەر قانداق توسالغۇنى يېڭىپ، بەلگىلىمىنى قاتتىق ئىجرا قىلغانلىقتىن، ۋىلايەت بويىچە ھېساب سىرتىدا ئىش قىلىش، بەلگىلىمىگە خىلاپ قىلمىش بىلەن شۇغۇللىنىش ھادىسىلىرىنىڭ قايتا يۈز بېرىشى ئۈنۈملۈك تىزگىنلەندى.

خەلق بانكىسىنىڭ نازارەت قىلىپ باشقۇرۇش دائىرىسىدىكى ھەرقايسى بانكىلار رازىق مۇھەممەتكە باھا بەرگەندە مۇنداق مۇئەييەنلەشتۈردى: مەركىزىي تارماق بانكىنىڭ پۇل مۇئامىلە ئاپپاراتلىرىنى باشقۇرۇش، قانۇن يۈرگۈزۈش، نازارەت قىلىشتىكى ئەمەلىي يېتەكچىلىكى جانلىق بولغانلىقتىن، ۋىلايىتىمىزنىڭ ئىقتىسادى ئېقىپ كەتمىدى، بەلكى تەرەققىي قىلدى، بۇنىڭدىكى تۆھپىدە رازىق مۇھەممەتنىڭ ئەجرى كۆپ. ئۇ قوش ئازايتىش خىزمىتىنى چىڭ، قاتتىق تۇتۇپ، ئىنچىكە ئىشلەپ، ياخشى پۇل مۇئامىلە مۇھىتىنى يارىتىشقا ئاساس سالدى...

پۇل مۇئامىلە ساھەسىدىكىلەر قاچانلا بولمىسۇن رازىق مۇھەممەتنىڭ ھەقىقەتەن ئېسىل پەزىلەتلىك ئادەملىكىنى تىلغا ئالىدۇ، رەھبەرلىك سەنئىتى جەھەتتىكى ئۈستۈنلۈكىنى ئاغزى-ئاغزىغا تەگمەي ماختىشىدۇ. شۇڭا ئۇ، ھەر مىللەت ئاممىسىنىڭ يۇقىرى باھاسىغا ئېرىشىپ كەلمەكتە. بۇنىڭ ئىچىدىكى «رەھبەرلىك سەنئىتى ئۈستۈن» دېگەن قاراشنى نۇرغۇن ئادەم تولۇق چۈشەنمەسلىكى مۇمكىن. ئۇنداقتا تۆۋەندىكى

كونكرېت پاكىتلارغا نەزەر ئاغدۇرۇپ باقايلى:

بىرىنچىدىن، رازىق مۇھەممەت ھەرقانداق تۈزۈمنى ئىجرا قىلىشنى ئۆزىدىن باشلىدى، تۈزۈمنى تۈزگەن ئىكەن، ئۆزى باشلامچىلىق بىلەن بويسۇندى. بۇ جەھەتتە ئۇ «ئۆزىنى سورىغان يۇرت سورار» نى ئۇبدان بىلدى؛ ئىككىنچىدىن، ئۆز نەپسىگە چوغ تارتمىدى، باشقىلارنىڭمۇ ھۆكۈمەت پۇلىنى خالىغانچە بۇزۇپ-چېچىپ يېيىشىگە يول قويمىدى. ئۇ ئۆزىگە تېگىشلىك بولغان ئەجىر مېۋىسىدىن باشقا ھەرقانداق پايدا-مەنپەئەتنى بىرىنچى بولۇپ چەكلىدى، چىرىكلىككە قارشى تۇردى، باشقىلارنىمۇ شۇنداق قىلىشقا يېتەكلىدى. خىزمەتتە پرىنسىپسىزلىق قىلغانلارنى كىم بولۇشىدىن قەتئىينەزەر جازالىدى؛ ئۈچىنچىدىن، ئاممىنىڭ ھوقۇق-مەنپەئەتىنى قوغدىدى. ئۇ ھەر بىر مۇھىم ئىشنى بانكىنىڭ خىزمەت تەرتىپىدىكى بەلگىلىمە بويىچە، ئالدى بىلەن، مۇناسىۋەتلىك كىشىلەرنىڭ مۇھاكىمىسىگە قويدى، ئۆزۈمچىلىكتىن ساقلاندى، باشقىلارنىڭ مۇناسىۋەتلىك ئىشلىرىنىمۇ پرىنسىپ بويىچە بېجىردى. بىر ئادەم يېتەكلەش، كۆپ ئادەم قارار قىلىش، ئومۇملاشتۇرۇپ ئىجرا قىلىش تۈزۈمىنى يۈرگۈزۈپ، باشقىلارنىڭ دېموكراتىك ھوقۇقىغا ھۆرمەت قىلدى، ھەربىر ئادەمگە ئۆزىنىڭ خىزمەت دائىرىسى بويىچە ھوقۇق بەردى، مەجبۇرىيەت يۈكلىدى، خىزمىتىگە چات كىرىۋالماي، كېيىنگە قوشۇق سالماي، مۇستەقىل كەسىپ بېجىرىش ئىقتىدارىنى جارى قىلدۇرۇشقا پۇرسەت يارىتىپ بەردى؛ تۆتىنچىدىن، قوسۇرچىلىقتىن ساقلاندى، كىم مەسىلە سادىر قىلسا، ئاشكارا تەنقىدلەپ تۈزەتتى، كىم نەتىجە قازانسا دەل ۋاقتىدا، نەق مەيداندا مۇكاپاتلاپ، تېخىمۇ ياخشى ئىشلەشكە ئىلھاملاندۇردى،

ئەمەلىيەتنى ئاساس قىلىپ، باشقىلارنىڭ ئىشىدىن ھە دېگەندە قۇسۇر ئىزدىمەي، ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە رىغبەتلەندۈرۈش يولى بىلەن يېتەكلەشنى بىرلەشتۈرۈپ، ئىشنىڭ ياخشى تەرىپىنى ئالدىنقى ئورۇنغا قويدى؛ بەشىنچىدىن، ئۆزئارا كۆيۈنۈشنى خىزمەتنى ئىلگىرى سۈرۈشنىڭ تۈرتكىسىگە ئايلاندۇردى. تۇرمۇشتا ئاددىي-ساددا، خىزمەتتە ئاكتىپ، ئەستايىدىل بولدى، كۆيۈنۈشكە تېگىشلىك بولغانلارغا كۆيۈندى، غەزەپلىنىشكە تېگىشلىك ئىشلارغا قاتتىق نەپرەت ياغدۇردى، ئاممىۋى لۇشيەندە چىڭ تۇرۇپ، ئامما ئارىسىغا چوڭقۇر چۆكتى ۋە مېھىر-شەپقەت يەتكۈزۈپ، قېرىنداشلىق رىشتىنى مەھكەم چاتتى. شەخسىيەتچىلىك، مەزھەپچىلىك، داغۋازلىق، مەمەدانلىقتىن يىراق تۇردى. ئۆزىنى سەمرىتىش، ئۆز تەرەپدارلىرى بولمىغانلاردىن ئۆچ ئېلىشتەك شەخسىيەتچىلىكنى سادىر قىلمىدى؛ ئالتىنچىدىن، پارتىيىۋىلىك مەيدانىدا ئېغىشماي چىڭ تۇردى، قانۇن ئىجرا قىلىشنىڭ باشلامچىلىرىدىن بولدى. مانا بۇ تەرەپلەر رازىق مۇھەممەتنىڭ بۈگۈنىنى، ئۇنىڭ كىشىلەر قەلبىدىكى شۆھرىتىنى بارلىققا كەلتۈرگەن. قاراڭ، ئاشۇ پەزىلەتلەر ئۇنىڭدا بولغان ئىكەن، كىممۇ قۇسۇر تېپىشقا جۈرئەت قىلالىسۇن؟!

بۈگۈنكى زامان تۇرمۇشىدا ئادەملەر، بولۇپمۇ رەھبىرىي كادىرلار قىڭغىر يولدىن، ناتوغرا ئىشلاردىن يىراق تۇرسىلا، پاك دىيانىتىنى نۇرلاندۇرۇپ، ئادىللىق بىلەن ئىش قىلسىلا، ئۇنى ھېچقانداق كۈچ قارشى چىقىپ ئاغدۇرالمايدۇ. ئۇنىڭ مۇۋەپپەقىيىتى ئەنە شۇنداق جەريانلارنىڭ يىغىندىسىدىن ھاسىل بولغان!

شەرەپ مۇنبىرىدە چاقنىغان نۇر

رازىق مۇھەممەت شۇ تاپتا كۇمۇش لاچىنغا ئولتۇرۇپ، يەنە كۆك قەرىگە شۇڭغۇش ئالدىدا تۇراتتى. ئۇ بىرقانچە كۈننىڭ ئالدىدا غەربتىن شەرققە ـ پايتەخت بېيجىڭغا قاراپ ئۇچقانىدى، مانا ئەمدى شەرقتىن غەربكە ـ ئانا دىيار قەشقەرگە قايتىشقا تەرەددۇتلاندى. سەپەرگە ئاتلىنىش مىنۇتلىرى يېقىنلاشقانسېرى قەلبىدىكى چەكسىز ھاياجان رەڭگىرويىدا ئىپادىلىنىپ، تەسۋىرلىگۈسىز خۇشاللىق جىلۋىلىنەتتى. بەختىيارلىق بىلەن پەخىرلىنىش تۇيغۇسى چىرمىغان ۋۇجۇدىدا چەكسىز مىننەتدارلىق، سۆيۈنۈش، پارتىيىگە بولغان ساداقەت مەۋج ئۇراتتى...

دېمىسىمۇ، مۇشۇ بىرقانچە كۈندىن بۇيان، ئۇ نۇرغۇن كۆيۈنۈش ۋە مېھرىبانلىققا نائىل بولدى، پارتىيىنىڭ بىر ئاز سانلىق مىللەت كادىرىغا، شۇنداقلا ئاز سانلىق مىللەت رايونىغا قىلغان چەكسىز غەمخورلۇقىنى ئويلىسا بېشى كۆككە يېتەتتى، قەلبى چەكسىز سۆيۈنۈش ۋە ئىپتىخارلىققا تولاتتى. ھەيۋەتلىك خەلق سارىيىدا ئېچىلغان مۇكاپاتلاش، شان ـشەرەپ بېرىش سەھنىسىگە مۇكاپات تاپشۇرۇپ ئالغىلى چىققاندا، ئۇنىڭ ئوتتۇرا ھال بوي-بەستى، بۇغداي ئۆڭ چىرايىغا تولىمۇ ياراشقان چىمەن دوپپىسى ۋە مەيدىسىگە تاقالغان شەرەپ گۈلى بىلەن دولىسىدىن بېلىگىچە ئورالغان ئوتقاشتەك جۇلالىق پىلاكات تۇرقىنى ئاجايىپ جەزبىدار، گىگانت قىلىۋەتكەنىدى. بۇ نەقەدەر سۆيۈملۈك،

ھاياجانلىق، مەڭگۈ ئۇنتۇلغۇسىز مىنۇتلار-ھە!…

كۆمۈش لاچىن ئاخىر كۆك تامان پەرۋاز قىلىپ بارا-بارا زېمىندىن يىراقلاشتى. بىراق، رازىق مۇھەممەتنىڭ كۆڭۈل ئېكرانىدىن مۇكاپاتلاش سەھنىسىدىكى ئاشۇ ھاياجانلىق مىنۇتلار، پارتىيە، ھۆكۈمەتنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك رەھبەرلىرىنىڭ قىزغىن قول ئېلىشىپ ئۇتۇق ۋە شان-شەرەپ تىلەشلىرى، گۈلدۈراس ئالقىش سادالىرى، قوبۇل قىلىش، كۈتۈۋېلىش پەيتلىرىدىكى ئاپتاپتەك ئىللىق چىرايلار، بەختىيارلىق ئاتا قىلغان يارقىن تۇيغۇ، ئىلھامبەخش مەنزىرىلەر بىر-بىرلەپ ئۆتتى. بىر قانچە كۈننىڭ ئالدىدا ئۇ قەشقەر خەلقىنىڭ يۈرەك سۆزىنى، ئارزۇ-ئارمانلىرىنى ئېلىپ، ئايروپىلان شوتىسىغا پۇتىنى ئالغاندا، ئۇزاتقىلى چىققانلار قىزغىن قول پۇلاڭلىتىپ، ئۇنىڭ قۇتلۇق سەپىرىگە ئامەت ۋە ئۇتۇق تىلىگەنىدى، ئۇ ئاشۇ دەقىقىلەردە، ئۆزىگە ئىشەنگەن ۋە شان-شەرەپ بەرگەن قەشقەر خەلقىنى، بۈگۈنكىدەك پەرۋاز قىلىشقا پەر-قانات بەخش ئەتكەن خەلق بانكىسىدىكى خىزمەتداشلىرىنى بىر-بىرلەپ كۆز ئالدىدىن ئۆتكۈزۈپ، ئۆزىنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىشىدە كۆرسەتكەن تىرىشچانلىقلىرىنى خىيالىدىن كەچۈرگەن، ئۇلارغا چىن دىلىدىن تەشەككۈر ئېيتىپ، خىزمىتىگە ئۇتۇق، تۇرمۇشىغا بەخت، ئاسايىشلىق تىلىگەنىدى. مانا ئەمدى پارتىيىنىڭ ئۇلارغا يەتكۈزىدىغان تاپشۇرۇقى، مېھىر-شەپقىتىنى ئېلىپ كېتىۋاتقانىدى پارتىيىنىڭ پۈتۈن مەملىكەت خەلقى ۋە ئۆزىگە يەتكۈزگەن غەمخورلۇقى، شاپائىتىنى بىرمۇبىر ئەسلىدى.

21-ئەسىرنىڭ تۇنجى يىلىنىڭ ئىيۇل ئېيىدىكى بۇ ئەسلىمە ئۇنىڭ ئېسىدىن مەڭگۈ چىقمايتتى. شۇ چاغدا ئۇنىڭ خىيالى ئۆزىنىڭ ھاياتىغا باغلىنىشلىق بولغان ئەسلىمىلەر قاينىمىدا ئۆزۈشكە

باشلىدى:

1970-يىلى ئىقتىسادىي قىيىنچىلىق ھەممە يەرنى توپاندەك بېسىپ كەتكەنىدى، دەل شۇ يىلى رازىق مۇھەممەت تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتكۈزۈپ، «قايتا تەربىيە» ئېلىش، «چېنىقىش» ئۈچۈن قاغىلىق ناھىيىسىدىكى ئۈششاقباش يېزىسىنىڭ ئەينى چاغدىكى زوڭلاڭ كەنتىگە باردى. بۇ يەرنىڭ تۇرمۇش، ئىشلەپچىقىرىش شارائىتى ئىنتايىن ناچار بولسىمۇ، تۇپرىقى مۇنبەت، ئادەملىرى تىرىشچان، قەيسەر ۋە بىر-بىرىگە كۆيۈمچان ئىدى. ئەينى چاغدا نۇرغۇن ئىش ئۇنىڭ ئىدىيىسىدىن ئۆتمىسىمۇ، «زامان ساڭا باقمىسا، سەن زامانغا باق» دېگەندەك شۇ مەزگىلدىكى جەمئىيەت ھاۋاسىنى چىقىش قىلىپ، «قايتا تەربىيە» ئېلىش - تەربىيىلىنىشكە قىزغىن كىرىشىپ كەتتى. 1972-يىل 2-ئايدا ناھىيىلىك خەلق بانكىسىغا كادىرلىققا تاللاندى، ئۇ شۇنىڭدىن كېيىنكى بىر قانچە يىلدا بانكا ئورگىنى ۋە ئاساسىي قاتلام بانكا تىجارەت ئورۇنلىرىدا كاسسىر، بوغالتىر قاتارلىق ۋەزىپىلەرنى ئۆتىدى. 1978-يىلىدىن 1981-يىلىغىچە قاغىلىق ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتىدە كاتىپ بولدى، يېڭى خىزمەت ئورنىدا بىر مەزگىل ئىشلەش ئۇنىڭ ھەر تەرەپلىمە بىلىم ۋە قابىلىيەت يېتىلدۈرۈشىنى پايدىلىق شارائىت بىلەن تەمىن ئەتتى. ئۇ جۇڭگو خەلق بانكىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك مەركىزىي تارماق بانكىسىغا يۆتكىلىپ، بانكا كادىرلار مەكتىپىنىڭ مۇدىرى بولدى؛ 1984-يىلى بانكا سىياسىي خىزمەت بۆلۈمىنىڭ باشلىقى، 1991-يىلى مەركىزىي تارماق بانكىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى، 1998-يىلى مەركىزىي تارماق بانكا پارتكومىنىڭ شۇجىسى، بانكىنىڭ باشلىقى، دۆلەت تاشقى پېرېۋوت باشقۇرۇش ئىدارىسى قەشقەر تارمىقىنىڭ باشلىقى

قاتارلىق ۋەزىپىلەرگە تەيىنلەندى. 1990-يىلى ئىقتىسادشۇناسلىق ئۇنۋانى ئالدى.

مانا مۇشۇنداق ئۇزاق جەرياندا رازىق مۇھەممەت بارلىقىنى پارتىيە، خەلق ئىشلىرىغا تەقدىم قىلىش روھى بىلەن ئىشلىدى. ئۇنىڭ ئەجىر-تۆھپىسىنى خەلق يەردە قويمىدى، ھەرقېتىملىق سىناق ۋە كەسكىن كۈرەشلەردە سەپداشلىرى، پارتىيە، ھۆكۈمەت ئورگانلىرى ئۇنى قوللاپ، ئۆرلەشكە شوتا، پەرۋاز قىلىشقا قانات ھازىرلاپ بەردى. 1982-يىلدىن 1998-يىلغىچە ئارىلىقتا ئۇ خەلق بانكىسى سابىق شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شۆبە بانكىسى ۋە قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە تەرىپىدىن ئالتە قېتىم مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىدىكى ئىلغار شەخس؛ تۆت قېتىم ۋىلايەت بويىچە پۇل مۇئامىلە سىستېمىسىدىكى مۇنەۋۋەر كومپارتىيە ئەزاسى، ئۈچ قېتىم ئاپتونوم رايون دەرىجىلىك ئىلغار خىزمەتچى، ئىككى قېتىم زوراۋانلىقنىڭ ئالدىنى ئېلىپ، بانكىنى قوغداشتىكى ئىلغار شەخس بولۇپ مۇكاپاتلاندى. 1986-يىل 8-ئايدا مەملىكەتلىك پۇل مۇئامىلە سىستېمىسى ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى تەرىپىدىن پۇل مۇئامىلە سىستېمىسىدىكى ئەمگەك نەمۇنىچىسى، 2001-يىل 6-ۋە 7-ئايدا مەركىزىي پۇل مۇئامىلە سىستېمىسى خىزمەت كومىتېتى بىلەن پارتىيە مەركىزىي كومىتېت تەشكىلات بۆلۈمى تەرىپىدىن ئايرىم-ئايرىم ھالدا مۇنەۋۋەر پارتىيە خىزمەتچىسى، 2003-يىل 4-ئايدا ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم، خەلق ھۆكۈمىتى تەرىپىدىن ئاپتونوم رايون بويىچە نامراتلارغا يار-يۆلەك بولۇشتىكى ئىلغار شەخس دېگەن نامىلارغا نائىل بولۇپ، شەرەپ گۇۋاھنامىسى، ئالتۇن مېدال قاتارلىق ماددىي نەرسىلەر بىلەن مۇكاپاتلاندى.

بۇ ئادەتتىكى شەرەپ ئەمەس ئىدى. ھەر قېتىم بۇلارنى ئويلىغىنىدا ئۇنىڭ قەلبىنى ھاياجان ۋە ئىپتىخارلىق تۇيغۇسى چۇلغايتتى، ھەر قېتىم مۇشۇ ئىشلار ھەققىدىكى ئەسلىمە قوينىغا كىرىپ قالسا، ئۇنىڭ ھۇزۇرىنى ئۇزاقتىن ئۇزاق سۈرەتتى.

شۇ تاپتىمۇ ئۇ كۈمۈش لاچىنىنىڭ كۆك قەرىدىكى پەرۋازىغا تەڭكەش قىلغاندەك ئاشۇ چاغلاردىكى تاتلىق ئەسلىمىلەر قاينىمىغا غەرق بولدى. قانچىلىك ۋاقىت ئۆتتىكىن، بىر چاغدا ئايروپىلاننىڭ ئۇچۇر كۆزنىكىدىن قەشقەر ئايرودرومىغا يېقىنلاپ كەلگەنلىك خەۋىرىنى ئۇقتى. ئۇ ئىختىيارسىز ھالدا: «مېنىڭ شان-شەرىپىم پارتىيە، خەلققە مەنسۇپ، مېنى قوللىغان كەسپداشلىرىمغا مەنسۇپ، تېگى-تەكتىدىن بۇ تۆھپە ئومۇمنىڭ تۆھپىسى! مەن خىزمەتداشلىرىم تەرىپىدىن سايلانغان ۋەكىل!» دېگەنلەرنى شىۋىرلىدى.

رازىق مۇھەممەت ئايروپىلاننىڭ ئىشىكىدىن چىقىپلا، پەستە قوللىرىغا گۈلدەستىلەرنى تۇتۇپ، قىزغىن ھەم جۇشقۇن كەيپىيات بىلەن ئۆزىگە قاراپ تۇرغان كىشىلەرنى كۆردى، ئۇنىڭ يۈرىكى قايتىدىن تېپچەكلىدى، قەلبى دولقۇنلۇق دېڭىزدەك مەۋج ئۇردى. ئۇ ئۆز-ئۆزىگە: ئېھ خەلقىم، سىلەرگە مىڭلارچە رەھمەت! دەپ پىچىرلىدى. ھاياجاندىن تاشقىنلىغان كۆز ياشلىرى تارام ھاسىل قىلىپ مەڭزىنى بويلاپ سىرغىشقا باشلىدى. بۇ خۇشاللىق يېشى، بەخت يېشى ئىدى. بىردەمدىن كېيىن، قارشى ئالغىلى چىققانلار بىلەن قۇچاقلىشىپ كۆرۈشكەندە، مەڭزىنى مەڭزىگە ياققاندا، ئۇلاردىكى ھاياجان ياشلىرى ئۆز ئارا قوشۇلدۇ، ئۇ مەڭگۈ كۈۋەجەپ تۇرىدىغان كۆيۈم، مېھرىبانلىق ئېقىنى ھاسىل قىلىپ ئانا تۇپراققا تامدۇ!

خاتىمە

1-ماي خەلقارا ئەمگەكچىلەر بايرىمى ھارپىسىدا، بىز رازىق مۇھەممەتنىڭ يەنە بىر قېتىم مەملىكەت دەرىجىلىك مۇكاپاتقا سازاۋەر بولغانلىقىدىن خەۋەر تاپتۇق.
بايرام ئاخىرلىشىپ خىزمەتكە چۈشكەن تۇنجى ھەپتىسى جۇڭگو خەلق بانكىسى قەشقەر ۋىلايەتلىك مەركىزىي تارماق بانكىسىغا بېرىپ، مۇئاۋىن بانكا باشلىقى دۇەن شياۋلىنى[1] باشقىلارغا ئىش تاپىلاۋاتقان يەردىن تاپتۇق. ئۇ تولىمۇ قىزغىن، ئوچۇق-يورۇق ئايال بولۇپ، بىزنى ئىشخانىسىغا باشلاپ كىردى، بىز كېلىش مەقسىتىمىزنى دېۋىدۇق، ئۇ ئەستايىدىللىق بىلەن ئېيتتى:
- بەك ياخشى بوپتۇ، بىز سىلەرنى قىزغىن قارشى ئالىمىز. بانكا باشلىقى رازىق مۇھەممەت بىزنىڭ پەخرىمىز، ئەڭ ياخشى ئۈگىنىش ئۈلگىمىز، ئۇنى قانچىلىك تەشۋىق قىلساق ئەرزىيدۇ. ئۇ ھەقتىكى ماقالىنى قانچە تەپسىلىي، ئەتراپلىق يازساڭلار بىز سىلەردىن مىننەتدار بولىمىز! رازىق مۇھەممەتنىڭ تۆھپىسى ھەقىقەتەن كۆپ، بۇنى مەن تىل بىلەن ئىپادىلەپ بېرىشكە ئاجىزلىق قىلىمەن! ئۇنىڭ پارلاق ئوبرازى پۇل مۇئامىلە سىستېمىسىدا خۇددى گۆھەردەك يالتىراپ تۇرىدۇ! ... - ئۇ ئېيتىخارلانغان ھالدا سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇدى، - مەملىكەتلىك باش ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى جۇڭگو خەلق بانكىسى سىستېمىسىغا ئىككى سان بېرىپ، 2004-يىللىق «1-ماي» ئەمگەك مېدالى

① دۇەن شياۋلى-ھازىر جۇڭگو خەلق بانكىسى خوتەن ۋىلايەتلىك مەركىزى تارماق بانكىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى

بىلەن مۇكاپاتلاشنى قارار قىلغانىدى، مەركىزىي بانكا رەھبەرلىكى بۇ سانىنىڭ بىرسىنى غەربىي شىمالدىكى بەش ئۆلكە، ئاپتونوم رايونغا تەقسىملىدى، ھەر قايسى بانكىلار نامزاتنى تەكرار-تەكرار تاللاش، تەكشۈرۈش ئارقىلىق ئاخىرىدا بانكا باشلىقى رازىق مۇھەممەتنى مەملىكەت بويىچە پۇل مۇئامىلە سىستېمىسىدىكى سەككىز مۇنەۋۋەرنىڭ بىرى قىلىپ تاللىدى.

مەملىكەتلىك باش ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى 4-ئاينىڭ 26-كۈنى رەسمىي يوسۇندا بېكىتىپ، خەلقئارا ئەمگەكچىلەر بايرىمى ھارپىسىدا، بېيجىڭدا مۇكاپاتلاش چوڭ يىغىنى ئېچىپ ئۇنىڭغا «1-ماي» ئەمگەك مېدالى بەردى… بۇ شەرەپ بىزنى چەكسىز خۇشال قىلدى.

دۆەن شىياۋلى رازىق مۇھەممەتنىڭ نەمۇنىلىك ئىش - ئىزلىرىنى خېلى ئەتراپلىق بايان قىلىپ بەردى. بۇ بىزدە چوڭقۇر تەسىرات پەيدا قىلىپ، رازىق مۇھەممەتتىن ئىبارەت تىپنى تېخىمۇ گەۋدىلەندۈرۈپ يېزىش ئىستىكىنى قوزغاتتى. دۆەن شىياۋلىنىڭ رىغبىتى بىلەن بىز ئاخىر قولىمىزغا قەلەم ئالدۇق.

ماقالىنىڭ تۈگەللىمىسىدە مۇنداق يەكۈنگە كەلدۇق: ھايات ئادەمگە بىرلا قېتىم كېلىدۇ، ھاياتنى قانداق ئۆتكۈزۈش ھەر بىر ئادەمنىڭ ئىلكىدە بولىدۇ. بەزىلەر ھاياتنى قەدىرلەپ ئىزگۈلۈك يولىدا تىرىشىپ مەڭگۈلۈك شەرەپكە ئېرىشىپ نۇسرەت تاپىدۇ. يەنە بەزىلەر بىردەملىك راھەت-پاراغەتنى دەپ قىڭغىر يولدا مېڭىپ ھاياتنى مەڭگۈلۈك خاراب قىلىدۇ. رازىق مۇھەممەت نەچچە ئون يىلنى بىر كۈندەك ئۆتكۈزۈپ، نۇرغۇن ئۆچمەس ئىشلارنى قىلغان، ئۆمۈر دەپتىرىگە ئۆچمەس گۈل نەقىشلىرىنى سىزغان، پاك - دىيانەتلىك بىلەن خىزمەت قىلىپ، كىشىلىك قەدىر-قىممىتىنى نامايان قىلغان. ئۇنىڭ ھوقۇق بىلەن ئىمتىياز، خىزمەت بىلەن تىرىكچىلىك ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەتلەرنى ئاقىلانىلىك بىلەن ئۆز يولىدا بىر تەرەپ قىلىپ،

ھايات مۇساپىسىنى غەلىبىلىك داۋاملاشتۇرۇشى قانداقتۇر ھوقۇقىنىڭ بولغانلىقىدىن ئەمەس، بەلكى ياشاشقا توغرا قاراش ئارقىلىق ئۆز قىممىتىنى تونۇغانلىقىدىن بولغان. بىلىش كېرەككى، سوتسىيالىستىك جەمئىيەتتە ھوقۇق شەخس ئۈچۈن ئەمەس، ئومۇم ئۈچۈن خىزمەت قىلىدۇ. چۈنكى، ھوقۇقنى تېگى تەكتىدىن ئېيتقاندا خەلق بېرىدۇ، ئۇنى يەنە پارتىيە، ھۆكۈمەت سىياسىي، ئىقتىسادىي، مەمۇرىي ۋاستىلەر ئارقىلىق قوغداپ، توغرا يۈرگۈزۈلۈشىنى كاپالەتلەندۈرىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن، ھوقۇققا ئېرىشكەنلەر ئۆزى ئۈچۈن ئەمەس، كەڭ خەلق ئاممىسى ئۈچۈن خىزمەت قىلىدۇ ۋە ئۆز مەنپەئەتىنى قۇربان قىلىش بەدىلىگە باشقىلارنىڭ مەنپەئەتىنى قوغداپ قالىدۇ. مانا بۇ كوممۇنىستلارنىڭ ئۆلمەس خىسلىتى، شۇنداقلا جۇڭگوچە سوتسىيالىزمنىڭ ئەڭ بۈيۈك ئىجادىيىتى ۋە ئۆچمەس تۆھپىسى.

بەزىلەر ھوقۇق ئېقىن سۇغا ئوخشايدۇ، دېسە، بەزىلەر ھوقۇق شەبنەمگە ئوخشايدۇ دەپ قارايدۇ. بەلكىم بۇنىڭمۇ ئاساسى باردۇر. ئېقىن سۇ يۈكسەك ھاياتىي كۈچكە ئىگە بولىدۇ، شەبنەم بولسا، بەكمۇ ئۆتكۈنچى، ئۆمرى بەكمۇ قىسقا. بەزىلەرنىڭ ھوقۇقنى شەبنەمگە ئوخشىتىشى ھېچكىمنىڭ پىشانىسىگە تۇغۇلۇشىدىنلا پۈتۈلمەيدىغانلىقى ھەم مەڭگۈ باقىۋەندە بولمايدىغانلىقىغا قارىتىلغان. ئۇ كىشىلىك ھاياتنىڭ مەلۇم باسقۇچلىرىغا بارغاندا تەدرىجىي ھالدا كېيىنكى ئىز باسارلار ئۆز ئۈستىگە ئالىدىغان مەسئۇلىيەتكە ئايلىنىدۇ، بۇ نۇقتىدىن ئۇنى ئۆتكۈنچى دەپ قاراپ شەبنەمگە ئوخشاتسا بولىدۇ. «بەزىلەرنىڭ ئۆلۈمى تەيشەن تېغىدىنمۇ قەدىرلىك، بەزىلەرنىڭ ئۆلۈمى ھاڭگىرت پەيىدىنمۇ قەدىرسىز بولىدۇ» دېگەندەك، ھوقۇقمۇ ئۆز نۆۋىتىدە بۇنداق ئوبرازلاشتۇرۇشتىن مۇستەسنا ئەمەس، رولى بولمىغان ھوقۇق ھەقىقەتەن شەبنەمگە ئوخشىسا، خەلق مەنپەئەتى ئۈچۈن يۈرگۈزۈلگەن ھوقۇق ئېقىن سۇغا ئوخشايدۇ، ئېقىن سۇ

تەبىئەت دۇنياسىغا مىننەتسىز تۆھپە قوشۇپ، مۆجىزاتلارنى يارىتىدۇ، جانلىقلارنى ياشارتىدۇ. سىياسىي ھوقۇقمۇ تېگى تەكتىدىن ئالغاندا، ئاشۇ ئېقىن سۇغا ئوخشاش كىشىلەرنىڭ خاتىرجەملىكى، پاراۋان تۇرمۇشىغا ئىمكانىيەت يارىتىپ بېرىشنى مەقسەت قىلىدۇ!

بىز رازىق مۇھەممەت ھەققىدىكى ماقالىمىزگە ماتېرىيال ئېلىش جەريانىدا كىشىلەرنىڭ ئاغزى-ئاغزىغا تەگمەي ماختاش ۋە تەرىپ-تەۋسىپلىرىدىن شۇنى ھېس قىلدۇقكى، ئۇ ھوقۇق تۇتقان ھايات مۇساپىسىدە ھوقۇققا مۇنداق پوزىتسىيە تۇتقان: سىياسىي جەھەتتىكى ھوقۇق - تېگى تەكتىدىن ئالغاندا پارتىيە ۋە خەلق بىزگە يۈكلىگەن مەسئۇلىيەت. ئۇ ھەر بىر ئادەم ئۈچۈن پارتىيە ۋە خەلق ئالدىدا يۈكسەك مەسئۇلىيەت تۇيغۇسى بىلەن ئىشلەشنى، پارتىيە ۋە خەلق ئالدىدا يۈكسەك جاۋابكار بولۇشنى تەلەپ قىلىدۇ. ئۇنىڭ قىممىتى - ھەققانىي ئىجرا قىلىنىپ مىننەتسىز ئەجىر بىلەن خەلقنى رازى قىلىش ئارقىلىق يارىتىلىدۇ. شۇڭا، پارتىيە، خەلق بەرگەن ھوقۇقنىڭ ئېغىر مەسئۇلىيەت ئىكەنلىكىنى چۈشەنگەن كىشىلەر ھوقۇقنى ھەرگىزمۇ دەستەك قىلمايدۇ، ماددىي ئېھتىياجنى كۆزلەپ ھوقۇق يۈرگۈزمەيدۇ! چۈنكى، بۇنداق شەخسىيەتچىلىك ھوقۇقنى ئۆتكۈنچى شەبنەمگە ئوخشاش قىلىپ قويىدۇ.

بۇ، رازىق مۇھەممەت تەتقىق قىلغان مۇھىم تېما بولمىسىمۇ، ئۇ ئاشۇ خىل ھەقىقەتنى ساپ تەر، مىننەتسىز ئەجرى ئارقىلىق نامايان قىلىپ، كىشىلەر قەلبىدە چەكسىزلىككە ئىگە بولغان قىممەتنى ۋە كېيىنكىلەر پايدىلانسا بولىدىغان نۇرغۇن قىممەتلىك تەجرىبىلەرنى يارىتىپ بەردى. بۇ دەل بىز ئىزدەۋاتقان ۋە ئېرىشىشنى ئارزۇ قىلىدىغان ئەڭگۈشتەر!

2004-يىل 6-ئاينىڭ 13-كۈنى، قەشقەر

前　言

“人不怕没有上学，就怕没才智；而有文凭，却无一技之长也是白搭……”。

从字面上看，这是一句非常简单的话。但再往深处想，你就会发现这句话的深刻内涵，甚至在你稍加分析后，还会发现……！

这句话是我们在一个介绍某企业全国劳模先进事迹的电视节目中，从主人公口中听到的。起初并不在意，但后来，使我们陷入深思。这句话所包含的理念是那么的适合现代人和现代生活状态。如果你再将它与现实的人和事以及自己的生活联系起来，你更会觉得这句话是那么地简单而深奥，又是那么地通俗而耐人寻味！

说真的，这不是我们因一时的冲动而发出的感叹，更不是我们概括出来后，才为人知的道理。它所阐述的确实是一个普通的真理。当今世界人确实应有这一资本，但我们如何才能达到这一境界呢？这就是我们要解释的一个简单的问题，朋友，我们的主人公拉孜克·买买提将用自己的人生事迹为您回答这一问题，性情朴实，但却坚决、冷静、顽强的他，还会解答我们无数的问题，并给我们无穷的力量。因为他通过自己的朴实，使真理闪闪发光，用自己的勤劳赋予了人生新的意义。应该知道，朴实里蕴藏的是真诚，真诚是为真理服务的，她又给人以忠诚信义，谁要拥有了她，就能创造出人生的价值，就能使自己人生那段最珍贵

的时刻充满内容，绚丽多彩。拉孜克·买买提就是这样一个用自己多彩的人生树立起一座让人惊叹的丰碑的人。

充满鲜花的早晨

月亮是黑夜的眼睛，而清晨的眼睛却是启明星。这个充满魔力的圣物，用自己慷慨和无穷的光芒沐浴宇宙和大地，给予万物美丽的色彩，在他们的照耀下，水果着色、鲜花芳香、树木发芽长叶，可以说清晨那鲜花怒放的源泉是月亮和星星，生物健康生长的源泉是太阳和空气。

什么事都有来龙去脉。古城喀什发生的许多事也无一例外。在喀什市的西部有一座十层大楼，这里埋藏许多奇迹和传说，也许就是这个缘故，使它在来喀什的每个人眼里都是那样光彩夺目，无论您从哪个角度看，这栋楼总能以其高大的姿态展现在您的眼前：从喀什的东北部望去，她就象一个巨人与天相连；从喀什的东南部望去，她似喀什绿洲上的一颗明珠，正闪闪发光；从喀什的西南部望去，她又似作为喀什市和阿图什市的分水岭，荒山角下一个庞然大物；您再从喀什的西北部看，她就像古城喀什新面貌的象征。让我们再到这栋楼的第十层往下看去，喀什绿洲、喀什市区尽览无遗，喀什市的大街小巷、大小院落、流水鲜花、胜地景点尽收眼底。这时你就会不由地产生出许多遐想，使你的心情久久不能平静……

日落西山，这栋楼用自己的影子遮盖花园，夜色普照，一片寂静，只有月亮和星星发出微弱的光。黎明来临，闪着灯光的窗口，吹进一阵阵晨风，带进鲜花的芳香，也带进了小鸟的歌唱，这时，不知是谁穿着运动装，打开门，将自己投入花园的怀抱，

尽情感受新鲜的空气和花香，领略大自然赋予的生机和力量。早起的孩子争着玩楼前的健身工具；求知青少年手里拿着书本开始早读，中老年人则在锻炼身体……没有一个闲着，每天都这样开始，五颜六色的鲜花，穿着各异的人们，使这个大院仿佛是一个花的天地。在这迷人的天地里您会看见一个极为普通的人，他就是这一切的缔造者拉孜克·买买提。每天，他一大早就起床，早餐前先来到这个小花园，四处看看、转转，询问一下值班情况已成了他每日的习惯。

"在以前那个大院，我们出了大楼，前面还是大楼，就像有人捂住了我的脸，呼吸困难，很难受"，老人们常常在花园里一起感慨，"加上房子又小……那时的领导是只知埋头干活，而不管生活环境的美化，看现在我们就像生活在天堂一样……！"

"凡事都得用脑"，有人赞同道："不用心做事，只能是竹篮打水——一场空，以前的领导一心扑在工作上，但对职工生活关心较少，现在的领导吸取了以前的教训，找到了出路……。"

"无论怎么说，都有难处，那时的情景就是那样，如今不一样了，我们的领导知道审时度势，抓住机遇，这是水平的问题、能力的问题，正因如此，不光是在喀什，我们中国人民银行喀什中心支行在全国都有名，俗话说'无名的人不如有名的山丘'，我们现在真是名副其实了……。"

两年前，这个中心支行还在库办辖区，虽有几十年的历史，但占地较小，建筑面积更小，住房拥挤，环境较差，密布的楼房中住着全行200余名职工及其家属，人多，住房小。四层的办公楼十分拥挤……1999年，拉孜克·买买提任行长后，首先遇到的难题也是职工住房问题。为解决这一困难，他花费了很多时间和精力，想了许多办法和措施，甚至想到别的地方去解决住房问

题，但这样会给干部职工带来很多不便和增加一笔开支，而经济和金融改革的快速发展，对银行的形象工程施加了很大的压力，可银行还是在支持地方建设，为地区的工农业发展、稳定、脱贫奔小康服务，宁愿自己受苦，也要为地方建设献力量。电子科技时代给金融业带来巨大压力和挑战，拉孜克·买买提极力改善办公条件，2000 年提出了改善工作环境的一系列计划设想，得到行党委一致同意。经过几个月的努力，方案出来了，并协调有关单位和部门。此后，他亲自抓了一切筹备工作，并多次去乌市、西安请示汇报，而在工程指标、施工安排时，他却有意回避，再现自己的廉洁作风。做监督和质检工作，有多少个不眠之夜，多少次不能回家过节假日，可以证明他是多么地辛苦紧张，投资 3000 多万的办公楼和 132 户的三栋住宅楼先后于 2001 至 2003 年落成，职工也都搬进了宽大的住房和设施齐全的办公楼，心里有说不出的高兴和道不尽的感激之情。猴年伊始，花园鲜花争艳，果树开花结果，别有一番风味。拉孜克·买买提看在眼里，喜在心头。当他听说，院里的银桃开始挂果时，激动地说："太好了！今年就让它们在树上挂着，明年我们再尝吧！

拉孜克·买买提的许多精力都花费在这里了，所以他希望能早日实现自己的愿望。当他每天早上来到这个花园时，都有一种自豪感，在花园里漫步的那一刻，他能忘却许多烦恼事，而每当他想到自己，许多的艰苦历程能在脑海里历历再现。说实话，这几年他遭受了许多苦难，虽说有许多是不值一提的小事，但正是这些所谓小事成了工作生活的主要部分，可他并不因事小而不做，也没有打算与别人争功劳，他将自己的价值交给周围的人们及党和政府去评说，思想产品变成物质产品，使他的精力和贡献得以体现，也显现了他对人们的爱心。

人生是简单的又是复杂的

悦耳的电话铃声，使一直等着女儿回电话的阿迪力江紧张起来，因为这时他正在计算女儿到达乌鲁木齐的时间。

“艾斯萨拉姆艾莱孔（您好），爸爸！”

“喂艾莱孔艾斯萨拉木（您好），女儿！”

“爸爸，我安全到达，并已安排了住处，一路上也不是很辛苦，拉孜克阿吉大伯真是好人，把我照顾的可好啦。”

“太好了，我也放心了，以后别忘了打电话……”

“放心吧，我会照您说的去做的，请代我谢谢拉孜克大伯，在机场候机室与您道别后，拉孜克大伯帮我拿行李，他的心太好了，我太激动了，病也像好了许多，他给我留下了许多好的印象，给了我许多鼓励……”

“是的，孩子，他是一个很高尚的人！！……”

阿迪力江重新陷入了沉思，一种发自内心的感激之情油然而生。阿迪力江是一个普通员工，银行的普通干部，工作积极，生活优越，但有一个心病，那就是女儿在四岁时因病变成了残疾人，十二年来，他一直生活在这一心病的阴影之中，但他不能不忍受，每次送她去治病和她的病情加重时，他们一家人都会陷入悲伤境地，但他们不愿向困难低头，只能是顽强的抵抗和尽一切力量去应付面临的困苦，尽力去减少孩子的痛苦和家庭的压力。但事与愿违，总是无结果，不知何时是头，对此事了如指掌的拉孜克·买买提一直在为他们鼓劲，而他的关怀又给予他们以希望

和信心，使他那痛苦的心得以宽慰。他出差时或在节假日，拉孜克·买买提总会到他家，看望他的女儿，鼓励她顽强地与疾病作斗争，一有机会他为她购买各种书籍和玩具，希望和要求她战胜疾病，阿迪力江夫妇及其亲友对他的所作所为有不尽的感激之情，却不知如何表达……

2004年2月的一天发生的一件事，又成了这家人永生难忘的回忆。这天去北京治病的女儿玛依拉恰巧与拉孜克·买买提搭乘一班飞机，前一天还带着部分钱和物品来送这个姑娘的拉孜克·买买提，今天又与她一起上路，使阿迪力江一家万分高兴。一路上拉孜克·买买提承担了一切，而且一路上对她关怀备至，使她进一步坚定了战胜疾病的信心。

阿迪力江接到女儿的电话后，激动得流下了眼泪，他对自己以往在生活、工作上的得失进行反思，感到有些事做得不尽人意，有些不安。一个领导不是在怕他，他是用自己高尚的人格、人生的义务、无私的奉献精神，将自己的一切献了出来，给了阿迪力江巨大的力量和鼓舞。多年来，拉孜克·买买提为阿迪力江提供了许多帮助，无论是在生活上、工作上，只要有机会，就找他了解情况，而阿迪力江又为他做了些什么呢？拉孜克·买买提对他关怀有加，在他陷入困境时，拉孜克·买买提总会出现在眼前，现在他只能全身心地做好工作，以此来报答他了。

一个人每时每刻都会遇到新鲜事，其中，有许多是该做的，有许多是不该做的，但问题是如何选择，对于热爱本职工作的人来说，这也不是一件难事，认真、细心对待工作上的每件事，正确对待也是一种义务，这种义务已成了拉孜克·买买提的性格，这也是他在自己朴素的人生路上形成的性格。

提起拉孜克·买买提，胡学栋比任何人都要激动。胡学栋原

是喀什疏勒县支行行长，他在基层苦干了40多年，退了休，这几年来，他过着朴素的生活，也未向组织提过任何要求，拉孜克·买买提每一次去检查工作时，都要去看望他，为其安排好生活。办退休时，他提出将胡学栋的手续办到地区行，胡学栋不知如何是好，他早就想调喀什市度过晚年，但他就是开不了这个口。

“我也很想这样”，老胡激动地说，“但我不能给你们添麻烦，谢谢您对我的关心。”

“这是真的，你放心。”拉孜克·买买提坚定地说：“你为银行的发展，为我区的经济建设做出了很大的贡献，你是一个好干部、好领导，你在艰苦的工作岗位上辛苦了一辈子，将自己的一切献给了边疆，现在你应该在条件较好的环境中生活了，做好这件事是我的义务，是党交给我的一项工作任务，只要你们这些老同志放心了，我和行领导也就能放心地开展工作了。是你们这些老同志创造了我们的今天，你们的今天，就是我们的明天，关心别人也就是关心自己，这一点很重要。”就这样，他的问题也解决了，在晚年他又感受了一次党的关怀。

十多年来，拉孜克·买买提一直将关心职工生活作为工作重点之一，经常去看望离退休老同志，自己有事去不了，就派别人去或打电话，节假日更是亲自出马去慰问。在他们的生日，还特意送去鲜花和礼物，在这方面他极大发挥了行工会的作用，有谁病了，他都要去探望，并及时解决他们生活上、经济上的困难。

这看起来都是些小事，但凝聚的却是他的一片真情，从某种意义上讲，就是通过这些小事来接近生活，人生价值的光芒也是由这些小事而形成的。拉孜克·买买提所做的每件小事都会像雨后的春笋，激荡着人们的心，而这种激荡不只局限于几个人，因为，他不只为个别人做事，他的价值也正在于此。

不懈的求知欲

老人说：问者不迷途。许多成功者，都遵循这一点，他们共同的长处是，不耻下问，而且是知识在哪儿就到哪里去求知，以此来充实自己。但如今，每个人的见识都出乎意料的高，为此，有些人的眼光也太高了点儿，以权谋私的人自高自大，但只要他们失去了权力，就会像一只落了水的猫，甚至有些人连自己的工作都做不好，而只靠以前的积累，最终又落得别人的指责，这其实就是一种无知的表现，这种无知必将断送他们自己。这就是那些既无知识又无诚意之人的下场。但拉孜克·买买提不是这样，他从不小看知识，也不因为有权而抬高自己。为此，无论自己在哪里，为了与时代同步，为了今天，为了明天，他不断用新的知识武装自己的头脑。这许多年来，他在本行业一步也没有退却，一直在前进，而他走上管理岗位后，工作的每个环节都已深深烙入他的大脑，并得以升华。

当年他不懂汉语。多年的基层工作，使他意识到学习汉语的重要性。1990 年后，他开始与汉族同事一起工作，而且上级发文又多为汉文，这给他的工作带来了较大的困难。这时，他又以“世上无难事，只要肯登攀”的精神，开始进一步学习汉语。随着时间的流逝，他的汉语水平也大有长进，到了 1997 年，他在不耽误工作的情况下，加紧汉语学习，每天在办公室、在家里他都要学到半夜，逐字逐句地练习，词典、广播、电视都成了他的良师益友，那些懂汉语的职工更成了他的恩师，就连出差，他也

没有忘记向与自己同来的汉族同志学语言，甚至不耻下拜自己的司机为师，走到哪儿，学到哪儿。1998年他有了第一个结果，当时，新疆人行系统开会，他用汉语发言，为了作好这个发言，他不仅在宿舍加紧练习，还在行办公室主任那儿大声读了25遍，为顺利过关打下了基础。第二天，当他轻松地读完那4000余字的发言稿，赢得了雷鸣般的掌声时，他有了一点胜利的喜悦，也为自己的付出道了声："值"。

拉孜克·买买提始终关注着时代的发展和行业的壮大，只要新的有用的知识，他都带头先学，从不落在别人之后。比如说：实施电脑作业后，他首先自己学会操作，并为别人学习创造了条件和时间，这样的例子很多。1990年以后，信息技术进入金融界的速度加快，竞争十分激烈，拉孜克·买买提为使员工适应这一挑战，制定实施了提高工作效益的一系列规章制度，提倡并为少数民族员工学习汉语言文字提供了时间。2000年后，又提倡学习应用信息语言，在全体员工中开展了英语学习活动，收到较好的效果。

拉孜克·买买提现能说一口流利的汉语，能用汉语说明金融法规，能翻译有关业务资料，并能修改汉族同志写来的各种报告，许多汉族同志都佩服他这方面的能力。

"火车跑得快，全靠车头带"，在拉孜克·买买提积极引导下，近年来，人行喀什中支的少数民族同志自觉学习使用汉语言文字蔚然成风，这在提高工作效率和加深民族情谊方面起了重要作用，特别是各县市支行民族领导，在百忙中挤出时间学习汉语言文字和风俗习惯，达到了能读写汉文报告资料及汉语办公的程度，这促进了人行队伍素质的提高和金融业务职能需要适应能力的提高。认识到这一点的人们说：这一成绩当归功于行党委书

记、行长拉孜克·买买提，是他尊重知识，改变作风并且身体力行的结果。

知识是不枯的源泉，谁拥有它，将拥有财富。也只有能从此源泉取水解渴的人，才能创造生命真正的价值。

在那些日子……

他起来时，已是凌晨一点多了，他关掉办公室的灯，走到走廊，他什么也看不到了，他凭着感觉走到楼梯前，他太累了，累得手脚都没劲了，头痛得像针扎的一样，眼睛一阵阵的疼痛，但还是浅一脚深一脚的走到了家，两个孩子早已熟睡，妻子察觉后，也只是抬头看了看，并未说话，这么晚回家，对拉孜克·买买提来说并不是第一次，妻儿也早已习以为常。

2000 年是拉孜克·买买提工作压力最大的一年，人行的部分建设项目，及去年划归他直接分管的各县市农村信用联社工作，使他有点招架不住的感觉，特别是新归人行监管的农村信用工作，既复杂又落后、分散、庞大而且没有生机，再加上人行又无管理他们的经验，问题较多，往往又出乎意料之外，在监管他们的同时，还必须规范。

严格管理、大力扶持、提高干部素质和生产效益，这要花费许多精力，他为了避免出现问题，非常慎重，经常与手下研究此事，寻找制定有效措施的途径，期间他多次亲临基层搞调查研究，并带有关领导到基层了解情况，研究对策，因此，他不但失去了休息时间，连工作时间也很紧张了。那段时间他饭量少了，人也瘦了，过度的劳累已写在了他的脸上，妻子到办公室找他或多次打电话询问他的身体情况：

“你瘦多了，也该休息一下了，而且吃得又少。”妻子心疼地对他说。

"有几件事必须及时处理，处理完了再说吧。"他说，"我身体好，等闲下来我就好好地休息几天。"

"我是怕你得病，要不先去医院检查一下？有什么病了，咱们先吃点药什么的？……"

几天后他的胃开始疼了，精神老是集中不起来，同事们把他硬拉到医院，医生检查完后，要他立即住院进行治疗，可他却将那张住院通知单放进口袋，要了一些诸如镇痛定、胃舒平之类的药走出了医院。别人要他住院治疗时，他总是说等工作不忙了再说吧，别人又对他说：

"你已好多年没有休息了，别人都有休假，你就是休息了，工作也不会停下来呀！"

"最要紧的是做好工作，这是先决条件，工作没有做完、做好，我们就不该计较休假的时间，累点儿、苦点儿，没有什么，人是可以练出来的，男子汉大丈夫不能腿软，工作完成了，人也就轻松了，就是再累，心里也很轻松。"他说。这里必须承认这样一点：新疆维吾尔自治区幅员辽阔，交通不便，路途遥远，气候变幻莫测，这给银行款项的运送带来了很大的困难，每次运钞少说也得用一周的时间，路程超过3000公里，所以安全送达不是一件易事。长期以来，拉孜克·买买提认真组织行领导一班人，同心协力，做好工作，保证了运钞工作的安全及时完成，期间他与其他同事同甘共苦，风餐露宿，从未叫过一声苦。

多年来，拉孜克·买买提夜以继日的工作，只要看看他的工作日志，就会发现他没一天整休的时间，早起晚归是他的习惯，但从未要过一分钱的加班费。他认为这是他应该做的，是应尽的义务，尽义务怎么能要报酬？在一年一度的春节、古尔邦节休假时，总要带着财会保卫人员到各县市行检查节日期间的安全保卫

工作，同时对基层各族员工进行节日的慰问，鼓励他们进一步做好工作。回到喀什后，他还与其它领导轮流值班。据查实一年中他有500余次安全检查记录，银行工作人员是这样描述他这方面工作的：你在深更半夜可以看到一个身影在埋头工作，他是谁呢？正是拉孜克·买买提；节假日你总可以看到有个身影在检查安全保卫工作，这又是谁？还是拉孜克·买买提！

这不是一句简单的话，这是人们出自内心的评价，能做出这样的评价，不是一件易事，他的这些工作还得到了上级部门的认可，1993、1998、2002年人行喀什中支被评为全国人行系统安全保卫工作先进集体，拉孜克·买买提被评为集中整治先进个人。

这不仅是大家的乐事，更使他的妻子得到了欣慰。妻子是他的重要支持者之一。多年来，她一直全身心支持丈夫的工作，想起这些，就像一场梦，伤心事较多，痛心事太多。

是的，多年来，他不但没顾上这个家，也没有给她多少爱，他确实是没有时间啊！家里的一切负担都落在了她的肩上，她既要上班，又要带孩子，做饭洗衣服，总之，全得由她去干……

在那些日子里，她不知度过了多少心烦气躁的日日夜夜，这已无法说清了，但她无悔、无怨，更没有因他在人们心目中的形象，而去占他的光，而在别人面前搞一些特殊，就像那个残疾姑娘说的那样，他的那种为人处事的精神，早已感染给了她，在同事、亲朋好友及其他人眼里，她保持了一个普通人的形象，从未提高自己的地位，这一切都是为了维护拉孜克·买买提的形象和名誉。

在那些孤身一人，只能托着下巴坐在家里的时候，她也流过泪，但她知道没有办法，只能极力忍着，希望这样的日子早点儿结束，回想一下，已有好长时间未与丈夫静心地在一起吃过一顿

饭了……拉孜克·买买提想到这件事时，也是很伤心的，自己也觉得欠妻子的太多，也想找个机会补偿她一下，但总也没有实现，每次都有好的愿望，而最终还是成泡影的多一些。想到这些，只能是越想越伤心，他只好不去想那些事，也只能像妻子一样认了。但这一切却并未丝毫影响他俩的夫妻情感，反而他们的感情更加深厚，使他们的心贴得越来越近……

这种时候，谁也不会不想起火样的青春年华，那时分别是一种背叛，而现在却不一样了，虽然一时的分离也引发思念，但如今也只能将这种思念挂在心上，而不能表露。

年复一年，日复一日，随着时间的消逝，头上开始有了白发，脸上有了皱纹，这是年轮的礼物，也是每个人都须接受的礼物。就这样，无论拉孜克·买买提度过了多少个为公家、为他人奔忙的日日夜夜，但妻子并没有责怪于他，她只惦记着拉孜克·买买提的身体……

心净才能身洁

“拉孜克行长的儿子考上了新疆大学!”，喜讯很快传开。这是1999年7月的事，当时有很多人觉得有“机会”表现一下了，有些人，都觉得这一“机会”非常难得，应该很好的利用为行长儿子送行的机会，表示自己的“微薄”心意，而达到拉拢行长，解决自己问题的目的。“拿别人的手短，吃别人的嘴软”，也别说，现在社会上也确实有送迎孩子上学的风气，这本来也无可厚非，但有些别有用心的人就利用这种形式，用自己的“好心好意”来达到某种目的。拉孜克·买买提也知道有人会来这一手，于是就对谁也未说儿子要走了，就是这样，也未能瞒过那些人，最后意料中的事还是发生了。有天早晨，银行一位退休职工在拉孜克·买买提和妻子去上班后，来到他家将一些礼品和一个信封留在他家，说是来送行的。拉孜克·买买提夫妇回到家，打开信封一看，里面是1.5万元现金，他立即给这位老同志打电话说：“你是一位老干部，受党教育多年，现在也在党的关怀下生活，我也一样，我们不需要任何东西，也不缺任何东西，其它不用我多说，你也知道。所以，请你马上来我家将你的礼品和钱拿走，你的心意我领了……”

“行长，您这是什么话？这是我的一点心意，这会让我伤心的。”那老同志说。

“你我都是党的干部，你我都不能将对方推向邪路，我们不能相互伤害。我们有什么不能说的，非得这样不可吗？党给我们

发那么多工资，够我们用的，我不需要你的钱！如果想让我高兴，就请把钱拿走。”“我的好行长，别太让我伤心了，我们共事多年，也得给我点儿面子吧？”

“这是什么话，太过份了，面子归面子，工作归工作，我不能为了面子而做错事，如果我为了给你面子而让你这样做，我就得违反党的政策，讲面子也得有个分寸……”

“我的好行长，您就领了我这次情吧，就这一次以后再不了，就那么点儿东西，我不会向任何人说起，真主作证，你放心！”

“你越来越不像话了，口口声声是心意，是什么‘心意’，快告诉我，别让我生气。”

“不，不，行长，别那么说，我求您了，别这样怪我，我很不好意思……。”

“怎么说，你都不听，那我只好按政策办事，将这钱交给组织你可别怪我。”

“不，行长，我错了，您怎么着我都行，我也知道您会这么做，还是听从妻子和女儿的话，我知道您是个很廉洁的领导，我就照您说的做好啦。”

“我多次对你说，等条件成熟了就将你女儿调城里来，可现在不行，不符合政策，可也确实得把她调过来，给你减轻一些困难，关心你们这些老同志是我们的义务，也是党的重要政策之一，但问题也不在于你们给我们这些当领导的送了什么东西，给了什么好处，而是符不符合政策，条件是否成熟……。”

拉孜克·买买提处理完这件事后的好几天，心情都不能平静下来，也睡不好觉，这件事一方面是伤害了他的人格，另一方面影响他的健康，他太伤心了……

事还没完，人生是复杂的，是要历经酸甜苦辣的，人对人、

对物的态度，认识是不尽相同的，采取的方式方法也是多种多样的，在他的工作历程中，连续而来的事件，突发的而又是人为的动作和活动使他倍感不可思议。他发现也有人是在照着别人的意图办事，也有人对此不管不问，也有人按自己的原则处理这些事儿，因为这多少都有关政策和行政原则，虽然再好的政策也有一些小洞可钻，也有个把人想利用这一点，而有的已在利用，但这种做法只是一种软弱的表现，只能将人将己推向危险的边缘，因为软弱之人只能先接收反面的东西，也只想利用反面的东西，来达到实现自己愿望的目的。这只是部分意志薄弱的人，因自己知识水平低下，修养不够深刻而造成的，虽然毕竟是少数，可影响却特别恶劣，而像拉孜克·买买提这样的党性较强的大部分领导干部有着为党的形象宁愿牺牲自己一切的精神，他们忠诚、无私从而能战胜这一切，全面履行自己的职责，这对于那些人来说是一种致命的打击。

2001 年中秋之夜，拉孜克·买买提十分繁忙，他一面检查行里的安全保卫工作，一面去慰问行里的老同志，正在这时，一个正想接人行办公楼和宿舍楼工程的人，觉得有可乘之机了，就带着自己的一片“心意”来到他家，将一盒月饼硬塞给他的妻子塔吉古丽后就匆匆走了。几个小时后，回到家的拉孜克·买买提觉得奇怪，打开月饼盒一看，惊呆了：盒里除了月饼，还有一叠现金，这激怒了拉孜克·买买提，于是他把那人找来，狠狠批评了一顿，那人也就红着脸，乖乖将自己送来的 5 万元钱拿走了。

几年前，某县退休干部因女儿的事来找拉孜克·买买提，而且在无人注意的情况下，将一包东西放入沙发垫下走了。几天后妻子塔吉古丽在打扫卫生时发现了这包东西，里面是价值 4000 余元的金首饰，他们认定这是那个县上来的人留下的，就

通过该县支行领导将东西还给了他，前年又按规定安排该老同志女儿的工作，使对此事已绝望的老人激动地来到他跟前说：

“没有想到您心比白玉还要纯，也怪我没有自信，这个关怀不仅使我非常难堪，又让我非常感激，如果每个领导都像您这样廉洁、公正、有爱心，该有多好哇。”

“我只做了自己份内的事。”拉孜克·买买提说，权力是神圣责任的象征，权力越大责任越大，所以我只能将权力用在完成使命上，而不能随便乱用，更不能利用职权，以权谋私，如果不这样，我在党旗前的誓言将成为一句空话、假话，只有我为别人用权，权力才会有价值，因为，党和人民就是这样希望的！！……

要求调动工作的，要求参加工作的，贷款的和要求延长贷款期限的人……，经常来找他，要求他满足他们的要求，而其中多数人的要求是不合理的，因此，拉孜克·买买提都一一作答复，能解决的，按原则尽量解决，不能解决的好心劝说，并好言拒绝了多次宴请，拒绝了包含了各种目的的各种礼品。

拉孜克·买买提还保持了虽也陈旧，但还能管用的一些规矩，从而确保自己不搞特殊化。几年前，女儿小学毕业，所上中学离家较远，女儿上学有些困难，拉孜克·买买提本可以用公车去接送她，可他没有这样做，而是每天自己用自行车接送女儿上学，就连家里有急事或有人生病需送医院时，他也没有用公家的车，实在没法了，也按规定交使用费。下基层检查工作，基层同志请他到大酒店吃顿饭，他也硬是到职工食堂吃顿工作餐了事。外出工作、开会、学习，他决不住豪华宾馆酒楼，而是找最便宜地方住下，并从未报过费用。在他的带动下，这在人行已形成一种风气，节省了许多不必要的开支，当有人问他：“公家的事，用不着这样为难吧？”时，他说：“不行！我这样做是符合我的人生原

则的。”他用自己的实际行动，为人行人树立了榜样，并得到了人行人的敬重。

情系艾古斯

天晴的时候，爬上英吉沙不太高的小山顶上往下看，艾古斯乡就会像一个男孩头上的小花帽一样，展现在你眼前，高低不平的道路、渠埂纵横交错，一片美景。这使您会认为这是一片美丽富饶的地方。但生活在这里“面朝黑土背朝天”整日劳作不休的农民的日子却不尽人意，贫穷是这里致命的天敌。知名产品虽较多，但都是过去的，其中也不知是从何时开始出名的“色买提杏”，更是如雷贯耳。说来也怪，其它杏子都是在天气最热的时候熟，而“色买提杏”却要等到别的树上都无果子了的七八月份才熟，其中奥妙虽不得而知，但它确实是杏中极品，因而名扬海内外，但就其规模和产量而言，却大显不足，因而也未在农民脱贫致富方面起到多大的作用。为什么呢？原因很多，但最主要的还是交通不便的原因，恶劣的环境，紧张的财政实力，指令性的生产劳动模式等等都是造成这一现状的重要原因。

不管怎么说，此地农民贫困是事实，党和政府是那些贫困农民的依靠，而且长期以来一直在扶持他们，也有成效，其中地区组织对口扶贫活动就特别有效，有幸的是，艾古斯人有了一个非常好的靠山，这就是中国人民银行喀什地区中心支行。

1995年，拉孜克·买买提带领银行部分领导，按照组织上的安排第一次来到这个乡，查看农民的住房、市场、生活情况，认识到了这里贫困情况的严重性，但搞不清造成贫困的根本原因所在，经过一段时间的调查研究，了解到了这里的贫困是精神上的

贫困，而精神上的贫困又导致了物质上的贫困，如此恶性循环，日复一日，年复一年，只能永远在贫穷中痛苦地煎熬。

说实在的，英吉沙县是国家级贫困县之一，而艾古斯乡又是这个县的重点贫困乡之一，是个有名的穷乡。

“我认为，应将单一的物质扶持转变成科学的帮助脱贫致富，该乡农民识字率虽较高，但缺少内行人，没有几个搞科学种田的人，学校教学质量差，合格率很低，农家子弟对读书的人认识不够，农民总是不让孩子读书，总想着让他们做农活，实际上这才是这里农民摆脱不了贫困的真正原因，这是我们应注意到的一个重点。所以，我们首先应该解决农民的思想问题，花大力气发展这里的科教事业，如何进行知识投资和如何吸引农家子弟读书学习科学文化知识是件要事。”

拉孜克·买买提的这一席话得到了其它同志的认同，因为这是实事和实际问题，从此以后，他制定出了知识上扶持，从教学、教授科技知识方面扶持的思路，并以此为中心，在改善生产条件的同时，引导农民树立科学生产经营的观点，银行的决策者们也根据拉孜克·买买提的思路，进行规划，制定出实施方案。从此以后，他们先后在艾古斯乡进行了林果业建设工程、农田建设配套工程、产业结构调整工程资金支持，这期间采取多项积极措施，架设起银行职工与农民间的友谊桥梁，逐步形成了互帮互爱的兄弟情谊，贫困农民由银行领导干部、党员按户结成扶贫对子，建立友好关系，每时每刻都关心他们，不断地给他们送去生活用品，节假日还给他们送去各种慰问品，支持他们搞好农业生产。几年来他们在中心支行设立教育基金，解决了从艾古斯乡考上高校的贫困生学费问题，为帮助贫困农民脱贫致富先后为他们购买了价值 50 万元的牛羊、化肥、柴油、衣物等，帮助他们开

展农业生产。该乡生产状况也有了较大的改变，农民去年年收入较以往提高了 10－15%。

这 10 年来，拉孜克·买买提和人行员工的深情厚谊，渗入到了这片土地，并结出了累累硕果，近几年来，地区、自治区对他们进行了多次奖励，去年艾古斯乡被评为县、地脱贫致富先进集体。2003 年自治区党委、政府授予拉孜克·买买提“自治区扶贫帮困工作先进个人”称号。

拉孜克·买买提有许多计划思路，他希望这里的农民更加富裕，并走在社会的前列，他还希望每个农户拥有配套的农机具，有十余头（只）牲畜，有生活用车和摩托车，使该乡成为现代的乡村，并为实现自己的上述愿望而努力着。

是的，他们使这贫穷、落后的小乡村充满了活力和生机，这份情，这份意是那么的伟大那么的深厚，似乎是一座不朽的丰碑矗立在人们的心中。

农民伟大，我们也伟大

喀什地区，土壤肥沃，是一个以农业为主，旅游业、加工业为辅的地区，但这里没有发达的旅游业和现代的加工业，这里近400万人口还得靠农业，资金优势、交通条件更无从谈起，但较以往，现在已好得多了，可还是不能与发达地区相比，

是的，就像农业是国民经济的命脉一样，这片土地的命脉也是农业，土地是生活在这片土地上人们所崇拜和赖以生存的资源，拉孜克·买买提讲到这些总是非常激动。他常说：土地是宝贵的，像金子一样，农民却像天使一样伟大，有了他们辛勤的付出，我们的生活才有保障，正因为农民伟大，我们才能伟大得起来，我们必须不断地用我们的情感、现实的帮助和支持来保护并爱护他们。

多年来他一直是这样做的，每次组织扶农资金时，他总是走在最前面，救灾帮困时，他又带头工作，始终不忘喀什是自然灾害多发地区这一实际，总是想着做好抗御地震、洪水、冰雹等自然灾害的袭击。1996年6月，当农民正准备收割丰收在望的小麦时，一场冰雹使英吉沙、岳普湖、疏勒等县的农作物受到巨大损失，特别是英吉沙农民的小麦几乎颗粒无收。这真是祸不单行啊，人们不知如何是好，这时拉孜克·买买提来到这里，看到这里的惨景，他十分痛心，心里充满了同情，他立刻打电话给县支行领导，要求他们与当地各金融机构协作，立刻组织救灾款并下通知要求地区行党员干部，支援扶贫对子艾古斯乡。他在现场指

挥时，饿了就着凉水吃口馕，困了在野外打个盹，坚持参加抢收劳动，他还组织人力为重灾区捐款捐物，而自己就捐了 500 元钱。

2003 年 2 月 24 日，巴楚、岳普湖、伽师、麦盖提等县发生强烈地震，人民遭受巨大生命财产损失，在受灾严重的巴楚县琼库恰克乡震魔无情夺去了 268 人的生命，吞没了大量财产。拉孜克·买买提得到消息后，立即召开职工大会，进行动员，安排一名副行长负责此事，在短短的时间内就捐集 480 套衣物、被褥及部分食品送往灾区，几次亲临灾区对奋战在那儿的自愿者和银行职工进行慰问，抗震救灾工作结束后，他又为灾情严重的琼库恰克乡等地解决了 3700 万元帮助生产款项，为农民大灾之年夺丰收打下了坚实的基础。

在全国各族人民的共同关怀下，在党和政府的大力扶持下，在金融部门的热情服务下，灾区人民的生活很快步入正轨，生产得以恢复。

为“三农”跳动的心

从人行喀什地区中心支行的职能来看，它在地区执行国家金融政策，维护金融稳定，提供金融服务的工作压力较重，范围较广。1996年10月，实行金融行业改革后，原属农行管辖的农村信用社系统转到人行名下，从那以后，人行主要领导的时间和精力大多花在了这件事上。为进一步发挥农联社的作用，为农村和农民提供优质的服务，加快农业发展，必须对部分农联社进行改制，调整、规范管理，并须解决一些新出现的问题，这使拉孜克·买买提坐立不安，但具有多年实际工作经验和丰富业务知识的他始终保持冷静，更加努力认真的工作，为努力做好“农业、农民、农村”的“三农”服务工作而拼搏进取。

许多信用社体制陈旧，管理差、信贷不良、资金增长速度慢、运行不良。由于受过去计划经济模式的影响，问题较多，直接影响了经营管理和融资工作。部分地方，不将农用款发放到农民手上，而交给的农资、种子、乡村集体贷款农民见不到，只能看借据，到年底逐项扣回，其间利息有增无减，增加了农民的负担。部分地方甚至以农民的名义贷款给集体，情况较为严重。近几年来，中央特别关心农民和农业生产问题，要求金融机构特别是信用社要为农民服务，在这种情况下，还固步自封走老路是不行的，也不符合金融改革的精神。拉孜克·买买提认真对待这一问题，并就如何进行改革进行了探索。1998年他制定出台了信用社规范管理体制，并在莎车进行试点，从而逐步推广。2001年根

据中国银行的通知精神，开始在叶城等县发放小额贷款，将现金直接发到农民手中，实现农民自主贷款，受到广大农牧民的欢迎，但也受到经营农产品的部分企业的反感，甚至有上访各级党政要求恢复过去模式者，但小额贷款最终还是很快得以普及。拉孜克·买买提多次召开办公会议，介绍推广先进经验，使这项工作得以顺利开展，现在全地区每户农民都有一本信贷信誉卡，他们可以凭卡，到所在地的信用社贷款。

在开展这项工作过程中，有这样一件事使拉孜克·买买提终身难忘：2002年春耕生产开始前，他去英吉沙县检查工作，在乌恰尔乡走访农家，来到一个春耕生产贷款发放点时，一个刚领了2000元的农民激动地对他说："中国共产党万岁，农村信用社真好，我要真心感谢那些将党的关怀送到我们手里的领导干部！"这不是拉孜克·买买提第一次听到的真心话，小额贷款普及后，农牧民开始自主还贷款，收入也有一定的增长，2001年至2003年分别增加了123元、200元、250元。

现如今农民手捧金色的麦粒，看着堆集成山的棉花，望着硕果累累的果树，无不从心眼里感谢党，感谢那将党的富民政策带给自己的领导干部，认识作为带头人的拉孜克·买买提的人们，更是倍加尊敬和爱戴这位埋头苦干并且时刻将群众疾苦放在心上的人民公仆。

幸福的使者

“同志们，你们记住，金融发展，离不开地方经济的发展，对我们来说，地方是金融的故土，我们的金融事业要在这片故土上扎根、发芽，才能结出累累硕果。”

这是拉孜克·买买提在自己主持的喀什地区金融系统扶持地区经济发展会议上说的一番话，这也是他一直强调的一点，所以，每年初他都带领工作组，到各商业银行了解情况，从地方实际出发，制定措施，发挥作用，推动互相发展。

喀什地区12县市中有8个是国家指定的重点贫困县，喀什在新疆15地州中，经济排行第14位，国民经济增长速度比自治区、全国水平低一大截，无论是农业还是企业，效益都不高，财政困难资金短缺。人行喀什中心支行在喀什地区的地位和金融界的主导作用很大，任务却十分繁重，拉孜克·买买提对此持认真而稳重的态度，时刻不忘任务的繁重性，而且愿为喀什人民、喀什经济发展付出任何代价。他带领行领导一班人，紧密团结，齐心合力，在施行目标管理的同时，采取有效措施，突出金融政策的指导性，对经济发展有利的问题，及时调集人手加以解决，开展了对三大项20个点项的调研工作。他带人深入各县市乡村居民点，几个月内就总结出了有利于挖掘经济发展潜力的许多先进、科学的建议和建设性的措施，这被称为喀什地区广大农民最为欢迎的、继小额贷款后又一场改革性转变。为此，喀什地委、行署召开历史上最大的“促进经济发展大会”，迎来了地区经济和金融

发展的春天。会上各金融机构就贷款范围、数额、风险及其预防措施以及今后增加国民投入，配合政府经济发展目标，通过金融平衡促进金融发展问题展开了广泛讨论，并现场签订协议，数额多达21亿元，创历史新高。

拉孜克·买买提还有一个特点，那就是对自己安排的有成效的事时时过问、时时检查，在支持喀什地区经济发展过程中，他尽最大力气协调各行间的工作，极大发挥他们在“三农”工作中的作用，并且在每年初带领行统计科的同志和办公室的同志，到各商业银行了解情况，制定出台有关落实金融政策的新措施。他先后制定出台了人行和信用社工作新的措施、办法。前年，在听取各县各级领导关于当地商业银行不按政府意图发放贷款的情况反映后，拉孜克·买买提亲临各县，与县领导交谈，了解情况，找出问题的根源后，立即采取措施加以解决，很快就破除双方间的障碍，使国营商业银行根据各级政府试点，收回部分不良贷款，激活资金，降低贷款风险。

复杂的情感无法战胜简单的道理

“拉孜克·买买提是我党培养的优秀少数民族干部，他始终将民族团结放在第一位，这是他讲政治的具体表现，他始终将人民利益放在第一位，这种高尚品质是值得我们所有领导干部学习的。”这是喀什地委一名副书记在一次表彰大会上对他的褒奖。

说真的，能得到这样的评价是非常不容易的，拉孜克·买买提却得到了这样的评价，他也该得到这样的评价。因为他确实在各方面始终走在了别人的前面。几年来，拉孜克·买买提在民族团结方面做了很多工作，他关心别人的工作、生活，解决别人许多困难，这也说明了这一点。前年他到县上检查工作，发现有部分职工有夫妻分居两地工作、生活的问题，就下定决心解决这一问题，他先到分居夫妻一方的工作单位及主管部门反映情况，并提出让他们团聚的看法，取得他们的同意和支持后，逐步努力使他们团聚。英吉沙县一汉族干部长年夫妻分居两地，当他看到自己团聚的愿望得以实现时，非常激动，于是逢人就说：“拉孜克行长真是太好了。”

1999年11月，人行西安分行向喀什中心支行安排两名汉族军转干部，他们找到了拉孜克·买买提。拉孜克·买买提经了解知道他们中有一个叫刘雨，是父亲带他来的，为了给安排一个较好的工作，他立即召开党委会，决定让他去莎车县支行工作，他去报到时正逢周末，拉孜克·买买提便打电话要求莎车支行热情接待，好好安排，于是莎车支行同志热情接待了这位新来的经警，

使他非常激动。春节前夕，拉孜克·买买提还带着部分同志到莎车县慰问这位新同志，此后，他只要去莎车总要去看望他，对此有人不解，他也不在意。也有人说：拉孜克·买买提行长对汉族同志另眼看待，很关心他们，而很少关心少数民族同志，70多名科级干部有50多个是汉族。可是行里没有一个人说他这样做是错误的。拉孜克·买买提经常强调说：无论是谁，都是党的干部，谁有才干就应有相应的岗位，干工作分民族是干不好的，党和人民让我担任银行一把手，我就不能乱用这一权力，不能搞以权谋私，权力不属于我个人，我不能将它用在个别人、小团体的利益上，而只能用在集体、党和人民的工作上。

“少数民族地区的少数民族领导干部，应时刻维护民族团结，成为反对民族分裂的前线带头人”拉孜克·买买提一刻也没有忘记这一指示精神，作为古丝绸之路重镇的喀什，人员及社会环境较为复杂，民族分裂主义和非法宗教活动时有发生，“东突分子”活动繁多，民族分裂分子和宗教狂热势力、恐怖势力阴谋非常毒辣，在这样情况下，拉孜克·买买提时刻想着党和人民的利益，想着民族团结、社会稳定，他以坚定的政治立场，将每项工作都作为自己政治生涯上的要事来做，并以此来衡量、评价自己和别人，忠诚地维护民族团结，坚决反对民族分裂，并组织金融战线干部职工揭批民族分裂和非法宗教活动，为建立反分裂斗争坚强堡垒打下了坚实的基础。

2001年2月13日，喀什市和疏附县帕合太克里乡发生宗教狂热分子恐怖杀人事件，在围捕犯罪分子过程中，民警和罪犯之间发生枪战，喀什市公安局一名民警不幸牺牲，两名民警重伤。拉孜克·买买提得知此事后，立即召开大会，在声讨分裂主义罪行的同时，组织人员到市局和烈士家进行慰问，后来还请烈士家

属来行做报告，用英模事迹对全行工作人员进行教育。

他视民族团结如同自己的生命，在全体职工中始终强调：第一，坚决与民族分裂主义做斗争；第二，坚决不参与非法宗教活动，并坚持反对非法宗教活动；第三，坚决不说影响民族团结的话，不做影响民族团结的事，只有稳定才会有发展，有团结才能有幸福，有团结国家才能强盛。他始终视民族团结为苍天大树，用自己的心血来灌溉它，使它永葆青春。他对个别分你我、比高低的人说：“别的咱们不说了，最重要的是汉族干部远离自己的家乡父老，甚至妻小，不远万里，放弃内地舒适的生活条件，来到我们这里，为新疆各项事业做出了贡献，他们对我们做的一切，我们无法报答，只有用我们的真诚来报答他们。他们能这样，我们为什么就不能呢？我们应爱护他们，保护他们，多为他们办些事。当然，不同的人自然会有不同的看法，甚至对拉孜克·买买提的工作也有别的看法，但拉孜克·买买提却无所谓，他觉得只要自己做对了，不怕别人有看法。实际上，他做的虽然表面上看似乎是普通的小事，但意义重大。这些事在拉孜克·买买提眼里是“滴水也映现阳光”，小事也能给予快乐。

与生命相伴的爱

在拉孜克·买买提的生活中，有些事是很难忘却的，而这些又没有必要一一细述，但2000年初发生的一件事却很值得一提，因为他时常会想起这件事，特别是那双充满希望、追求的眼睛，那双有力的手。

那天，天气很好，但喀喇昆仑山那阵阵凉风却依然笼罩着叶城县。拉孜克·买买提这天特别忙，近几天来，他到各个县行检查上年工作情况和这一年的工作任务、目标以及党建工作，因正处过渡期，检查日程也安排的很紧，在每县也只有一天的时间。到叶城县后，他想起了当时正在生病而妻子又再三要求他去看望的老岳父，他为了不影响一天的工作，暂没考虑去看望老岳父。晚上下班后，他连饭也没顾得上吃，就去了岳父家。老人家因脑供血严重不足而卧床不起，已有好些日子了。拉孜克·买买提是因工作忙而未能及时来看望他，现在他已从250公里远的喀什市来到了家门口，再不去看望他一下，怎么也说不过去。当他走到老岳父病床前，看到满脸病痛的老岳父，心都要碎了。老岳父用那已失去光泽的眼睛望着他，用力的伸出了他那骨瘦如柴的双手，此情此景更使拉孜克·买买提心如刀绞，伤心欲绝。老人家生活已不能自理，这是拉孜克·买买提所未想到的，老人家用自己的眼睛表达了对他的敬意和爱。这是多么难忘的一刻！此时此刻他俩都无法用语言表达自己的情感，这情景现已一去不复返了，老人只留下了对他的爱……

30多年前，当拉孜克·买买提还是一个毛头小伙儿时，就从自己出生、读书成长的喀什市，来到叶城县“再教育”。在城里长大，从来没吃过苦的拉孜克·买买提凭着自己坚强的意志，不怕吃苦受累的精神，很快就适应了乡村的生活，从此，他不知经历了多少艰难困苦，也不知自己曾承受了多大压力，总算在社会上占据了一席之地，并小有名气，这引起了时任县支行行长的注意，并将他拉入了金融界，他正是拉孜克·买买提的岳父，多年来，是他从各方面培养了拉孜克·买买提。

他对拉孜克·买买提抱有很大希望，一心想把他培养成社会之栋梁，而且充满自信，要求也是十分严格的。具有丰富经验的他，根据自己多年的经验教训，给他指出了很多战胜各种困难的途径，教他如何正确使用手中的权力，如何创造价值，如何面对现实等等……

拉孜克·买买提在他的指导下，知道了很多道理，懂得了如何做人、做事、掌权，如何在困难面前立于不败之地，并慢慢走向成熟。想起这一切，他虽觉得有些事是非常可笑的，但就是这些小事，使他有了今天这样的意志，光明的前途。

当初他和他的父母从未想过他会在遥远的地方成家立业，生根发芽，但只是他生活的开端，当初他只是叶城县人行的一名普通干部，后来是科长、副行长。90年代任行长，90年代底以后，调任地区行副行长、党委书记、行长。

细算一下，这是一个漫长的过程，但对一天到晚为工作而忙碌的拉孜克·买买提来说，这时间是那样的短暂，就像急流的河水，他觉得有一种爱在拥抱着自己，而这种爱又赋予他以力量、良知，使他认真对待生活、工作上的每件事，促使他严肃认真地待人接物，勤奋努力地工作，公正廉洁地办事。这也是他自1972

年参加工作以来一贯遵循的原则。

一班人的品德

一个人的品德能影响一群人，一班人的品德则能影响一个大的集体。

拉孜克·买买提有一种品德，而这也是他那一班人的品德，这种品德既属于他个人，也属于这个集体，从这个角度讲，这种品德也属于人民，人的品德是在言行中表现出来的，行动的结果荣誉又会使品德闪光。

拉孜克·买买提可以说是对党赤胆忠心，这是他的一种特有的品德。他总说："没有党，没有党的教育，像我这样一名少数民族干部能有今天这样的荣誉吗？能成为这样一个重要部门的领导人吗？所以，我总是用自己的实际行动来衡量自己对党的报答。我热爱党，党要我做什么，我就做什么；党反对什么，我就反对什么，我愿为党的事业洒尽最后一滴热血。"是的，在党和人民的工作面前，他将自己的命运与党的事业和金融事业紧紧捆在了一起。这直接影响了行领导一班人的战斗力和凝聚力，实际上为这一班人顺利开展银行各项工作奠定了基础，而这一基础正是全面、灵活、认真开展着的以党管党为核心内容的党建工作。

现地区中心支行机关和所属10个县支行有12个党支部，333名职工中有210名党员，这不是一个小队伍，如何有效利用这些基层党组织的作用，提高队伍的素质？看起来这是一个十分简单的问题，但做起来却十分不易。拉孜克·买买提继承了我党依靠带头人和广大党员干部，做好工作的优良传统，充分发挥了党员

和党组织的带头作用。1998年，他出任一把手后，首先对基层党组织进行一次全面调整，自己带头召开党委会议，对提高基层组织适应改革能力提出了自己的意见，同时，激发群众使用民主权力，广泛提出意见和建议，并对部分党组织进行调整，调配先进力量，提高了他们的战斗力，他在党建和党员工作上做了这样一些工作：

实现了具有坚定的政治立场。喀什与阿富汗、巴基斯坦等国相邻，边界线长，这为恐怖分子的渗入提供了某种条件。在少数民族人口占90%以上的喀什，稳定压倒一切。拉孜克·买买提为提高银行职工这方面的敏锐性，付出了较大的努力，他时刻要求职工牢记维护祖国统一、民族团结是每个人的神圣职责，要在政治、思想和行动上与党中央保持高度一致，同时，根据“以法自治”原则制定出了“三个条例”。“三个条例”包括与民族分裂主义作斗争，不说不做有碍民族团结的话和事，党员干部不信教，不参加任何形式的宗教活动，做民族团结的模范等内容，并将此做为衡量每个党员干部政治面貌和评优选好的标准来执行。拉孜克·买买提在大小会议上总说：汉族同志也是我们的兄弟，他们放弃内地优越的生活条件，离开家乡父老乡亲，来建设我们的喀什，是来为我们造福的，使我们有吃有穿，生活幸福，所以我们必须使他们有稳定的政治环境和放心的生活环境，我们应该理解和认识他们的奉献精神。而且派部分少数民族干部到内地参观、学习，提高认识、开阔眼界。他还抓紧了对职工的马克思主义国家观、历史观、民族观、宗教观、文化观的教育以及“三个离不开”教育和“一反三维”教育。

通过党建工作，提高了党员干部的素质。几年来，拉孜克·买买提坚持发挥党员干部党性原则和模范带头作用，做好党建工

作，在党员干部中开展了自我约束、自我引导活动，将党建工作与业务工作结合起来，采取有效措施，提出“结合实际、内容丰富、形式多样、措施有力、注重实效”的20字标准。坚持“三会一课”制度，形成学习法律、历史、管理知识、科学技术的好风气。

做到廉洁奉公，作风正派。拉孜克·买买提始终走在前头，生活简朴，服务热情，为职工们的安心生活工作流汗流血，做出了一系列感人的事。1986年，他被评为全国金融劳模，按规定他该长一级工资，但因他身为政工科长，没有向行领导提及这件事，没有要这级工资。他在严格要求自己的同时，也严格要求其它党员干部，按照“四过硬”的标准，展现银行党风和工作作风，重树银行形象，提倡信誉第一，在全体职工中形成了遵守金融职业道德、以法监督、勇于管理的好风气，规范职责范围，通过调查研究，制定出了加强党建工作责任制度、调查研究制度、考核制度等20个制度，较好的发挥了党员先锋模范作用和战斗堡垒作用。实现了治行先治党，治党必严，纠风先纠党风，纠风必严，严要严于教育，严于管理、严于监督，使行党委成为一个喊得响、干得实的战斗的集体。

实践“三个代表”，为民着想、真诚指导。拉孜克·买买提认为，建立一个好的队伍，不是单方面的，光靠管理是解决不了问题的，所以还必须重视教育和引导。2002年以来，他在实践“三个代表”重要思想过程中，除派人去参加各种学习培训外，也没有放松对其它职工的教育和指导。1997年底中心支行机关××违反这一规定，为他人贷了10万元。事后，拉孜克·买买提找他个别谈话，向他说明利害关系，并要求党支部在给他转正时慎重行事，并对他严肃处理。1999年12月，在××贷款还没还完的情

况下，他取消了××的预备党员资格。中支保卫人员，党员××因放松思想改造，不严格要求自己，而在年底考评不称职，拉孜克·买买提多次找他个别谈话，帮他找出问题的根源，鼓励其进步，第二年这位同志经努力后考核称职。这样好的品德在别人那里是很少见的，全国劳模、全国民族团结先进个人木合拜合提·艾山，科技能手、金融战线十大杰出青年张坚，新疆优秀卫士吴宏伟等正是这种品德的展现者。

拉孜克·买买提和他的战斗班子自1996年以来，培养出来的优秀党员占全体职工的60%，1996年至1998年，机关党支部连续三年被地区党委评为先进基层党组织，2001年中支党委被西安分行党委评为优秀基层党组织，2002年中支被评为“两个”建设先进单位，全国金融系统安全保卫工作先进单位，自治区民族团结模范单位，1999年以来，连续评为地区社会综合治理先进单位。

约束的力量

1980年，这片故士充满了五彩的生机，人的观念的转变，使大自然都为之惊讶，人们开始从贫穷落后，走向新的生活，人们的价值观也逐渐发生了根本性变化。这使许多人将目光转向了钱这东西，从中得益，并用各种手段创造了价值，又有许多人成了它的牺牲品。计划经济向市场经济过渡时，银行也有不少干部迷失了方向，也有人为钻改革的空子，走向歧途，使自己和银行都受到了不同程度的损失，有的甚至腐败坠落，玷污了银行的形象。

这方面的许多经验教训一一展现在拉孜克·买买提脑海里，他为防止银行职工出现这类问题，早就有了自己的打算。1998年后，他与手下多次碰头研究，最后他决定制定出台有关治党、治行、治风气的有效措施，进行全方面规范，通过规范加以防范的意见。从此，他以法律为准绳，开展本系统制度建设活动，制定出台并认真落实了各项规章制度。1999年后，各项工作都步入规范化、正规化的轨道，人们的权利义务制定明确，民主权利得以行施，使他们有了更大的热情，于是，业务学习和学以致用形成了风气。

拉孜克·买买提凡事都按规定办，带头执行各项规章制度，有谁违反，他也毫不留情地照章进行处理。

在促进金融监督管理部门工作方面，他也采用了上述有效方法。1999年中支行开展了对17个金融机构的整顿和对重点营业

单位抽查工作，这时，部分待查对象开始设法隐瞒自己有关违反法规的行为，但拉孜克·买买提和中支行有关人员对此持了决不姑息的态度，并对两个违规单位分别处以 8 万元和 2. 5 万元罚款，还要求他们立即收回 1993 至 1995 年违规发放的 4000 万元贷款，而且还给他们以通报批评，要求各单位引以为戒，保障了金融安全。这期间，他排除干扰，严格照章办事，有效防止了帐外办事、违章办事情况的发生。

在人行监管范围内的各行对拉孜克·买买提总这样评价：因他对中支行金融机构的有效管理和对执法、监督的实际有力指导，我区才没有经济流失，这中间拉孜克·买买提功劳最大，他狠抓“双减”工作，为创造好的金融环境奠定了基础。

无论你什么时候问金融界的人，你都会听到这样的回答：拉孜克·买买提是个高尚的人，领导艺术很高，所以他才得到了各族群众的好评。这里所说的“领导艺术很高”，很多人不能准确说出道理来，那么到底如何能说清楚呢？第一，他凡事都从自己开始，制定制度自己先带头执行；第二，自己不贪，也不准别人贪。他从不拿不属于自己的东西，并要求别人也这样；第三，始终维护别人的权利义务，做到凡事大家议，集体做出决定，并遵照执行，尊重别人的民主权利，做到每个人在自己的范围内有权利和义务，决不插手干涉别人的正常工作；第四，不挑刺找毛病，不搞无中生有，无论是谁，只要有问题，都能提出批评，谁有成绩也能公开表扬、鼓励；第五，促进互爱，他生活上简朴，工作上积极认真、一丝不苟，重大事务能及时认真的加以处理，深入群众，爱护群众，建立了深厚的感情，从不做表面文章；第六，党叫干啥就干啥，法律要求怎么办就怎么办。

正是这些使他有了今天，有了别人对他的尊敬。您说，他有

这些让人叫好的品格，谁还能对他说三道四？当今，领导干部能做到这些，是没有任何力量能与之抗衡的，他的成功也正是在这个过程中得到了充分的展现。

荣誉榜上闪亮的星

他现在乘飞机返回故乡——喀什。心中充满了激情，脸上绽露出无限的快乐，他在心里感觉到了无限的关怀和爱戴，他将此归功于党，归功于培养、栽培自己的党中央，他感受到了党对少数民族、少数民族地区、少数民族干部的关怀。在庄严的人民大会堂召开的表彰大会上，他那不高但很壮实的身影，很适合的小花帽，胸戴的鲜花，肩披的彩带，使他更有别于他人。他能不激动吗？这是多么幸福、难忘的时刻啊！

飞机慢慢升空，缓缓远去，而拉孜克·买买提的心却久久没有离开那授奖台，党和国家领导人与其握手向他亲切问候，那掌声使他永生难忘，并给予了他无穷的力量。

几天前，他带着喀什人民的心愿和嘱托走上飞机时，人们向他挥手祝愿他一路平安，临别前的拥抱，也使他难忘。当时给他于荣誉的喀什人民，支持和帮助他的人行所有干部职工，都一一从他脑海里闪过，他多么想对他们说声谢谢！如今他又带着党对他们的关怀和期望及全国人民给的荣誉，返回家乡，21 世纪头一年年初的这个日子，他将永生不忘，而他还有许多美好回忆。

1970 年，困难像愁云般笼罩各地。正是在这一年，拉孜克·买买提高中毕业，下乡接受“再教育”，来到叶城县的乌下巴西乡宗朗村，虽然这里的生活条件很差，但地好，人更好，那里虽有很多事让他想不通，但还是决定继续在那儿“再教育”。1972 年 2 月他调县人行工作，并先后在县行和基层营业所任会计、出

纳等工作。1978 年至 1981 年任叶城县政府秘书，在这工作多年，学到了很多知识后调到喀什中心支行，出任银行干部学校校长；1984 年调任行政工科长，1991 年任行党委书记、国家外汇管理局喀什分局局长，1990 年评聘经济师职称。

这是一个很长的过程，但在这过程中，拉孜克·买买提以奉献自己一切的精神，将自己献给了人民的事业，用自己的汗水来报答党和人民对自己的期望，在每一次考验和困难来临时，他都得到了党和人民、同事的帮助和支持，给他创造了增长才干的机会，使他有了卓越的成绩。有付出就有收获，他也因此获得多次奖励和表彰，其中 1982 年 - 1998 年间，他先后六次被人行原新疆分行和喀什地委评为民族团结先进个人，四次评为地区金融系统优秀党员，三次被评为自治区级先进个人，1996 年 8 月评为全国金融劳模，2001 年 6 月、7 月分别被中央金融工委和中组部评为优秀党务工作者，2003 年 4 月自治区党委和政府授予他“扶贫帮困先进个人”荣誉称号。

这不是一般的荣誉，他每想到这些心里就不能平静，常会陷入沉思。

现在他也像飞机一样在回忆中飞翔，不知过了多久，他从飞机上的广播中知道已到了喀什，他不由自主的轻声说：

“我们的荣誉属于党和人民，属于支持帮助我的同事们，这成绩是集体的！我是他们的一分子。”

他走出机舱就看到了手持鲜花热情凝望着他的战友，他的心跳又一次加速。他的心在说：谢谢你们！激动的泪水不禁夺眶而出，这是高兴的泪水，自豪的泪水，更是幸福的泪水。

尾　　声

二00四年“五一”国际劳动节前夕，我们又听说拉孜克·买买提荣获全国大奖。

节后上班的头一个星期，我们来到人行喀什地区中心支行找到了副行长段小丽①。她是个热情的女同志，将我们领进办公室，当我们说明来意时她说：“太好了，我欢迎你们，拉孜克行长是我们的骄傲，是我们学习的好榜样，我谢谢你们。”她又说：“拉孜克行长的高尚品质，我无法用语言来表达，他的形象在我们金融系统就像明珠一样璀璨！”

“今年全国总工会给了中国人民银行系统两个名额，要颁发2004年度‘五一劳动奖章’，段小丽说：“经各方评选，最后我们的拉孜克行长被选中，全国总工会于4月26日作出决定授予他‘五一劳动奖章’，这一大荣誉真是振奋人心呢！”

段副行长向我们全面介绍了拉孜克·买买提的事迹，使我们的热情倍增，更想见到拉孜克·买买提了。

她说的都是事实，最后我们在她的鼓励下终于拿起了笔，并作出这样的结论：生命只有一次，怎么渡过是每个人自己的事，何去何从由个人选择。拉孜克·买买提的人生轨迹留下了许多不灭的足迹，给生命赋予了新的意义，并使它在新的时代有了新的内容、价值，做不能做的而且做好了的一些事，这是非常难能可

① 段小丽：现任和田地区支行副行长（主持工作）

贵的。他能较好的处理权利和待遇、生活和工作间的具体矛盾，不是因为手中的权，那是因为他对人民群众的深切的爱，那是因为他有解决矛盾和驾驭局面的实际能力。要知道，在社会主义社会，权力不是为个人，而是为集体服务的，因为权力是人民给的，党和政府将用政治、经济、行政手段来保护它，保证它能正常正确地行使，所以，人们应为公无私奉献，并用牺牲自己的代价为他人做出贡献，这正是伟大中国共产党的光辉形象，也是中国特色社会主义的一大创举和不灭的功劳。有人说权力像流水，也有人说权力像露珠，这也许有道理，流动的水是最干净的水，露珠是生命短暂的存在，那些将权力比做露珠之人的重要根据是：权力，特别是政治权力不是与生俱来的，是在人生中党和人民交给自己的，到了一定的时候它将消逝，从这一点上认为它有过渡性，而与露珠相比，有人重于泰山，有人轻于鸿毛，权力也是这样，没有价值的权力，就像露珠，有价值的权力更像长流之水，流到哪里，就将自己献给万物生灵，给予万物生的希望。

我们在搜集有关拉孜克·买买提事迹的过程中，从人们的赞誉声中感到，他在掌权的历程中，对权力是这样一种态度：权力是党和人民给的，每个人必须以对党对人民负责的态度，来使用手中的权力，它的价值只能在为人民服务和秉公办事上得以体现，将权力视为党和人民交给自己的责任的人是不会将它视为一种特殊的待遇的。

拉孜克·买买提用自己辛勤的汗水，用自己高尚的品格，用自己生生不息的精神在人们的心里树立了丰碑，创造了自己的价值，并为人们留下了值得学习的许多宝贵经验，这正是我们这个时代需要努力探寻和为之而奋斗不懈的！

二00四年六月十三日于喀什

图书在版编目(CIP)数据

足以自豪的儿子/阿布来提·局马等著. —喀什:喀什维吾尔文出版社,2005.2

ISBN 7-5373-1360-1

Ⅰ.足... Ⅱ.阿... Ⅲ.拉孜克·穆罕麦德一生平事迹—维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.K825.34

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2005)第 011434 号

编　　辑:**藩蒙忠**
责任编辑:**姑丽巴哈尔·麦麦提依明**
责任校对:**拜合提亚尔·加苏尔**
摄　　影:**努尔麦麦提·麦麦提沙吾提**

足以自豪的儿子

(报告文学)

作者:**阿布来提·居马,米吉提·尼扎米丁**

翻译:**麦麦提明·吾守尔**

喀什维吾尔文出版社出版发行

(喀什市塔吾古孜路 14 号　　邮编:844000)

各 地 新 华 书 店 经 销

喀什维吾尔文出版社印刷厂印刷

850×1168 毫米 1/32 开本 4.5 印张 5 插页

2005 年 2 月第 1 版　　2005 年 2 月第 1 次印刷

印数:1 — 5000　　定价:9.00

如有质量问题,请与我社联系调换　　电话:0998—2653927

封面设计：马合木提·吐尔迪

ISBN7－5373－1360－1
（民文）定价：9.00 元

阿布来提·居马
米吉提·尼扎米丁

足以自豪的儿子

喀什维吾尔文出版社